Bayan Jean Brodie'nin Baharı

MURIEL SPARK

Çeviren: Püren Özgören

SİREN

Muriel Spark

1 Şubat 1918'de, İskoçya'nın Edinburgh şehrinde dünyaya geldi. Yazın hayatına 1950 yılında, *Observer*'in düzenlediği bir kısa öykü yarışmasını kazanarak adım attı. İlk romanı Avutucular (*Comforters*) 1957'de yayımlandı. Çığır açan tekniği ile büyük övgülerle karşılanan romanı *Bayan Jean Brodie'nin Baharı*, geniş kitlelerin beğenisini kazanmasını sağladı. Muriel Spark, romanlarının yanı sıra şiirleri, oyunları, çocuk kitapları ve Mary Shelley, Emily Brontë ve John Masefield hakkında kaleme aldığı biyografilerle de bilinir.

Yazın hayatı boyunca David Cohen Edebiyat Ödülü, FNAC Prix Etranger, Saltire Ödülü, Ingersoll T.S. Eliot Ödülü, James Tait Black Ödülü ve PEN International Altın Kalem Ödülü gibi ödüllere layık görülen Muriel Spark, Booker'a da iki kere aday gösterilmiştir. Muriel Spark, çağdaş İskoç ve İngiliz edebiyatının en önemli ve özgün yazarlarından biridir.

Londra, New York ve Roma gibi farklı şehirlerde yaşayan Spark, 2006 yılında hayata veda etmiştir.

Püren Özgören

Adana'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni bitirdikten sonra Miami Üniversitesi'nde dil eğitimi aldi. 1984'ten bu yana Yukio Mişima, Truman Capote, Henry Miller, Lawrence Durrell, Anais Nin, Ernest Hemingway, Toni Morrison, Susan Sontag, Doris Lessing, Khaled Hosseini gibi yazarların eserlerini dilimize kazandirdi.
(İletişim: pozgoren@yahoo.com)

The Prime of Miss Jean Brodie

© Muriel Spark, 1961

Bu kitabın Türkçe yayın hakları, Akçalı Ajans aracılığıyla Siren Yaymları'na aittir. Kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar haricinde yayıncının izni olmaksızın hiçbir surette kullanılamaz.

Siren Yayınları - Roman
Sertifika No: 16232
ISBN: 978-605-5903-41-1
Birinci Baskı: Kasım 2012
İkinci Baskı: Mayıs 2016

Yayın Yönetmeni: Sanem Sirer
Yayın Danışmanı: Erol Aydın
Çeviren: Püren Özgören
Kapak Tasarım: Nazlım Dumlu
İç Tasarım: Adem Şenel
Baskı: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, No: 12/197-203
Topkapı, İstanbul. Tel: 212 567 80 03
Sertifika No:11931

Asmalı Mescit Mah. Ensiz Sokak No. 9/312
Beyoğlu-İSTANBUL
t *(212) 243 45 65* **f** *(212) 251 05 32*
www.sirenyayinlari.com
info@sirenyayinlari.com
sireninsesi.blogspot.com

Bayan Jean Brodie'nin Baharı

Muriel Spark

Çeviren: Püren Özgören

SUNUŞ

İskoç ve İngiliz edebiyatının devlerinden Muriel Spark'ın kaleminden, çağdaş klasikler arasında anılan bir tuhaf roman: *Bayan Jean Brodie'nin Baharı*... Kendi küçük, yankıları derin bu roman, 1961 yılında yayımlanmış. *Bayan Jean Brodie'nin Baharı*, anlatıda zamanı ters yüz eden ileri sıçrayışlar ve geri dönüşlerle yapılandırılmış tekniğiyle, çağdaş edebiyatın mihenk taşları arasında sayılıyor.

Kuşaklar evvelinin dünyası gözler önüne seriliyor burada, ama bundan fazlası var elbette: Bir kız okulunda geçen olayların arka perdesinde Büyük Savaş sonrasının yoksunluğu, faşizmin yükselişi ve kadın kimliğinin dönüşümünün ilk ipuçları. Bütün bu karanlığın ortasında, umut ışıkları: hayal gücünün yoldaşlığı, bireyin onu şekillendirme derdindeki düzene karşı çıkışı.

Bayan Jean Brodie'nin Baharı'nı bir faşizm eleştirisi olarak okumak mümkün, feminist bir metin niyetine değerlendirmek de olası. Hikâyesi katmanlı Bayan Brodie'nin, yorumlar çeşitlendirilebilir. Bize düşen, bu eskimemiş dünya resmine göz atarken yazarın şu sözlerini anımsatmak belki sadece: "Romancının insanları değiştirmeye çabalamasını, herhangi birinin bir başkasını değiştirmeye çalışmasını dehşet verici buluyorum."

Bireyle ait olduğu toplumun ilişkisini, insanın geçip giden zaman karşısındaki acizliğini ve diğer dünya işlerini bir kız okulunun mikrokozmosunda önümüze seren *Bayan Jean Brodie'nin Baharı*, değişen dünyanın değişmezlerine göz atmak için benzersiz bir ayna, varoluş da denen trajik döngünün resmi.

1. BÖLÜM

Oğlanlar, Marcia Blaine Okulu'nun kızlarıyla konuşurken bisikletlerinin öteki yanında, gidonları tutarak duruyordu; böylece cinsler arasında koruyucu bir çit oluşuyor, oğlanlara da her an sıvışıcakmış havası veriyordu.

Kızlar panama şapkalarını çıkartamazdı, çünkü okulun kapısından fazla uzakta değillerdi, şapkasız gezmekse suçtu. Kafadaki şapkanın doğru takılış biçiminden bir nebze uzaklaşması, dördüncü ve daha üst sınıftaki kızlarda görmezden gelinebiliyordu: yeter ki şapkalar çapkınca yana eğilmiş olmasın. Şapka kenarının arkada kıvrık, önde inik durmasına dayanan, geçerli kuralda başka sapmalar, incelikli, kurnazca değişiklikler yapılmıyor değildi. Zaten, oğlanlarla konuşurken birbirlerine iyice sokulan beş kızın şapka takış biçimi de birbirinden kesinkes farklıydı.

Bunlar 'Brodie takımını' oluşturan kızlardı. Okul müdiresi küçümseyen bir edayla onlara bu adı takmadan önce de böyle bilinirlerdi; ortaokula başladıkları yıldan, yani on iki yaşından beri. O günlerde müfredatla ilintisiz, müdire hanımın deyişiyle "okul içinde okul" kadar, gereksiz bir sürü konudaki engin bilgileri nedeniyle Bayan Brodie'nin öğrencisi oldukları hemen anlaşılırdı. Bu kızların Buchman öğretilerinden, Mussolini'den, Rönesans ressamlarından, temizleme kremiyle yabani çalı mer-

heminin cilde emektar suyla sabuna göre çok daha yararlı olduğundan, 'aybaşı' sözcüğünün anlamından haberdar oldukları ortaya çıkmıştı; *Winnie the Pooh*'nun yazarının Londra'daki evinin döşenişi uzun uzun tanımlandığı gibi, Charlotte Brontë'nin ve bizzat Bayan Brodie'nin aşk hayatları da güzelce anlatılmıştı onlara. Einstein'ın varlığından da, İncil'in gerçek olmadığını düşünenlerin savlarından da haberdardılar. Astrolojinin ilkelerini biliyorlardı, ama Flodden Muharebesi'nin tarihini ya da Finlandiya'nın başkentini, hayır. Brodie kızlarının biri dışında hepsi Bayan Brodie gibi parmak hesabıyla sayı sayar, az çok da doğru sonuçlara ulaşırdı.

On altısına basıp dördüncü sınıfa geçtiklerinde, okuldan sonra kapının dışında aylaklık etmeye başladıkları, kendilerini usule uygun, geleneksel sisteme uyarladıkları zaman bile, hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde birer Brodie kızı olarak kaldılar; okulda hepsi de ünlüydü, bu da sürekli kuşku ile yaklaşıldıkları ve pek sevilmedikleri anlamına geliyordu. Takım ruhundan yoksundular ve Jean Brodie'yle sürüp giden dostlukları dışında, ortak noktaları da yok denecek kadar azdı. Bayan Brodie ise hâlâ ilkokulda ders veriyordu. Ve kuşkuların odağındaydı.

Marcia Blaine Kızlar Okulu, on dokuzuncu yüzyılın ortalarında kısmen Edinburghlu bir ciltçinin zengin dulu tarafından hibe edilmiş olan yatısız bir vakıf okuluydu. Kadın son nefesine kadar tam bir Garibaldi hayranıydı. Erkeksi portresi büyük salonda asılı durur, her Kurucular Günü'nde kasımpatı ya da dalya gibi dayanıklı çiçeklerden oluşan bir buketle onurlandırılırdı. Çiçekler bir vazoyla tablonun altına konur, aynı kürsüde açık duran bir İncil'de, altı kırmızı mürekkeple çizilmiş şu yazı göze çarpardı: "Ah, değeri yakutlardan üstün, erdemli bir kadını nereden bulacağım?"

Ağacın altında oyalanan, oğlanlar yüzünden dip dibe, omuz omuza duran kızların hepsi de bir nedenle ünlüydü. Şimdi on altısında ve sınıf mümessili olan Monica Douglas en çok matematik konusundaki yeteneğiyle bilinirdi; kafadan hesap yapar, rakamların zihninde fazlasıyla canlanıp onu eliyle sağa sola hafif tokatlar atacak raddeye getirmesine sinir olurdu. Yaz kış kıpkırmızı bir burnu, uzun, siyah örgüleri ve bir çift kalası andıran kalın bacakları vardı. Monica on altısına bastığından beri panama şapkasını normalden daha yukarıya takıyordu; sanki şapka çok küçükmüş, ne yaparsa yapsın soytarı gibi görüneceğini biliyormuş gibi.

Rose Stanley'nin şöhreti cinsel cazibesiydi. Şapkası kısa sarı saçlarının üzerine kaygısızca yerleştirilmiş ama tepesi her iki yandan bastırılıp çukurlaştırılmıştı.

Kıvrak jimnastik hareketleri ve göz kamaştırıcı yüzüşüyle bilinen, ufak tefek Eunice Gardiner şapka siperinin önünü yukarıya, arkasını da aşağıya doğru kıvırırdı.

Sandy Stranger şapkanın kenarını çepçevre yukarıya kıvırdığı gibi şapkayı da başının ta gerisine, gidebileceği son noktaya kadar iterdi; buna destek olması için şapkaya, çenesinin altından geçirdiği bir lastik takmıştı. Sandy bazen bu lastiği çiğner, lastik çiğnenmekten kopunca yenisini takardı. Küçük, neredeyse yok denecek gözleri yüzünden adı çıkmış olsa da, asıl şöhretini sesli harfleri söyleyiş biçimine borçluydu; bu özelliği geçmişte, çok uzun zaman önce, ilkokuldayken, Bayan Brodie'yi kendinden geçirirdi. "Hadi, bize bir şiir oku, lütfen; öyle yorucu bir gündü ki."

"Dokuduğu kumaşı bıraktı, dokuma tezgâhını bıraktı,
Üç adımda geçti odayı,
Bir de baktı nilüferler açmış,
Miğferi gördü, sorgucu gördü,
Ve aşağıya, Camelot'a baktı."

Bayan Brodie bunun üzerine genellikle, "İnsanın moralini düzeltiyor," derdi, göğsünün önünden geçirdiği elini sınıfa, onları azat edecek olan zilin sesine kulak kesilmiş, on yaşındaki kızlara doğru uzatarak. "Hayal gücünün olmadığı yerde," diye kestirip atmıştı Bayan Brodie, "insanlar yok olur. Eunice, hadi bir perende at da eğlenceli bir mola vermiş olalım."

Ne var ki şu anda, bisikletli oğlanlar Jenny Gray'in hitabet derslerinden edindiği konuşma biçimiyle dalga geçiyor, kızı pür neşe aşağılıyorlardı. Jenny oyuncu olacaktı. Sandy'nin en yakın arkadaşıydı. Şapkasının önünü iyice, sertçe aşağıya indirirdi; grubun en güzel, en zarif kızıydı, onun ünü de buradan geliyordu. "Eşeklik etme, Andrew," dedi o kibirli ses tonuyla. Beş oğlandan üçünün adı Andrew idi; bu üç Andrew, Jenny'ye öykünmeye başladı: "Eşeklik etme, Andrew!" Bu arada kızlar da hoplayıp zıplayan panamalarının altında kıkır kıkır gülüyorlardı.

Ekibin son üyesi Mary Macgregor yanlarına geldi; onun ünü de sessiz sedasız, herkesin suçlayabileceği, kişiliksiz biri olmasından geliyordu. Yanında ekibin dışından Joyce Emily Hammond vardı; bu çok zengin kız okulun âsisiydi, son bir umutla geçenlerde Blaine'e gönderilmişti, çünkü hiçbir okul, hiçbir müdire kızla baş edemiyordu. Üzerinde hâlâ eski okulunun yeşil forması vardı. Diğerlerinin formasıysa koyu eflatundu. Joyce Emily'nin şu âna kadarki en büyük haylazlığı, müzik hocasına arada bir kâğıt toplar fırlatmaktan ibaretti. Her iki adının birlikte kullanılmasını istiyordu ısrarla: Joyce Emily. İşte bu Joyce Emily, ünlü takıma dahil olmak için büyük çaba harcıyor, iki isimli olmanın ona üstünlük sağlayabileceğini düşünüyordu; oysa hiçbir şansı yoktu ve kız bunun nedenini bir türlü anlayamıyordu.

Joyce Emily, "Bir öğretmen geliyor," dedikten sonra başıyla bahçe kapısını gösterdi.

Andrew'lardan ikisi bisikletlerini yola çevirip bindi ve basıp gitti. Diğer üçü meydan okurcasına yerlerinden kıpırdamadı, ama öteki tarafa bakıyorlardı, sırf Pentland Tepeleri'nin üstündeki bulutları hayranlıkla seyretmek için durmuşlar gibi. Kızlar bir şey tartışıyormuş havasıyla halka oldular, birbirlerine sokuldular. "Tünaydın," dedi Bayan Brodie yanlarına gelince. "Sizi birkaç gündür göremedim. Bence bu delikanlılarla bisikletlerini yollarından alıkoymayalım. Hadi, size iyi günler, çocuklar." Ünlü takım onunla birlikte harekete geçti, Joyce, yeni asi de onları izledi. "Bu yeni kızla tanıştığımı sanmıyorum," dedi Bayan Brodie Joyce'u dikkatle süzerek. Tanıştırılınca, "Eh, biz artık yolumuza gitmeliyiz, canım," dedi.

Sandy yürümeye başlayan Joyce Emily'nin arkasından baktı; kız yaşına göre uzun, denetimsiz bacaklarıyla, sekercesine aksi yöne seğirtti, böylece Brodie takımı altı yıl önce, çocukken olduğu gibi dışa kapalı, mahrem yaşamlarında baş başa kalmış oldu.

"Genç omuzlarınıza olgun kafalar oturtuyorum," demişti Bayan Brodie o sıralarda, "zaten bütün öğrencilerim seçkindir, kaymağın da kaymağıdır."

Sandy o küçük, tuhaf gözleriyle Monica'nın kıpkırmızı burnuna baktı, Bayan Brodie'nin peşi sıra ekibi izlerken bu sözleri anımsadı.

"Kızlar, yarın akşam yemeğe gelmenizi istiyorum," dedi Bayan Brodie. "Başkasına söz vermeyin."

"Ama Tiyatro Kolu..." diye mırıldandı Jenny.

"Bir mazeret bildir," dedi kadın. "Beni istifaya zorlamaya yönelik yeni bir komplo hakkında size danışmalıyım. İstifa filan etmeyeceğimi söylemeye bile gerek yok, elbette." Bu güçlü sözcüklere karşın, her zamanki gibi sakin bir sesle konuşuyordu.

Bayan Brodie kendi meselelerini diğer öğretmenlerle asla tartışmaz, bir tek kendi yetiştirdiği, sonuna kadar güvenebileceği eski öğrencileriyle konuşurdu. Onu Blaine'den uzaklaştırmak için başka entrikalar da çevrilmiş, hepsi fos çıkmıştı.

"Bana yine, daha ilerici bir okula başvurmamı önerdiler; yöntemlerim öyle bir yerin sistemine Blaine'inkinden daha uygun düşermiş. Uçuk kaçık bir okula başvurmaya hiç niyetim yok. Ben burada, bu eğitim fabrikasında kalacağım. Her hamura mutlaka maya katılması gerek. Bana yaşken eğebileceğim bir kız verin, ömür boyu kendime bağlayayım."

Brodie ekibi farklı nedenlerle de olsa, anlayışla gülümsedi.

Bayan Brodie kahverengi gözlerini, sakin sesine manidar bir refakatçi olacak şekilde parıldattı. Esmer Romalı profiliyle, güneşin altında haşmetli görünüyordu. Onun galip geleceğinden kızların en küçük bir kuşkusu yoktu. Bayan Brodie'ye kıyasla, öyle uçuk kaçık bir okula Julius Sezar'ın bile öğretmen olarak başvurması daha akla yatkındı. Asla istifa etmeyecekti Bayan Brodie. Yetkililer ondan kurtulmak istiyorsa, ona suikast düzenlemek zorundaydı.

"Bu seferki komplo çetesi kim?" diye sordu Rose, şu cinsel cazibesiyle ünlü olan.

"Bana cephe alanları yarın akşam konuşuruz," dedi Bayan Brodie. "Ama içiniz rahat olsun, başaramayacaklar."

"Elbette," dedi herkes. "Tabii ki başaramayacaklar."

"Ben böyle en güzel çağımda, yaşamımın baharındayken, mümkün değil," dedi kadın. "Bunlar hâlâ benim en verimli, en olgun yıllarım. İnsanın en seçkin yıllarını yaşadığının farkında olması çok önemli, bunu sakın unutmayın. İşte, tramvayım geldi. Oturacak yer bulamayacağımı söyleyebilirim. Eh, bin dokuz yüz otuz altıdayız. Şövalyelerin devri geçti."

Altı yıl önce, Bayan Brodie yeni sınıfını bir tarih dersinde bahçeye, koca karaağacın altına götürmüştü. Okul koridorlarında ilerlerken müdirenin çalışma odasının önünden geçmiştiler. Kapı ardına kadar açık, oda boştu.

"Küçüklerim," dedi Bayan Brodie, "gelin de bakın şuna."

Açık kapının önüne kümelendiler, kadının gösterdiği yere baktılar; odanın karşı duvarına büyük bir afiş çivilenmişti. Resimde, bir erkeğin iri suratı betimlenmişti. Altında şöyle yazıyordu: 'Önce Güvenlik'.

"Bu, başbakanlık koltuğuna oturan, çok geçmeden de oradan kalkan Stanley Baldwin," dedi Bayan Brodie. "Bayan Mackay onu duvardan indirmedi, çünkü 'Önce Güvenlik' sloganına kalpten inanıyor. Oysa Güvenlik önce gelmez. Önce İyilik, Doğruluk ve Güzellik gelir. Hadi bakalım, düşün peşime."

Kızlar için, Bayan Brodie'yle diğer bütün öğretmenler arasındaki ihtilafın ilk belirtisiydi bu. Gerçekten de bazıları, birbirine kenetlenip yetişkin otoriteyi oluşturan insanlar arasında da farklılıkların, çekişmelerin mümkün olabileceğini ilk kez fark ediyordu. Bu içsel bilgiyi bir yere kaydettikten sonra, kavganın o hafif, belli belirsiz kokusunu almanın keyfi, ancak tehlikeden uzak olmanın coşkusuyla tehlikeli Bayan Brodie'nin peşine takıldılar, karaağacın güvenli gölgesine yollandılar.

Küçük kızlar o güneşli sonbaharda sık sık, hava izin verdikçe, derslerini karaağacın altına dizilmiş olan üç tahta sırada gördü.

O sonbahar Bayan Brodie, "Kitaplarınızı görünecek şekilde tutun," dedi defalarca, "davetsiz misafirlere karşı, ellerinizin arasında sıkıca tutun. Biri gelecek olursa, unutmayın, tarih dersindeyiz... edebiyat dersindeyiz... İngilizce dilbilgisi..."

Kızlar kitaplarını tutup kaldırdılar, ama gözleri onlarda değil, Bayan Brodie'deydi.

"Bu arada ben de size geçen yaz Mısır'da geçirdiğim tatili anlatayım... Cildinize, ellerinize nasıl bakacağınızı... Biarritz'e giderken trende tanıştığım Fransız adamı... gördüğüm İtalyan resimlerinden mutlaka söz etmeliyim. En büyük İtalyan ressam kim?"

"Leonardo da Vinci, Bayan Brodie."

"Yanlış. Doğru yanıt Giotto; en sevdiğim ressamdır."

Bazı günler Sandy'ye Bayan Brodie tahta göğüslüymüş gibi geliyordu; kadının önü de sırtı gibi dümdüzdü sanki. Bazı günlerse göğüsleri belirgin, hatta göze çarpacak kadar iriydi, Sandy'nin oturup küçücük gözleriyle uzun uzun dikizleyeceği türden; içeride yapılan bu derslerde Bayan Brodie dikleştirdiği sırtı, havaya kaldırdığı esmer başıyla bir yandan anlatırken bir yandan da Jeanne d'Arc edasıyla camdan dışarıya bakardı.

"Size sıkça söylediğim ve şu son tatillerin de kanıtladığı gibi, hayatımın baharı tam anlamıyla başlamış bulunuyor. İnsanın bu en verimli dönemi göz açıp kapayıncaya kadar uçup gider. Siz küçük kızlar büyüdüğünüzde tetikte olmalı, baharınızın başladığını derhal fark etmelisiniz... artık yaşamınızın hangi dönemine denk geldiyse. Ve onu sonuna kadar, dolu dolu yaşamalısınız. Mary, sıranın altında ne var, neye bakıyorsun öyle?"

Mary olanca hantallığıyla, herhangi bir şey uyduramayacak kadar budala suratıyla öylece oturdu. Yalan bile söyleyemeyecek kadar aptaldı; bir şeyin nasıl örtbas edileceğini bilmezdi.

"Komik, Bayan Brodie."

"Yani komedyen, soytarı gibi bir şey mi?"

Bütün sınıf kıkırdadı.

"Komik bir çizgi roman," dedi Mary.

"Çizgi roman demek? Kaç yaşındasın sen?"

"On, bayan."

"On, çizgi romanlar için fazlasıyla büyük bir yaştır. Ver onu bana."

Bayan Brodie renkli sayfalara baktı. "Vay canına, *Tiger Tim*'miş," dedikten sonra kitabı çöp sepetine attı. Bütün gözlerin ona dikildiğini görünce sepetten aldı, yırtıp paramparça etti, yeniden sepete attı.

"Kulak verin, kızlar. İnsan, o bahar ânını yaşamak için doğmuştur. İşte benim baharım da başladığına göre... Sandy, dikkatini vermiyorsun. En son ne dedim ben?"

"Baharım dediniz, Bayan Brodie."

"Sonraki derste biri gelecek olursa," dedi Bayan Brodie, "aklınızda bulunsun, dersimiz İngilizce dilbilgisi. Bu arada size biraz eskilerden söz edeyim; şimdikinden daha gençtim ama söz konusu adamdan altı yaş büyüktüm."

Sırtını karaağaca dayadı. Sonbaharın, yaprakların döne savrula döküldüğü son günlerinden biriydi. Yapraklar, doğruca çocukların üstüne yağıyor, sağa sola kıpırdanmaları için geçerli bir mazeret sağlıyordu; saçlarındaki, kucaklarındaki yaprakları temizleme bahanesiyle rahatça hareket edebilmekten pek memnundular.

"Pusların ve olgun bereketin mevsimiydi. Savaş başladığında genç bir erkekle nişanlanmıştım, ne yazık ki Flandra savaş meydanında şehit düştü," diye başladı Bayan Brodie. "Hayrola, Sandy, bugün çamaşır günün mü?"

"Hayır, Bayan Brodie."

"Kollarını güzelce sıvamışsın da. Hava ne kadar güzel olursa olsun, gömleklerinin kolunu sıvayan kızlarla hiç işim olmaz. Derhal indir onları; uygar insanlarız biz. Her neyse, Ateşkes ilanından bir gün önce vuruldu. Bir güz yaprağı gibi toprağa

düştü, oysa henüz yirmi iki yaşındaydı. Sınıfa dönünce haritada Flandra'ya bakar, nişanlımın daha siz doğmadan gömüldüğü yeri buluruz. Fakirdi. Ayrshire'den gelme bir taşralıydı, ama çok çalışkan, zeki bir eğitimciydi. Bana evlenme teklif ettiğinde, 'Su içecek, ağır adımlarla ilerleyeceğiz,' demişti. Hugh'un, bir taşralı olarak, sessiz sakin bir yaşam süreceğimizi dile getirme biçimiydi. Su içecek, ağır ağır ilerleyecektik. Bu deyiş ne anlama geliyor, Rose?"

"Sessiz sakin bir yaşam süreceğiniz anlamına, Bayan Brodie," dedi, altı yıl sonra cinsel çekiciliğiyle büyük bir ün kazanacak olan Rose Stanley.

Bayan Brodie'nin şehit nişanlısının öyküsü epeyce ilerlemişti ki, çimenliğin karşı ucunda müdire hanım, Bayan Mackay göründü; bu tarafa doğru gelmekteydi. Yaşlar Sandy'nin küçük, domuzcuk gözlerinden çoktan yuvarlanmaya başlamıştı; az sonra Sandy'nin gözyaşları arkadaşı Jenny'ye, daha sonra okulda güzelliğiyle ünlenecek olan kıza bulaştı, kız hıçkırdı, mendilini almak için dizden büzgülü bol pantolonunun bacağına uzandı. "Hugh, ateşkesten bir gün önce öldürüldü," dedi Bayan Brodie. "Sonra genel seçimler yapıldı ve halk 'Kaiser'i asın!' diye bağırmaya başladı. Hugh ise artık bir Orman Gülü'ydü ve mezarda yatmaktaydı." Rose Stanley şimdi hüngür hüngür ağlıyordu. Sandy ıslak gözleriyle yan yan, başını ve omuzlarını ileriye atmış, bir hışım çimenliği geçen Bayan Mackay'i süzdü.

"Size bir bakmaya geldim, hemen de gidiyorum," dedi kadın. "Neden ağlıyor bu kızlar?"

"Anlattığım hikâye duygulandırdı onları. Tarih dersindeyiz de." Bayan Brodie konuşurken, düşen bir yaprağı ustaca yakalayıverdi.

"On yaşında çocuklar da hikâyelere ağlar mıymış!" dedi Bayan Mackay, savaşçı Hugh'dan büyülenmiş, dağınık bir halde

tahta sıralardan kalkan kızlara. "Yalnızca bir bakmaya geldim, hemen gitmeliyim. Pekâlâ kızlar, yeni ders yılı başladı. Hepinizin hârika bir yaz tatili geçirdiğini umuyor, tatilinizi anlatacağınız mükemmel denemeleri sabırsızlıkla bekliyorum. On yaşındaki biri tarih yüzünden gözyaşı dökmemeli. Eyvahlar olsun!"

Bayan Mackay uzaklaşınca, "Soruya cevap vermemekle çok iyi yaptınız," dedi Bayan Brodie sınıfa. "Güç anlarda tek kelime etmemek en iyisidir; ne şu ne de bu. Söz gümüşse sükut altındır. Mary, dinliyor musun? Ne diyordum en son?"

Göz denemeyecek gözleri, kardan adamınki gibi bir burnuyla ağzı olan, sonraları bönlüğüyle ünlenen, her durumda suçlanan ve yirmi üç yaşında, bir otel yangınında can veren hantal Mary Macgregor yanıtladı: "Altın."

"Neye altın dedim ben?"

Mary gözlerini etrafta dolaştırdı, sonra yukarıya dikti. Sandy fısıldadı: "Dökülen yapraklara."

"Dökülen yapraklara," dedi Mary.

"Beni dinlemediğin gün gibi ortada," dedi Bayan Brodie. "Ah, siz kızlar beni bir dinleseniz, sizi kaymağın da kaymağı yaparım."

2. BÖLÜM

Mary McGregor yirmi dördüne kadar yaşamasına karşın, Jean Brodie'nin sırlarının diğer öğretmenlerle paylaşılmadığını, aşk öyküsünün yalnızca öğrencilerine anlatıldığını hiçbir zaman tam olarak kavrayamadı. İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasından bir yıl sonra *Wren*"lere katıldığı, beceriksiz ve yetersiz bulunup epeyce suçlandığı zaman, bırakın nefret etmeyi, Jean Brodie'yi fazlaca düşünmemişti bile. Gerçek bir felaket yaşadığı sıradaysa -ilk ve son sevgilisi, iki haftadır tanıdığı onbaşı buluşma yerine gelmeyerek onu terk etmiş, bir daha da yanına yaklaşmamıştı- ömründe gerçek anlamda hiç mutlu olup olmadığını anlamak için geçmişi düşündü ve Bayan Brodie'yle geçirdiği ilk yılların, oturup sıradan dünyayla hiçbir ilintisi olmayan bütün o öyküleri, görüşleri dinlediği günlerin yaşamının en mutlu dönemi olduğuna karar verdi. Bunu kısaca düşündükten sonra bir daha zihnini Bayan Brodie'ye hiç yöneltmedi; bu arada acısını atlatmayı başarmış, o eski, mutat bönlüğüne dönmüştü; bunu Cumberland'de izinliyken kaldığı otelde çıkan yangında can verinceye kadar sürdürdü. Mary MacGregor giderek yoğunlaşan dumanın içinde, koridorlarda öne arkaya koştu. Önce bir yöne koştu, sonra döndü, öteki yöne koştu; her iki uçta da onu maden

* 2. Dünya Savaşı'nda donanmada aşçılık, telsiz operatörlüğü, şifre çözücülük gibi çeşitli görevler alan, daha çok kadınlardan oluşan sivil gönüllüler için kullanılan sözcük. (ç.n.)

eritme ocağından fışkıran alevler karşıladı. Hiç çığlık duymadı, yangının kükreyişi bütün çığlıkları boğuyordu; hiç çığlık atmadı, çünkü duman onu boğuyordu. Üçüncü dönüşünde birisiyle karşılaştı, yere devrildi ve öldü. Ama bin dokuz yüz otuzların başında, Mary MacGregor henüz on yaşındayken, Bayan Brodie'nin öğrencileri arasında ifadesiz bir yüzle oturmaktaydı.

"Yere mürekkebi kim döktü - sen mi döktün, Mary?"

"Bilmiyorum, Bayan Brodie."

"Bence sen döktün. Hayatımda bu kadar sakar bir kız görmedim. Ayrıca, anlattıklarım bir türlü ilgini çekemiyorsa bile, bir zahmet ilgileniyormuş gibi görün."

İşte bunlar, geçmişi deşelediğinde Mary MacGregor'un yaşamının en mutlu dönemi olarak karşısına çıkan günlerdi.

O sıralarda, bunların hayatının en mutlu günleri olması gerektiğini düşünen biri vardı; Sandy Stranger, onuncu yaş gününde bunu, evlerine çaya davet edilmiş olan en iyi arkadaşı Jenny Gray'e de söyledi. Davetin özel ikramı kremalı ananas parçacıkları, günün özel ikramıysa baş başa bırakılmalarıydı. Sandy için pek alışık olmadığı ananas özgün bir tada ve mutluluğun görüntüsüne sahipti. Küçük gözlerini küp şeklinde kesilmiş uçuk sarı parçacıklara dikti, kaşığına doldurmadan önce uzun uzun inceledi. Dilindeki keskin tat, yiyip içmekle ilgisi olmayan, insanın zevkini kimseye çaktırmadan çıkardığı *malum* oyunun mutluluğundan farklı bir mutluluktu. İki kız da kremayı sona sakladı, sonra da kaşık kaşık mideye indirdi.

"Küçük kızlar, siz kaymağın da kaymağı olacaksınız," dedi Sandy; Jenny gülerken ağzındaki kremayı mendiline püskürttü.

"Biliyor musun," dedi Sandy, "bunlar hayatımızın en mutlu günleriymiş."

"Evet, habire bunu söylüyorlar," dedi Jenny. "Okul günlerinin tadını doyasıya çıkarın, çünkü sizi neyin beklediğini bilemezsiniz, diyorlar."

"Bayan Brodie ise olgunluk döneminin en iyisi olduğunu söylüyor; hayatın baharı."

"Evet, ama o hiç evlenmemiş ki; annelerimiz, babalarımız gibi yani."

"Onların baharı yok," dedi Sandy.

"Onların cinsel ilişkisi var," dedi Jenny.

Kızlar sustu, çünkü bu daha yeni karşılaştıkları, onlar için hâlâ muazzam bir düşünceydi; deyimin kendisi de anlamı da yeniydi ve akıl alır gibi değildi. Sonra Sandy, "Bay Lloyd'un geçen hafta bebeği oldu," dedi. "Demek ki karısıyla seks yapmış." Bu başa çıkılması daha kolay bir kavramdı, pembe kâğıt peçetelerini yüzlerine kapayıp çığlık çığlığa güldüler. Bay Lloyd liseli kızların sanat öğretmeniydi.

"*Gözünün* önüne getirebiliyor musun?" diye fısıldadı Jenny.

Sandy zihnindeki resmi görebilme çabasıyla gözlerini daha da kıstı. "Üzerinde pijaması vardı herhalde," diye fısıldadı o da.

Büyük bir vakarla, uzun adımlarla okula doğru yürüyen tek kollu Bay Lloyd'u düşününce kızlar sarsıla sarsıla güldü.

Sonra Jenny şöyle dedi: "O işi hazırlıksız, bir anda yapıveriyorsun. Böyle oluyor."

Jenny güvenilir bir bilgi kaynağıydı, çünkü babasının bakkal dükkânında çalışan bir kızın geçenlerde hamile olduğu ortaya çıkmış, Jenny de bunu izleyen yaygarada bazı bilgi kırıntıları toplamıştı. Bulgularını Sandy'yle paylaşınca, adına 'araştırma' dedikleri bir işe giriştiler, duymamaları gereken sohbetlerden anımsanan ipuçlarını, büyük sözlüklerdeki bazı paragrafları birleştirmeye koyuldular.

"Her şey bir anda olup bitiyor," dedi Jenny. "Teenie'ye de öyle olmuş... erkek arkadaşıyla Puddocky'de yürüyüşe çıktıklarında. Sonra da evlenmek zorunda kalmışlar."

"Madem bu kadar âni bir dürtü, kız *giysilerini* çıkarana kadar geçip gider," dedi Sandy. "Giysi" derken kesinlikle uzun paçalı donu kastediyordu, ancak "don," konuştukları şu bilimsel bağlamda kaba kaçacaktı.

"Evet, ben de bunu anlayamıyorum zaten," dedi Jenny.

Sandy'nin annesi başını kapının aralığından uzattı: "Eğleniyor musunuz, sevgililerim?" Omzunun dibinde Jenny'nin annesinin başı belirdi. "Eyvah eyvah," dedi kadın çay masasına bakarak, "silip süpürmüşler!"

Sandy buna alındı, küçük düşürüldüğünü hissetti; partinin tek nedeni yiyeceklerdi sanki.

"Şimdi ne yapmak istersiniz?" diye sordu Sandy'nin annesi.

Sandy annesine gizli bir hınçla dolu bir bakış fırlattı, anlamı şuydu: Bizi yalnız bırakmaya söz vermiştin, söz sözdür, bir çocuğa verilen sözü çiğnemenin ne kadar kötü bir şey olduğunu biliyorsun, sözünü tutmamakla bütün hayatımı mahvedebilirsin, bu benim doğumgünüm.

Sandy'nin annesi Jenny'nin annesini de yanına alıp geri çekildi. "Onları baş başa bırakalım," dedi. "Hadi, eğlenmenize bakın, sevgililerim."

Sandy bazen annesinin bu İngilizliğinden, ona Edinburghlu anneler gibi "canım" değil de "sevgilim" demesinden utanırdı. Annesinin, tıpkı York Düşesi gibi, kenarı ve yakası kabarık tilki kürküyle süslü, gösterişli bir kışlık mantosu vardı, diğer annelerse bütün kış, işlerini görecek tüvit ya da taş çatlasın misk sıçanı postundan yapılma paltolar giyerdi.

Bir süredir yağmur yağıyordu, toprak fazlasıyla ıslanmıştı, dışarıya çıkıp Avustralya'ya kazdıkları tüneli bitirmeleri olanaksızdı; bunun üzerine, çay sehpasını üzerindeki şölen kalıntılarıyla birlikte salonun bir köşesine kaldırdılar. Sandy piyano taburesinin kapağını açtı, iki nota destesinin arasından bir not defteri çıkardı. Defterin ilk sayfasına şöyle bir başlık atılmıştı:

Kartal Yuvası
yazanlar
Sandy Stranger ve Jenny Gray

Bu, yazımı hâlâ süren bir öyküydü ve Bayan Brodie'nin âşığı Hugh Carruthers hakkındaydı. Adam savaşta ölmemiş, bir telgraf hatası yapılmıştı. Savaştan dönünce doğruca Bayan Brodie'nin okuluna giden adamın karşısına çıkan ilk kişi Bayan Mackay, yani müdire hanım oluyordu. Kadın, Bayan Brodie'nin onu görmek istemediğini, bir başkasını sevdiğini söylüyordu. Hugh buruk, haşin bir kahkahayla çekip gidiyor, bir dağdaki kartal yuvasına kapanıyor, Sandy'yle Jenny de bir gün onu orada, deri ceketine sıkıca sarınmış bir halde buluyordu. Öykünün şu anki safhasında, Hugh Sandy'yi tutsak almış ancak Jenny gece olunca kaçmayı başarmıştı, karanlıkta yolunu bulmaya, dağdan inmeye çalışıyordu. Hugh ise onun peşine düşme hazırlığındaydı.

Sandy büfenin çekmecesinden bir kurşun kalem aldı, yazmaya koyuldu:

> "Hugh!" diye yalvardı Sandy, "Sana kutsal bildiğim her şey adına yemin ederim ki Bayan Brodie bir başkasını asla sevmedi; aşağıda, hayatının baharında dualar ederek, umut besleyerek seni bekliyor. Jenny'nin gitmesine izin verirsen sana Jean Brodie'yi getirecektir, böylece onu kendi

gözlerinle görür, şu upuzun on iki yıl ve bir günün ardından onu kollarının arasına alırsın."

Erkeğin kara gözleri kulübedeki lamba ışığında parladı. "Geri çekil!" diye haykırdı, "Yolumu kapama. Jenny denen öteki kızın, o alaycı, sâbık nişanlıma yerimi söyleyeceğini çok iyi biliyorum. Her ikinizin de, benimle bir güzel alay edebilsin diye onun tarafından yollanmış casuslar olduğunu da biliyorum. Çekil kapının önünden, dedim!"

"Asla!" dedi Sandy genç, kıvrak bedeniyle kapı mandalının önünü tamamen kapatıp kolunu sürgüye dayayarak. İri gözleri masmavi bir yakarı ışığıyla parıldadı.

Sandy kalemi Jenny'ye verdi. "Sıra sende," dedi.

Jenny şöyle yazdı: Erkek tek bir hareketle onu kulübenin en uzak köşesine fırlattı, kendini dışarıya, ay ışığına attı; uzun, güçlü adımları yığılmış karı hiçe sayıyordu.

"Çizmelerden bahset," dedi Sandy.

Jenny ekledi: Uzun çizmeleri ay ışığında parlıyordu.

"Ay ışığı biraz fazla kaçtı," dedi Sandy, "neyse, daha sonra, yayınlanacağı zaman ayıklarız."

"Ah, ama bu bir sır, Sandy!" dedi Jenny.

"Biliyorum. Merak etme, kendi baharımıza kadar yayınlatmayacağız."

"Ne dersin, Bayan Brodie Hugh'la cinsel ilişkiye girmiş midir?" diye sordu Jenny.

"Girseydi bebeği olurdu, öyle değil mi?"

"Bilmem."

"O tür şeyler yaptıklarını sanmıyorum," dedi Sandy. "Onların aşkı bunların üstündeydi."

"Bayan Brodie, adamın son izninde ihtiraslı bir teslimiyetle sarmaş dolaş olduklarını söylemişti."

"Giysilerini çıkardıklarını sanmıyorum ama," dedi Sandy. "Ya sen?"

"Hayır. Gözümün önüne gelmiyor," dedi Jenny.

"Ben cinsel ilişkiye girmek istemem," dedi Sandy.

"Ben de istemem. Ben el değmemiş birisiyle evleneceğim."

"Bir karamela alsana."

Halının üzerine oturup şekerlerini yediler. Sandy ateşe biraz kömür attı, canlanan alevlerin parıltısı Jenny'nin lülelerine yansıdı. "Hadi, ateşin başındaki iki cadı olalım, Cadılar Bayramı'nda yaptığımız gibi."

Alacakaranlıkta karamela yiyerek, cadı büyüleri söyleyerek oturdular. "Müzede bir Yunan tanrısı var," dedi Jenny, "öyle çırılçıplak dikiliyor. Geçen pazar öğleden sonra gördüm, ama yanımda Katie teyze vardı, *doğru dürüst* bakamadım."

"Gelecek pazar müzeye gidelim," dedi Jenny. "Araştırma yapmak için."

"Benimle yalnız gitmene izin verirler mi?"

Yanında bir yetişkin olmadan dışarıya çıkamadığı herkesçe bilinen Sandy, "Sanmıyorum," dedi. "Bizi götürecek birini ayarlayabiliriz belki."

"Bayan Brodie'den isteyebiliriz."

Bayan Brodie küçük kızları zaten sık sık sanat galerilerine, müzelere götürürdü, dolayısıyla akla yatkın bir öneriydi.

"Peki ama," dedi Sandy, "ya çıplak olduğu için heykele bakmamıza izin vermezse?"

"Onun çıplaklığı fark edeceğini sanmam," dedi Jenny. "Heykelin zımbırtısını görmez bile."

"Biliyorum," dedi Sandy. "Bayan Brodie bunları çoktan aşmış."

Jenny'nin annesiyle birlikte tramvaya binip bu kasvetli kasım gününde Edinburgh'un akşam alacasını yararak, Dean Köprüsü'nden geçerek eve gitme vaktiydi. Sandy ona pencereden el salladı, Jenny'nin de ikili bir yaşam, bir milyonerin bile karşılaşmak zorunda olmadığı sorunlarla dolup taşan bir ikinci hayat sürüyormuş duygusuna kapılıp kapılmadığını merak etti. Eh, milyonerlerin çifte yaşam sürdükleri malumdu. Akşam gazetesi bir çıngıraklı yılan gibi mektup kutusuna süzüldü ve eve ansızın 'saat altı' duygusu egemen oldu.

Saat dörde çeyrek vardı ve Bayan Brodie sınıfa bir şiir okumaktaydı; amacı eve gitmeden önce kızların zihnini canlandırmaktı. Gözleri yarı kapalıydı, başını geriye atmıştı:

"Doğudan esen hiddetli rüzgâr şiddetleniyor,
Solmuş, sarı ağaçlar bitkinleşiyor,
Yatağındaki geniş ırmak yakınıyor,
Yağmur alçak gökyüzünden doğruca
Camelot'un kulelerine boşalıyor."

Sandy dudaklarını büzdü, daha da kıstığı, küçük, soluk gözleriyle Bayan Brodie'yi gözledi.

Rose Stanley jimnastik tuniğinin kuşağından iplik yolmaktaydı. Jenny kendini tamamen şiire kaptırmış, dudakları aralanmıştı; şiir dinlemekten hiç sıkılmazdı. Sandy'nin canı hiç sıkılmıyordu, ama sıkılmamak için de salt kendisine ait, ikinci bir yaşam sürmek zorundaydı.

"Aşağıya indi ve bir sandal buldu
Salkım söğüdün altına, suya terk edilmiş
Pruvasına çepçevre şöyle yazdı
Lady of Shalott."

Dudakları sımsıkı kapalı olan Sandy, "Lady hazretlerimiz bu sözcükleri neyle yazmış ki?" diye sordu içinden.

"Suyun kıyısındaki otların üzerinde bir kutu beyaz boyayla bir de fırça duruyordu," diye yanıtladı *Lady of Shalott* zarafetle. "İşsizler ordusunun düşüncesiz bir üyesi tarafından bırakıldığına hiç kuşku yok."

"Buyurun bakalım, hem de o yağmurda!" dedi söyleyecek daha iyi bir şey bulamayan Sandy; Bayan Brodie'nin sesi tavana doğru yükseliyor, üst kattaki liseli kızların ayaklarının dibine kıvrılıyordu.

Lady of Shalott beyaz elini Sandy'nin omzuna koydu, uzun uzun yüzüne baktı. "Böylesine genç ve güzel olanın aşkta hiç şansı yoktur!" dedi alçak, üzgün bir sesle.

Telaşa kapılan Sandy, "Bu sözler ne anlama geliyor şimdi?" diye çığırdı, Bayan Brodie'ye çivilenmiş küçük gözleri, sımsıkı büzülmüş ağzıyla.

Bayan Brodie sordu: "Sandy, ağrın mı var?"

Sandy hayretle bakakaldı.

"Kızlar," diye başladı Bayan Brodie, "yüzünüze sakin, huzurlu bir ifade oturtmayı mutlaka öğrenmelisiniz. İster sahte olsun isterse gerçek, dingin bir yüz ifadesi bir kadının sahip olduğu en değerli vasıflardan biridir. Şuradaki Mona Lisa'yı dikkatle inceleyin!"

Bütün başlar Bayan Brodie'nin bir yolculuğundan getirip duvara raptiyelediği resme döndü. Hayatının baharındaki Mona

Lisa, az önce dişçiden gelmiş olmasına, çenesinin alt tarafı şişmiş olmasına karşın, yüzünde gayet sabit bir anlamla gülümsemekteydi.

"Bakın, üzerinde oturduğu kayalardan bile yaşlı. Yedi yaşındayken elime teslim edilseydiniz böyle mi olurdu? Bazen çok geç kaldığımızı düşünüp korkuyorum. Yedi yaşındayken benim olsaydınız, şimdiye kaymağın da kaymağı olurdunuz. Sandy, hadi bize birkaç kıta oku da sesli harflerini duyalım."

Yarı İngiliz olan Sandy sesli harflerin hakkını çok iyi verirdi; ünlü olduğu tek alan da buydu. Rose Stanley henüz cinsel cazibesiyle ünlenmemişti, dolayısıyla elinde İncil'le yaklaşıp Sandy'yle Jenny'ye şu cümleyi gösteren o değil, Eunice Gardiner oldu: "Bebek onun rahminde sıçradı." Sandy'yle Jenny ona edepsiz olduğunu söyleyip öğretmene ihbar edecekleri tehdidinde bulundular. Jenny güzelliğiyle çoktan ünlenmişti, çok da tatlı bir sesi vardı, bu yüzden şan derslerine giren Bay Lowther, 'Gel de altın kalpli baharın olduğu yeri gör...' diye şarkı söyleyen kızı hayranlıkla seyreder ve şan dersinde öğrencilerinin yanından hiç ayrılmayan Bayan Brodie'ye rağmen, büyük bir cüretle kızın buklelerini çekiştirirdi. Bir yandan buklelerle oynarken bir yandan da numaralarını gösteren bir çocuk gibi Bayan Brodie'ye bakardı; Edinburgh'a hiç yakışmayan bu eyleminde, suç ortaklığı yapıp yapmayacağını görmek için kadını sınıyordu sanki.

Bay Lowther ufak tefekti, uzun bir bedeni, kısa bacakları vardı. Saçı, bıyığı kızılımsı sarıydı. Elini yuvarlayıp kulağının arkasına dayar, başını o sırada sesini denediği kıza doğru eğerdi. "Ah, de!"

"Ah!" diye şakıdı Jenny, Sandy'nin sözünü ettiği, Hebrides adalarında yaşayan şu deniz kızı kadar tiz ve duru bir sesle. Ama Sandy'yle göz göze gelmeye çalıştığı için gözleri fıldır fıldırdı.

Bayan Brodie önlerine düşüp kızları müzik odasından çıkardı, etrafına topladı. "Kızlar, siz benim sorumluluğumsunuz. Yarın devletin bir numaralı asili Lord Lyon'dan evlenme teklifi alsam geri çevirirdim. Hayatımın şu en güzel döneminde, kendimi size adamış durumdayım. Şimdi, lütfen tek sıra olun ve yürürken başınızı dik tutun, *yukarı,* tıpkı Sybil Thorndike gibi, o edası, duruşu soylu kadın gibi iyice yukarı kaldırın."

Sandy başını geriye atıp çilli burnunu havaya kaldırdı, koridorlarda tek sıra ilerlerken küçük, domuz gözlerini tavana dikti.

"Sandy, ne yapıyorsun?"

"Sybil Thorndike gibi yürüyorum, Bayan."

"Bir gün, Sandy, fazla ileri gideceksin."

Sandy şaşırmış, incinmişti.

"Evet," dedi Bayan Brodie, "gözüm üstünde, Sandy. Uçarı bir mizaç gördüm mü, sürekli gözlerim. Korkarım sen elit tabakaya ya da kaymağın kaymağı diyebileceğimiz kesime asla dahil olamayacaksın."

Sınıfa dönünce, Rose Stanley şöyle dedi: "Bluzuma mürekkep damlamış."

"Fen odasına git de lekeyi çıkarsınlar; ama bunun, ham ipek için bir felaket olduğunu da aklından çıkarma."

Bazen kızlar, sırf lise bölümündeki fen odasına gidebilmek için ham ipekten bluzlarının koluna bir damlacık mürekkep damlatırdı. Orada, Bayan Lockhart adındaki heyecan verici öğretmen sırtında beyaz tulumu, dalgalar halinde geriye çekilmiş, kısa, kırçıl saçları ve bir golfçunun güneşten yanmış, yıpranmış yüzüyle, büyük bir kavanozdaki beyaz sıvıyı bir parça pamuğa damlatır, bununla bluzun kolundaki mürekkep lekesini ovar, kızın kolunu tutarken hiç konuşmaz, kendini bütünüyle yaptığı işe verirdi. Rose Stanley'nin lekeli bluzuyla fen odasına gitmesinin

tek nedeni can sıkıntısıydı, oysa Sandy ile Jenny bluzlarına dört haftada bir gizlice mürekkep bulaştırırdı ki fen odasına gidebilsinler ve kollarını Bayan Lockhart'a teslim edebilsinler; kadın, kişiliğinin çevresinde on beş santimetre kalınlığında saf, arı hava taşıyormuş ve o tuhaf kokulu odada gittiği her yere götürüyormuş gibiydi. Bu uzun oda onun doğal ortamıydı; Sandy'nin onu okuldan çıkmış, pli kaşe tüvitler içinde sıradan bir öğretmen gibi spor arabasına doğru yürürken gördüğü gün, niteliğinden bir şeyler yitirdi. Oysa fen odasındaki kadın, yarısına kadar renkli kristaller, tozlar ve sıvılarla dolu, aşıboyası, bronz rengi, metalik gri, kobalt mavisi kavanozların, acayip şekillerdeki şişelerin, tombul ya da pipo sapına benzer boyunları olan cam kapların dizildiği, üç sıra uzun tezgâhla çevrili Bayan Lockhart, Sandy için apayrı bir şeydi. Sandy fen odasında yalnızca bir kez ders saatine denk geldi. Daha büyük, aralarında fırlak göğüslülerin de olduğu, gelişkin kızlar, çifter çifter tahta sıraların önünde duruyor, önlerinde gaz alevi yanıyordu. Ellerinde yeşil bir şeyle dolu cam tüpler vardı, aleve tuttukları tüpü sağa sola oynatıyorlardı: tahta sıralar boyunca dans eden düzinelerce yeşil tüp ve alevler. Ağaçların kışlık, çıplak üst dalları bu uzun odanın camlarına sürtünüyor, onların gerisinde de devasa, kırmızı güneşiyle soğuk kış göğü uzanıyordu. O sıralarda, okul yıllarının hayatının en mutlu dönemi olması gerektiğini hep aklında tutan Sandy, bu acil haberi hemen Jenny'ye yetiştirdi. Lise muhteşem olacaktı, Bayan Lockhart hârikaydı.

"Fen odasındaki kızlar canlarının istediğini yapıyor," dedi Sandy, "zaten onlardan da bunu yapmaları bekleniyor."

"Biz de Bayan Brodie'nin derslerinde hoşlandığımız şeyleri yapıyoruz," dedi Jenny. "Annem Bayan Brodie'nin bize haddinden fazla özgürlük tanıdığını söylüyor."

"Ondan bize özgürlük değil eğitim vermesi bekleniyor," dedi Sandy. "Ama fen sınıfı zaten özgür olmalı; buna izin var."

"Eh, ben Bayan Brodie'nin sınıfında olmaktan memnunum," dedi Jenny.

"Ben de," dedi Sandy. "Annemin dediğine göre, o bizim genel kültürümüzle ilgileniyormuş."

Her halükârda, fen odasına yapılan ziyaretler Sandy'nin en gizli keyfiydi; Bayan Brodie lekelerin kazara olmadığından kuşkulanmasın diye, iki mürekkep lekesi arasındaki süreyi büyük bir özenle hesaplıyordu. Bayan Lockhart onun kolunu tutar, pamuğu yenindeki lekeye dikkatle değdirirken, Sandy fen öğretmeninin egemenliğindeki bu uzun odadan ve oradaki her şeyin yaydığı meşru, haklı ışıltıdan büyülenmiş bir halde, öylece dikilirdi. İşte, Rose Stanley'nin şan dersinden sonra, bluzundaki mürekkebi çıkartmak üzere fen odasına gönderildiği gün, Bayan Brodie sınıfa şunları söyledi:

"Mürekkep konusunda daha dikkatli olmalısınız. Kızlarımın böyle ikide bir fen odasına gidip gelmelerine göz yumamam. İtibarımızı korumalıyız."

Sonra, ekledi: "Sanat bilimden üstündür. Önce sanat gelir, sonra bilim."

Coğrafya dersine başladıkları için, rulo halindeki büyük harita, kara tahtanın üzerine indirilmişti. Bayan Brodie elinde işaret değneği, Alaska'nın yerini göstermek için tahtaya döndü. Ama yeniden sınıfa dönüp şöyle dedi: "Önce sanat ve din, sonra felsefe, en sonda da bilim. Yaşamın yüce konularının sıralaması budur, önem sıraları böyledir."

Bu, sınıfın Bayan Brodie'yle geçireceği iki yılın ilk kışıydı. Bin dokuz yüz otuz bir yılı gelmişti. Bayan Brodie gözdelerini, daha doğrusu güvenebileceği kişileri, bir başka deyişle, anababalarına güvendiği çocukları çoktan seçmişti; uyguladığı eği-

tim politikasının daha gelişkin ve aykırı yönlerinden yakınmayacağından, şikayet dilekçesi vermeyeceğinden emin olduğu, şikayet etmeyecek kadar aydınlanmış ya da aydınlanamamış olan, kızlarının eğitimini böyle vakıf rayiçleriyle halledebildikleri için talihlerine inanamayan ya da kızlarının bu seçkin okulda öğrendiklerinin değerine, sorgulamayacak kadar itimat eden ebeveynlerdi bunlar. Bayan Brodie'nin özel kızları onun evine, çaya davet edilmiş, kimseye söylememeleri emredilmişti; artık kadının sırdaşı olmuşlar, özel hayatını, müdireyle arasındaki kan davasını, kimlerin müdirenin müttefiki olduğunu anlamışlardı. Bayan Brodie'nin meslek yaşamında onların uğruna ne dertlerle boğuştuğunu öğrenmişlerdi. "Kızlar, sırf sizin iyiliğiniz için... hayatımın şu en verimli döneminde sizi olumlu yönde etkileyebilmek adına..." Böylece kurulmuştu Brodie takımı. Eunice Gardiner başlarda öyle sessizdi ki, Bayan Brodie'nin onu takıma neden dahil ettiğini anlamak güçtü. Ama sonunda çay partilerini canlandırmak, keyifli hale getirmek için hem kapari doğrar hem de halının üzerinde yan perendeler atar oldu. "Tam bir Ariel'sin," dedi Bayan Brodie. Sonra Eunice gevezelik etmeye başladı. Pazar günleri perende atması yasaktı, ne de olsa Bayan Brodie pek çok bakımdan, en hasından Edinburghlu bir kız kurusuydu. Eunice Gardiner bir tek cumartesileri, mükellef çay ziyafetlerinden önce hasır yaygının üzerinde ya da çaydan sonra, Bayan Brodie'nin mutfağındaki muşambada perende atardı, bu arada diğer kızlar bulaşıkları yıkar, yiyecek dolabına kaldırılmak üzere elden ele geçirilen petekten parmaklarına bulaşan balı yalarlardı. Bayan Brodie'nin dairesinde yaptığı akrobasi hareketlerinden yirmi sekiz yıl sonra, hemşireliği seçmiş ve bir doktorla evlenmiş olan Eunice, bir akşam kocasına şöyle dedi:

"Gelecek yıl Festival'e gittiğimizde..."

"Evet?"

Yün bir kilim dokuyordu, yeni bir ilmik attı.

"Evet?" dedi kocası.

"Edinburgh'a gittiğimizde," dedi Eunice, "yani oradayken bana hatırlat da Bayan Brodie'nin mezarını ziyaret edelim."

"Bayan Brodie kim?"

"Öğretmenlerimden biri; çok kültürlü kadındı. Başlı başına bir Edinburgh Festivali'ydi. Dairesinde bize çay ikram eder, baharını anlatırdı."

"Neyin baharını?"

"Hayatının baharını. Yolculuklarının birinde Mısırlı bir elçilik kuryesine âşık olmuştu, dönünce bize her şeyi anlattı. Birkaç gözde öğrencisi vardı. Onlardan biriydim. Perende atar, onu güldürürdüm."

"Yetiştirilme tarzının biraz tuhaf olduğunu baştan beri biliyordum."

"Ama deli filan değildi. Gayet aklı başında kadındı. Ne yaptığını çok iyi biliyordu. Bize aşk yaşamından da söz ederdi."

"Hadi, dinleyelim bakalım."

"Ah, bu çok uzun bir hikâye. Yalnızca evde kalmış bir kızdı. Mezarına çiçek götürmeliyim - yerini bulabilirsem tabii."

"Ne zaman öldü?"

"Savaştan hemen sonra. Artık emekli olmuştu. Aslında emekliliği tam bir trajediydi, vaktinden önce emekliliğe zorlandı. Müdire ondan hiç hoşlanmazdı. Bayan Brodie'nin emekliliğinin uzun bir öyküsü var. Kendi kızlarından birinin ihanetine uğradı; bize Brodie takımı derlerdi. Ona kimin ihanet ettiğini bir türlü öğrenemedim."

Şimdi, Brodie takımının Edinburgh'un eski mahallelerinde yaptığı uzun yürüyüşten söz etmenin tam sırası; mart ayında bir cuma günü okulun ısıtma sistemi arızalanmış, herkes sarınıp

sarmalanıp evine gönderilmişti, Bayan Brodie ise mor paltolu, tepesi yeşil-beyaz, siyah kadife şapkalı kızlarını peşine takıp yürüyüşe çıkarmıştı. Buz gibi Forth'tan sert bir rüzgâr esiyor, gökyüzü kar topluyordu. Mary MacGregor Sandy'yle yan yana yürüyordu, çünkü Jenny eve gitmişti. Daha sonra kafadan yaptığı ciddi matematikle ve öfkesiyle ünlenecek olan Monica Douglas, koyu kırmızı suratı, geniş burnu, siyah şapkasının altından sarkan kahverengi saç örgüleri ve siyah yün çoraplarının içinde şimdiden iki kütüğe benzeyen bacaklarıyla onların hemen arkasındaydı. Yanında uzun boylu, sarışın, soluk benizli Rose Stanley yürüyordu, seksapel konusundaki ününe henüz kavuşmamıştı, bütün konuşmaları trenler, vinçler, otomobiller, Meccano inşaat makineleri ve oğlan çocuklarını ilgilendiren diğer meseleler etrafında dönerdi. Meccano motorlarının işleyişiyle ya da inşa güçleriyle ilgilenmez, ama adlarını, renklerini, motorlu araçların markalarını, beygir güçlerini, çeşitli Meccano takımlarının fiyatlarını bilirdi. Ayrıca duvarlara ve ağaçlara tırmanmakta ustaydı. Her ne kadar bu ilgi alanları on bir yaşındaki Rose Stanley'ye erkek fatma damgası vursa da, dişiliğini zedeleyecek kadar derine inmiyordu; teknik konulardaki yüzeysel bilgisi sanki bilinçli bir hazırlıktı, zaten birkaç yıl sonra oğlanlarla ilişkisinde çok yararlı oldu.

Rose'un yanında Bayan Brodie yürüyordu; Sybil Thorndike gibi baş yukarıda, kemerli ve mağrur burun havada. Kahverengi, bol, tüvit paltosunu giymiş, kunduz yakasını sımsıkı iliklemişti; kahverengi fötr şapkasının bir kenarı inik, öteki tarafı kalkıktı. Bayan Brodie'nin arkasından grubun sonuncusu küçük Eunice Gardiner geliyordu; yirmi sekiz yıl sonra Bayan Brodie'yi kastederek, "Mezarını ziyaret etmeliyim," diyecek olan kız, attığı adımların arasına illa bir sıçrama, bir sekme sokuyor, az sonra kaldırımda bale dönüşleri yapmaya başlayacakmış gibi görünüyordu; bu yüzden Bayan Brodie ara ara arkasına dönüp uyarıyor-

du: "Hadi ama, Eunice!" Arada bir de hızını kesip Eunice'e eşlik ediyordu.

Bir süredir *Kaçırılan Çocuk*'u okumakta olan Sandy romanın kahramanı Alan Breck'le sohbet etmekteydi ve yanındakinin Mary MacGregor olmasına çok memnundu, Mary'yle konuşması gerekmiyordu çünkü.

"Mary, alçak sesle Sandy'yle sohbet edebilirsin."

"Sandy benimle konuşmaz ki," dedi, daha sonra otel yangınında, can verinceye kadar bir oraya bir buraya koşturacak olan Mary.

"Böyle budala ve aksi görünürsen Sandy seninle konuşmaz tabii. Yüzüne en azından olumlu bir ifade yerleştirmeye çalış, Mary."

"Sandy, süpürgeotu tarlasını geçip bu mesajı Macpherson'lara götürmen gerek," dedi Alan Breck. "Hayatım buna bağlı, tabii Dava da."

"Seni asla hüsrana uğratmayacağım, Alan Breck," dedi Sandy. "Asla."

"Mary," diye seslendi Bayan Brodie arkadan, "lütfen Sandy'nin gerisinde kalmamaya çalış."

Alan Breck'in artık dokunaklı boyutlara ulaşmış şevkinin ve minnettarlığının ateşlediği Sandy önde, koşar adım ilerliyordu; tarlayı bir çırpıda geçmeye hazırdı.

Mary ona yetişmek için çabaladı. Çayır'ı geçmekteydiler; kamu arazisi olan bu geniş, rüzgârlı düzlük, kar yüklü göğün altında yemyeşil parlıyordu. Hedefleri Eski Kent'ti, çünkü Bayan Brodie tarihin yaşandığı yeri göreceklerini söylemiş, yol da onları Middle Meadow Walk'a getirmişti.

* 1886 yılında yayımlanan bir Robert Louis Stevenson romanı. (e.n.)

Arkadan, tek başına gelen Eunice kendi kendine yinelediği ritme uyarak sekmeye başladı:

Edinburgh, Leith,
Portobello, Musselburgh
Ve Dalkeith.

Sonra ayak değiştirdi:

Edinburgh, Leith...

Bayan Brodie dönüp onu susturdu, sonra öne, onlara doğru gelmekte olan Hintli öğrenciye dik dik bakan Mary MacGregor'a seslendi:

"Mary, daha derli toplu yürümek *istemez miydin*?"

"Mary," dedi Sandy, "esmer adama böyle gözünü dikip bakmayı kes."

Azarlanan kız bomboş bir yüzle Sandy'ye baktı, adımlarını hızlandırmaya çalıştı. Ama Sandy'nin yürüyüşü düzensizdi, öne doğru küçük sıçrayışlarla, ardından kısa duraklamalarla sürmekteydi; bu arada Alan Breck, hayatını kurtaracak olan mesajı süpürgeotu tarlasına götürecek kıza o basit şarkısını söylemeye koyuldu:

Alan'ın kılıcının şarkısı bu,
Onu demirci yaptı,
Ateş de pekiştirdi;
Şimdiyse Alan Breck'in elinde ışıldıyor.

Sonra Alan Breck kızı omuzlarından kavradı, "Sandy, sen cesur bir kızsın," dedi. "Seninki, Kral'ın adamlarının sahip olduğu cesaretten hiç de aşağı değil."

"Bu kadar hızlı yürümesene," diye mırıldandı Mary.

"Yürürken başını dik tutmuyorsun," dedi Sandy. "Kaldır başını, kaldır."

Aynı anda Sandy'nin içinden ansızın Mary MacGregor'a iyi davranmak geldi; merak ediyordu, acaba Mary'yi fırçalayıp durmak yerine ona iyi davranırsa kendini daha iyi hisseder miydi? Bayan Brodie arkada Rose Stanley'ye şunları söylemekteydi: "Sizler, yapım aşamasındaki kahramanlarsınız. Britanya, kahramanların yaşamasına uygun bir ülke olmak zorunda. Milletler Cemiyeti..." Bayan Brodie'nin varlığını hissettiren bu ses, tam da Mary MacGregor'a iyi davranmanın eşiğinde gezinen Sandy'nin bu dürtüsünü bastırdı. Sandy geriye, gruptakilere baktı ve onların, başı Bayan Brodie olan tek bir vücut olduklarını varsaydı. Kısacık, korkutucu bir an kendini, yanlarında olmayan Jenny'yi, her daim suçlu Mary'yi, Rose, Eunice ve Monica'yı Bayan Brodie'nin yazgısına hep birlikte, uysalca teslim olmuş bir sürü gibi algıladı; Tanrı onların sırf bu amaçla doğmalarını istemişti sanki.

Ardından, Mary MacGregor'a iyi davranmaya yeltendiği için daha da büyük bir korkuya kapıldı, çünkü bu eylemle kendini ötekilerden ayırmış olacak, tek başına kalacaktı, şamar oğlanı olabilir, üstelik Mary'den çok daha dehşet verici bir biçimde suçlanabilirdi; Mary her ne kadar okulun resmi şamar oğlanı olsa da, en azından hâlâ Bayan Brodie'nin 'yapım aşamasındaki' kahramanlar listesindeydi. Böylece, iyi arkadaşlığın hatırına, Mary'ye dönüp şöyle dedi: "Jenny burada olsaydı *seninle* yürümezdim ki." Mary, "Biliyorum," diye karşılık verdi. Bunun üzerine Sandy yeniden kendinden nefret etmeye başladı, defalarca yaptığın şeyi sonunda doğru, haklı bir şeye dönüştürürsün duygusuyla Mary'yi paylamaya, hırpalamaya koyuldu. Mary ağlıyordu, ama Bayan Brodie görmesin diye sessizce. Sandy bununla

başa çıkamazdı, hızlanmaya ve kocasıyla tartışan, evli bir hanım olmaya karar verdi:

"Şey, Colin, evde sigortalar attığında evin erkeğini yanında bulamamak bir kadın için gerçekten zor."

"Canım Sandy'm, bunun olacağını *nasıl* bilebilirdim ki..."

Meadows'un sonuna geldiklerinde, bir grup Kız İzci'yle karşılaştılar. Bayan Brodie'nin sürüsü, Mary hariç, gözlerini boşluğa dikip onların yanından geçti. Mary lacivert giysili, iri yarı kızlara hayretle baktı; kızlarda askersi, dinç bir hava ve Brodie kızlarının Bayan Brodie'nin yanında asla kullanmadığı, daha serbest, avam bir aksan vardı. Geçip gittiler, Sandy, "Gözünü öyle dikip bakmak kabalıktır," dedi. Mary de, "Öyle bakmıyordum ki," diye karşılık verdi. Bu arada Bayan Brodie gerideki kızlar tarafından hem Yavrukurtlar hem de Kız İzciler hakkında sorguya çekilmekteydi, zira lise kısmındaki izci kızların sayısı hayli fazlaydı.

"Bu tür şeylerden hoşlananlar," dedi Bayan Brodie en iyi Edinburgh sesiyle, "işte bu tür şeylere bayılırlar."

Böylece yavrukurtlar da kız izciler de bir kalemde silinmiş oldu. Sandy Bayan Brodie'nin Mussolini'nin uygun adım yürüyen taburlarına duyduğu hayranlığı, İtalya'dan getirdiği ve kara üniformaların Roma'daki muzaffer geçit törenini gösteren fotoğrafı anımsadı.

Kadın, "Bunlar *fascisti*," demiş sonra da sözcüğü hecelemişti. "Evet, Rose, kim bu adamlar?"

"Faşistler, Bayan Brodie."

Adamlar kapkaraydı; ellerini aynı açıyla havaya kaldırmış, inanılmayacak kadar muntazam sıralar halinde yürüyorlar, bir yükseltinin üzerinde bir jimnastik eğitmeni ya da izcilerin müdiresi gibi dikilen Mussolini de onları izliyordu. Mussolini faşistleri sayesinde işsizliği sona erdirmişti, ayrıca sokaklarda tek bir çöp kalmamıştı. İşte o anda, Middle Meadow Walk'un so-

nunda, Sandy'nin kafasına dank etti: Onlar da Bayan Brodie'nin *fascisti*'leriydiler; karşıdan bakıldığında, onun yanı sıra uygun adım yürüdükleri için değil, onun gereksinimini karşılamak üzere birbirine kenetlenmiş bir halde, uygun adım yürüdükleri için. Bunun bir sakıncası yoktu, ancak Bayan Brodie'nin Kız İzciler'e duyduğu hoşnutsuzluk kıskançlık barındırıyor gibiydi, burada bir tutarsızlık, bir kusur söz konusuydu. Belki de izciler birer faşist olarak fazlasıyla dişli rakiplerdi, Bayan Brodie de buna katlanamıyordu. Sandy, yavrukurtlara katılmanın bir yolunu bulmalıyım, diye düşündü. Sonra gruptan dışlanma korkusu onu yeniden ele geçirdi; bu düşünceyi rafa kaldırmak gerekiyordu, çünkü Bayan Brodie'yi gerçekten seviyordu.

"Birbirimiz için hârika arkadaşlarız, Sandy," dedi Alan Breck, kıç güvertesindeki kamaranın zeminine, kan lekelerinin arasına saçılmış cam kırıklarını ayaklarıyla ezerek. Masadan bir bıçak aldı, ceketinin gümüş düğmelerinden birini kopardı. "Bu düğmeyi nerede gösterirsen göster," dedi, "Alan Breck'in dostları etrafına toplanacaktır."

"Sağa dönüyoruz," dedi Bayan Brodie.

Eski Kent'e yaklaştılar; burayı kızların hiçbiri görmemişti, çünkü aileleri, çoluk çocuğunu peşine takıp da o yıllarda Eski Kent'i oluşturan bu dumanlı, pis kokulu gecekondu mahallesine götürecek kadar tarih bilincine sahip değildi. Canongate, Grassmarket, Lawnmarket, suç ve tehlikenin kol gezdiği bu puslu yörenin aldığı adlardan bazılarıydı: "Lawnmarket'li Adam Hapse Girdi." Daha önce, Kale'den ya da Holyrood'dan Royal Mile yoluyla dönerken High Caddesi'ni yürüyerek geçenler, bir tek Eunice Gardiner ile Monica Douglas idi. Sandy Holyrood'a amcasının arabasıyla gitmiş, İskoçya Kraliçesi Mary'nin uyuduğu fazlasıyla kısa, fazlasıyla geniş yatağı, Kraliçe'nin Rizzio ile iskambil oyna-

dığı, kendi evlerindeki sandık odasından bile küçük olan minicik odayı görmüştü.

Şimdi geniş bir meydanda, Grassmarket'teydiler; zaten her an her yerde bulunan Kale, eskiden aristokratların yaşadığı evlerin arasındaki genişçe bir boşlukta yükselmekteydi. Sandy'nin ilk 'yabancı ülke' deneyimiydi bu; kendini yeni kokularla, biçimlerle ve yeni yoksullara dışavuruyordu. Adamın biri, buz gibi kaldırıma çökmüş, öylece oturuyordu. Bir çocuk kalabalığı, kimisi yalın ayak, bir savaş oyunu oynamaktaydı, birkaç oğlan Bayan Brodie'nin eflatun giysili grubuna laf attı; kızların daha önce hiç duymadığı ama açık saçık olduğunu hemen anladığı sözcükler. Çocuklar, omzu şallı kadınlar dar, karanlık geçitlere giriyor, çıkıyordu. Sandy Mary'nin elini sıkı sıkı tuttuğunu görünce şaşırdı; Bayan Brodie tarihten söz ederken bütün kızlar el eleydi. High Caddesi'ne girerken, "John Knox gücenik, hayata küsmüş bir adamdı," dedi Bayan Brodie. "Şen şakrak Fransız kraliçenin yanında bir türlü rahat edemiyordu. Biz Edinburghlular Fransızlara çok şey borçluyuz. Bizler Avrupalıyız." Koku insanı sersemletecek kadar berbattı. Caddenin ilerisinde, yolun ortasında bir kalabalık toplanmıştı. "Yanlarından sessizce geçin," dedi Bayan Brodie.

Kalabalığın ortasında bir adamla bir kadın duruyordu, insanlar onların etrafına halka olmuştu. Birbirlerine bağırıp çağırıyorlardı, sonra adam iki kez kadının kafasına vurdu. Ufak tefek, kırpık siyah saçlı, kırmızı yüzlü, iri ağızlı bir başka kadın öne çıktı, adamı kolundan yakaladı. Şöyle dedi:

"Erkeğin ben olurum."

Bu, yaşamı boyunca zaman zaman Sandy'nin aklına takıldı, çünkü küçük kadının, "Kadının olurum" değil de "Erkeğin olurum" dediğinden emindi; bu cümle hep bir muamma olarak kaldı.

Ve Sandy, hayatı boyunca pek çok kez, çocukluğu Edinburgh'da geçmiş insanlarla konuşurken başkalarının Edinburgh'unun onunkinden epeyce farklı olduğunu, onlarla birleştiği tek noktanın bölge, sokak ve anıt adları olduğunu ayrımsayıp afalladı. Aynı şekilde, herkesin bin dokuz yüz otuzları da kendine göreydi. Dolayısıyla, orta yaşlara gelip de nihayet bütün o ziyaretçileri manastırda kabul edebildiğinde (bu kadar çok ziyaretçi Kural'a aykırıydı, ama Sandy'ye yazdığı tez nedeniyle özel bir muafiyet tanınmıştı) ve bir adam, "Edinburgh'da sizinle aynı dönemde okula gitmiş olmalıyız, Rahibe Helena," dediğinde, artık beş yıldır 'Tecellinin Rahibesi Helena' olan Sandy, âdet edindiği üzere, pencere kafesinin parmaklıklarını kavrayıp o küçük, donuk gözleriyle adama baktı ve ondan okulunu, okul günlerini ve bildiği Edinburgh'u tarif etmesini istedi. Ortaya bir kez daha Sandy'ninkinden farklı bir Edinburgh çıktı. Adamın yatılı okuduğu okul soğuk ve kasvetliydi. Öğretmenleri mağrur, kendini beğenmiş İngilizlerdi; "ya da üçüncü sınıf eğitim almış İngiliz bozuntuları," dedi ziyaretçi. Sandy kendi öğretmenlerinin eğitim kalitesini sorguladıklarını hiç anımsamıyordu, okulu da her daim güneş alır, kışları sedefli bir kuzey ışığıyla dolardı. "Ama Edinburgh," dedi adam, "çok güzel bir kentti, şimdikinden katbekat güzel. Gecekondular temizlenmiş elbette. Eski Kent oldu bitti favorimdi. Grassmarket'i filan keşfetmeye bayılırdık. Mimari açıdan, Avrupa'da bundan daha seçkin bir görüntü yoktur."

"Bir keresinde Canongate'ten yürüyerek geçmiştik," dedi Sandy, "ama o pislik, o sefalet ödümü koparmıştı."

"Eh, onlar *otuzlu* yıllardı," dedi adam. "Söylesenize, Rahibe Helena, 'otuzlu' yıllarda sizi en çok etkileyen neydi? Demek istediğim, yeni yetmelik döneminizde? Auden'i, Eliot'u okur muydunuz?"

"Hayır," dedi Sandy.

"Biz oğlanlar Auden'a, işte o takıma çok meraklıydık. İspanya'ya gidip İç Savaş'a katılmak istiyorduk. Cumhuriyetçilerin yanında, elbette. Siz okuldayken İspanya İç Savaşı'nda taraf tutar mıydınız?"

"Şey, pek sayılmaz," dedi Sandy. "Bizim için durum çok farklıydı."

"O sıralarda Katolik değildiniz tabii?"

"Değildim," dedi Sandy.

"Ergenlik çağında insanın nelerin etkisinde kaldığı çok önemlidir," dedi adam.

"Ah, evet," dedi Sandy, "insana karşı çıkacağı, tepki vereceği bir şey sunsalar bile."

"Sizin en büyük etki kaynağınız neydi, Rahibe Helena? Politik miydi kişisel mi? Yoksa Kalvinizm miydi?"

"Ah, yo," dedi Sandy. "Ama hayatının baharını süren Bayan Brodie'miz vardı." Arkasındaki loş salondan kaçmak istercesine parmaklıklara yapıştı; seyrek ziyaretçilerini kabul ederken karanlıkta oturan, ellerini kavuşturup güzelce arkasına yaslanan diğer rahibeler gibi sakin biri değildi o. Daima öne eğilir, her iki eliyle kavradığı parmaklıkların arasından dikkatle karşısındakine bakardı; bu durum öteki rahibelerin gözünden kaçmadı, Rahibe Helena'nın beklenmedik bir üne kavuşan şu psikoloji kitabını yazdığından beri dünyayla fazla haşır neşir olduğunu, dünyadan çok fazla şey almaya çalıştığını söylediler. Ancak bu ayrıcalığı Sandy istemiş değildi, kabul etmek zorunda kalmıştı; şimdi parmaklıkları kavrayıp seçkin ziyaretçileri, psikologları, Katolikliği arayanları, üst düzey kadın gazetecileri, ona manevi algının doğasına ilişkin, 'Sıradan Olanın Tecellisi' adındaki sıradışı, ruhbilimsel araştırması hakkında sorular sormak isteyen akademisyenleri kabul etmekteydi.

"Aziz Giles'a girmeyeceğiz," dedi Bayan Brodie, "çünkü vakit epeyce geçti. Ama Aziz Giles Katedrali'ni hepinizin zaten gördüğünü tahmin ediyorum."

Geçmişin yıpranmış, kan lekeli sancaklarıyla Aziz Giles'i neredeyse hepsi görmüştü. Sandy oraya hiç girmemişti, girmek de istemiyordu. Eski Edinburgh kiliselerinin dış cepheleri ürkütüyordu onu; hepsi de neredeyse Kale kayasıyla aynı renkte, kapkara taşlardan yapılmıştı, havaya dikilmiş parmaklarıyla insanı ikaz eder gibiydiler.

Bayan Brodie onlara Köln Katedrali'nin bir resmini göstermişti; düğün pastasına benziyordu, eğlenceler, şenlikler için, mirasyedinin tekinin mesleğinin başlarında verdiği partiler için yapılmıştı sanki. Ancak İskoç kiliselerinin içi çok daha güven vericiydi, çünkü ayinler sırasında sadece insanlarla doluyordu, hayaletlerle değil. Sandy, Rose Stanley ve Monica Douglas inanan ama kiliseye gitmeyen ailelerdendi. Jenny Gray ile Mary Macgregor Presbiteryendi, kilisenin Pazar okuluna gidiyorlardı. Eunice Gardiner Episkopal'di ve İsa'ya inanmadığını, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh üçlemesine inandığını iddia ediyordu. Hayaletlere inanan Sandy, Kutsal Ruh'un akla yatkın bir önerme olduğunu düşünüyordu. Mesele bu ders yılında, gençlik alışkanlığıyla katı İskoçya Kilisesi'ne bağlılığını ve pazar ayinlerine katılmayı sürdürürken şimdilerde, yani hayatının baharında, üniversitedeki karşılaştırmalı din konulu akşam kurslarına katılmaya başlamış olan Bayan Brodie tarafından masaya yatırılmıştı. Böylece öğrencileri ne var ne yok dinlediler, dünyada Tanrı'ya hatta Allah'a bile inanmayan dürüst, namuslu insanlar da olduğunu ilk kez duydular. Yine de kızlar, doğrulukları ve erdemleri açısından dört İncili dikkatle inceleyecek, güzelliklerinin tadına varmak için de yüksek sesle okuyacaklardı.

Yürüyüş onları geniş Chambers Caddesi'ne getirdi. Grup düzenini değiştirmişti, şimdi üç kişi yan yana yürüyorlardı; Bayan Brodie en önde, Sandy'yle Rose'un arasındaydı. "Pazartesi günü sabah teneffüsünde müdire hanımın odasına çağrıldım," dedi kadın. "Bayan Mackay'in eğitim yöntemlerimi sorgulamak istediğinden eminim. Daha önce de oldu. İleride yine olacak. Bu arada, eğitim ilkelerime sadık kalacak, hayatımın baharındayken öğrencilerime verebileceğimin en iyisini vereceğim. '*Education*'* sözcüğü, bir anlamı da 'dışarı, dışarıya' olan *ex*'in kökü *e* ile yol gösteriyorum anlamına gelen *duco*'dan türemiştir. Çıkış yolunu göstermek, demektir. Benim için eğitim, zaten orada, öğrencinin ruhunda olan bir şeyin dışarıya çıkması için yol göstermekten ibarettir. Bayan Mackay içinse, orada bulunmayan bir şeyi oraya yerleştirmek. Ben buna eğitim demem, tecavüz derim; Latince içeri demek olan *in* önekiyle, zorla giriyorum demek olan *trudo*'nun bileşimi, yani '*intrusion*.'** Bayan Mackay'in yöntemi öğrencinin kafasına bir dolu bilgiyi zorla sokmak, benimkiyse bilginin dışarıya çıkacağı yolu göstermek; kelime kökenlerinin de kanıtladığı gibi gerçek eğitim işte budur. Bayan Mackay beni kızlarımın kafasına fikirler sokmakla suçluyor, oysa işin aslı *onun* uygulaması bu, benim yaptığım şeyse tam tersi. Kafanıza bazı fikirler soktuğumun söylenmesine asla izin vermeyin. Eğitim ne anlama geliyormuş, Sandy?"

"Çıkış yolunu göstermek," dedi, süpürgeotu tarlasındaki nefes kesici kaçışlarının bir yıl, bir gün ardından Alan Breck'e resmi bir davetiye yazmakta olan Sandy.

Bayan Sandy Stranger, Bay Alan Breck'in, 6 Ocak Salı günü, saat 8'de vereceği akşam yemeğini onurlandırmasını diler.

---

* (İng.) Eğitim. (ç.n.)

** (İng.) Zorla, davetsiz girme, işgal. (ç.n.)

Sandy'nin yeni adresinden, Fife kıyısındaki bu ıssız pansiyondan gelen beklenmedik davet *Kaçırılan Çocuk*'un kahramanını şaşırtacaktı; Sandy birtakım çapraşık yollarla, John Buchan'ın kızının bir romanda tanımladığı bu evin sahibesi olmuştu. Alan Breck, tepeden tırnağa İskoç giysileriyle boy gösterecekti. Peki, diyelim ki akşamın bir noktasında ihtiras onları ele geçirdi ve kendilerini cinsel birleşmeye kaptırdılar? Olayın resmini zihninde canlandırabiliyordu; Sandy her şeyi bozan bu görüntüye katlanamazdı. Kendi kendisiyle tartışmaya koyuldu; insanların mutlaka *düşünecek* vakti oluyordu, fakat giysilerini çıkartırken düşünmeyi kesmek zorundaydılar, eh, düşünmeyi bırakan biri, nasıl olur da sürüklenip giderdi?

"Bu bir Citroen," dedi Rose Stanley yanlarından geçen arabayı kastederek. "Fransız malı."

"Sandy, canım, koşturmasana. Elimi tut," dedi Bayan Brodie. "Rose, aklın fikrin arabalarda. Bunda bir sakınca yok elbette, ancak düşünülecek çok daha değerli şeyler var. Sandy'nin aklının arabalarda olmadığından eminim; bak, terbiyeli bir kız gibi söylediklerimi ilgiyle dinliyor."

Eğer insanlar birbirlerinin önünde soyunuyorsa, diye düşündü Sandy, bu büyük bir kabalık, ayrıca bunu yapmak için ihtiraslarını bir anlığına ertelemeleri gerekir. Peki, ateşleri bir dakikalığına da olsa sönüyorsa, kendilerini o dürtüye *nasıl* kaptırabiliyorlar? Madem her şey bir anda olup bitiyor...

Bayan Brodie sözlerini sürdürdü: "Bayan Mackay'e eğitim ilkelerimiz arasında radikal, yani kökten bir fark olduğunu söyleyeceğim. Radikal, köklerle ilintili bir sözcüktür - Latince *radix*'ten gelir, yani *kök*'ten. Müdireyle ben işin kökeninde, o malum soruda ayrışıyoruz: Bizim görevimiz kızların zihinlerini eğitmek mi yoksa zihinlerine zorla nüfuz etmek mi? Bu tartışmaya daha önce de girdik, dolayısıyla Bayan Mackay'in ahım şahım

bir mantıkçı olduğunu söyleyemem. Mantıkçı, mantık yürütme konusunda yetenekli biri demektir. Mantık yürütmek, muhakeme sanatıdır. Neymiş mantık, Rose?"

"Akıl yürütmekle ilgili, Bayan," dedi Rose; daha sonra, hâlâ bir yeni yetmeyken canlandırdığı, âdeta bütünleştiği rolle Bayan Brodie'de önce şaşkınlık sonra hayranlık en sonunda da taşkın bir coşku uyandıracak olan kız: Ahlâk kurallarını da, âşıkların izlediği doğal, alışıldık rotayı da muhteşem bir biçimde aşmış, müthiş bir âşık, ete kemiğe bürünmüş bir Venüs, nevi şahsına münhasır biri. İşin aslı, Rose o sıralarda Bayan Brodie'nin sandığı gibi büyük bir aşk serüveni yaşamıyor, yalnızca öyle görünüyordu; kız zaten cinselliğiyle meşhurdu. Her neyse, kış gezintisine çıkmış, on bir yaşındaki kıza dönersek, Rose yalnızca arabalara dikkat ediyordu, Bayan Brodie ise baharının cinsellikten rahatça söz edebileceği aşamasına henüz gelmemişti, yalnızca üstü örtük dokundurmalarla yetiniyordu, tıpkı asker sevgilisi için, "Saf bir erkekti," dediği ya da James Hoggs'un *Bonnie Kilmeny* adlı şiirini okurken,

"Kilmeny saflığın kendisi kadar saftı,"

deyip eklediği gibi: "Bu da kızın erkeklerle haşır neşir olmak için dere yatağına gitmediği anlamına geliyor."

"Pazartesi Bayan Mackay'i gördüğümde," dedi Bayan Brodie, "öncelikle şunu belirteceğim ki, uyguladığım yöntemlerin en küçük bir yakışıksızlık ya da yıkıcılık içerdiği kanıtlanamadığı sürece, kızlarım da yılsonu sınavlarına en azından hazırlıklı girdiği sürece, eğitmenliğim eleştirilemez. Kızlar, sıkı çalışacağınız, ne yapıp edip sınıfı geçeceğiniz konusunda size güveniyorum - öğrendiğiniz onca şeyi ertesi gün unutacak olsanız bile. Yakışıksızlığa gelince; bir hain çirkin bir çarpıtma eylemine kalkışma-

dığı takdirde, bu suç bana asla atfedilemez. Öte yandan, ihanete uğrayacağım aklımın köşesinden bile geçmiyor. Bayan Mackay benden genç ama maaşı daha yüksek. Buysa yalnızca rastlantısal. Benim zamanımda üniversitenin sunduğu en iyi olanaklar, Bayan Mackay'in önüne serilenlerden gerideydi. Böyle kıdemli konuma geçmesinin tek nedeni bu. Neyse ki muhakeme gücü yetersiz, dolayısıyla pazartesi günü için hiçbir korkum yok."

"Bayan Mackay'in kıpkırmızı, berbat bir suratı var, bütün damarları görünüyor," dedi Rose.

"Rose, önümde bu tür yorumlar yapılmasına izin veremem," dedi Bayan Brodie. "Büyük bir vefasızlık olur."

Lauriston Meydanı'nın sonuna gelmişlerdi, itfaiyeyi geçtiler; burada tramvaya binip çay içmek için Bayan Brodie'nin Churchill'deki dairesine gideceklerdi. Caddenin bu tarafına upuzun bir erkek kuyruğu dizilmişti. Yakalıkları yoktu, üstleri başları dökülüyordu. Konuşuyor, tükürüyor, orta ve baş parmaklarının arasına kıstırdıkları, dibi kalmış sigaralar içiyorlardı.

"Karşıya geçelim," dedi Bayan Brodie, grubu yolun karşısına yönlendirirken.

Monica Douglas fısıldadı: "Bunlar Aylaklar."

"İngiltere'de onlara İşsizler deniyor. İş ve İşçi Bulma Dairesi'nden ianelerini almak için bekliyorlar," dedi Bayan Brodie. "İşsizler için hepimiz dua etmeliyiz; onlar için okunacak özel duayı yazıp size dağıtırım. İanenin ne olduğunu herkes biliyor mu?"

Eunice Gardiner daha önce hiç duymamıştı.

"Devletin İşsizler ve aileleri için her hafta verdiği yardım parası. Bazen yardım parasını alıp doğruca içkiye yatırırlar, çocukları açlıktan ölür. Onlar bizim kardeşlerimiz. Sandy, öyle dik dik bakmayı derhal kes. İtalya işsizlik sorununu çözdü."

Sandy gözlerini yolun karşısındaki bitmek bilmez kardeşler kuyruğuna dikmediği, kuyruğun gözlerini zorla kendine çektiği duygusuna kapıldı. İçini bir kez daha büyük bir korku kapladı. Erkeklerin kimisi kızlara bakıyor ama onları görmüyordu. Kızlar tramvay durağına ulaşmıştı. Erkekler konuşuyor, habire tükürüyorlardı. Sonu öksürüğe ve tükürüğe varan kuru, kesik kahkahalar duyuluyordu.

Tramvayı beklerlerken, Bayan Brodie şöyle dedi: "Edinburgh'a öğrenci olarak ilk geldiğimde bu caddede oda kiralamıştım. Size son derece tutumlu bir kadın olan ev sahibemle ilgili bir öykü anlatmalıyım. Her sabah gelip kahvaltıda ne istediğimi sormayı alışkanlık edinmişti: 'Kımmızı ringa balığı ister misin? Hayır, istemessin. Haşlanmış yimurta yer misin? Hayır, yiyemessin.' Sonuçta, o pansiyonda kaldığım sürece kahvaltıda ekmekle tereyağından başka hiçbir şey yiyemedim, o da iki lokma."

Kızların kahkahaları karşı kaldırımdaki, şimdi düzensizce, aralıklarla Daire'ye girmeye başlamış olan erkeklerin kahkahalarına karıştı. Sandy'nin gülmesi kesilir kesilmez korkusu canlandı. Yaşamla titreyen, ağır, sarsıntılı bir devinimle ilerleyen kuyruğa baktı, onu tek bir parça halinde gördü; şehirde bulunmaya hakkı olmayan, ama çekip gitmeyen, bir türlü de öldürülemeyen bir ejderha gibi. Açlıktan ölen çocukları düşündü. Bu onu korkusundan kurtardı. Bir sokak şarkıcısı ya da dilenci gördüğünde yaptığı gibi, ağlamak istedi. Keşke Jenny yanında olsaydı, çünkü Jenny yoksul çocuklar için kolayca ağlardı. Ama karşıdaki yılansı yaratık soğukta titremeye başladı, Sandy'nin de yeniden ürpermesine neden oldu. Döndü, koluna sürtünen Mary Macgregor'u payladı: "İtip durmasana."

"Mary, canım, itmemelisin," dedi Bayan Brodie.

"İtmiyorum," dedi Mary.

Tramvayda Sandy çaya katılamayacağını söyleyerek Bayan Brodie'den affını istedi; üşütmüştü, grip olacağını hissediyordu. Gerçekten de titriyordu. Şu an tek istediği, sıcacık evinde olmaktı; o evin dışında herkesin, bileşik Brodie takımının bile daha soğuk bir yaşamı vardı sanki.

Ama daha sonra, Sandy'nin aklına Bayan Brodie'nin mutfağında, diğer kızlar bulaşık yıkarken muşamba zeminde parendeler, taklalar atan Eunice gelince, keşke her şeye rağmen Bayan Brodie'ye çaya gitseydim, dedi içinden. Nota sayfalarının arasındaki gizli not defterini çıkardı, 'Kartal Yuvası'na, Bayan Jean Brodie'nin gerçek aşk öyküsüne yeni bir bölüm ekledi.

3. BÖLÜM

Günler geçti, rüzgâr Forth'tan esti.

Bayan Brodie'nin baharının bu noktasında tek, benzersiz olduğu sanılmamalı, ya da (bu tür şeyler göreceli olduğundan) az çok kafayı yemiş olduğu. Marcia Blaine gibi bir okulda öğretmenlik yaptığı için, nadiren yalnız kalıyordu. Dokuz yüz otuzlu yıllarda onun gibiler sürüsüne bereketti; otuz ve üzeri yaşlardaki bu kadınlar savaş-mağduru bekârlıklarını, evde kalmışlıklarını yeni fikirlere yaptıkları yolculuklarla, sanat, sosyal yardım, eğitim ya da din alanındaki enerjik faaliyetlerle doldurmaktaydılar. Edinburgh'un ilerici kız kuruları okullarda, özellikle de Marcia Blaine gibi geleneksel yapıdaki okullarda ders vermezdi. Bayan Brodie işte bu açıdan, diğer evde kalmış eğitmenlerin deyişiyle, azıcık sıra dışı idi. Ama kendisi gibi olanların arasındayken hiç de ayrıksı değildi; bunlar, ölmüş ya da çaptan düşmüş tüccarların, din adamlarının, üniversite profesörlerinin, doktorların, geçmişteki büyük depo, mağaza ya da dalyan sahiplerinin çalışkan, hırslı kızlarıydı; bu insanlar kızlarına keskin bir zekâ, al yanaklar, beygir gibi bünyeler, mantıklı eğitimler, candan, samimi bir gayretkeşlik ve kişisel gelirler bahşetmişlerdi. Bunları öğleden sonra saat üçte, Edinburgh manavlarının, bakkal dükkânlarının demokratik tezgâhlarına yaslanmış, mağaza müdürüyle her konuda tartışırken görebilirdiniz; Kitabı Mukaddes'in özgünlüğünden, reçel kavanozlarındaki 'garantili' sözcüğünün gerçekte ne

anlama geldiğine kadar. Konferanslara katılır, salt bal ve fındıkla beslenmeyi dener, Almanca dersleri alır, sonra da Almanya'ya yürüyüş yapmaya giderlerdi; karavan satın alıp göllerin arasındaki tepelere çıkar, gitar çalar, yeni kurulan bütün küçük tiyatro gruplarını destekler, gecekondu mahallelerinde oda kiralar, dağıttıkları boya kutularıyla komşularına basit dekorasyon hünerleri öğretirlerdi; Marie Stopes'un feminist görüşlerini telkin eder, Oxford Grup'un toplantılarına katılır, Ruhani, Bâtını iddiaları kılı kırk yaran sınavlara tabi tutarlardı. Bazıları İskoç Milliyetçi Hareket'e destek veriyor, diğerleri, Bayan Brodie gibiler, kendilerine Avrupalı, Edinburgh'a da Avrupa'nın başkenti, Hume ve Boswell'in şehri diyordu.

Ancak bunlar komiteci kadınlar değildi. Öğretmen de değillerdi. Komiteci kız kuruları daha az girişimciydiler, kesinlikle asi değillerdi; içki içmeyen, kiliseye giden, sessiz sedasız çalışan kadınlardı. Okul müdireleri daha da mülayim, düzen yanlısı tiplerdi; parasını kazanan, yaşlanmış ana-babasıyla oturan, dağ yürüyüşlerinden, North Berwick'teki tatillerden söz eden kadınlar.

Oysa Bayan Brodie'nin türdaşları, müthiş konuşmacılardı ve kadın hakları savunucusuydular; çoğu feminist gibi erkeklerle erkekmişçesine konuşurlardı.

"Şu kadarını söyleyeyim, Bay Geddes, işçi sınıfının sorununun tek çözümü, doğum kontrolü. Böylece her ev kararını özgürce verir..."

Sıkça da, öğleden sonra üçte, dolup taşan dükkânlarda:

"Bay Logan, siz kilise mütevelli heyetindensiniz, bense hayatının baharındaki bir kadın, dolayısıyla bana kulak verin; Profesör Tovey'in pazar konserlerinde sizin şu kilise ayinlerinden çok daha derin bir dinsel bakış açısı edinebilirsiniz."

Velhasıl Bayan Brodie'ye bu ışıktan, dışarıdan bakıldığında, kadında hiçbir tuhaflık yoktu. Ama içerisi bambaşka bir konuydu ve kişiliğinin onu hangi aşırılıklara sürüklediği kolayca görülebiliyordu. Eğitim kadrosundaki herkesten farklıydı, çünkü hâlâ düzensiz, dalgalı bir gelişim halindeydi, oysa diğerleri son derece anlaşılır bir şekilde, yirmi yaşından itibaren kendilerine zihinlerini değiştirecek kadar güvenmemişlerdi; özellikle de etik meselelerde. Bayan Brodie'nin şu an bile öğrenemeyeceği hiçbir şey yoktu; bununla övünürdü de. Kızlarına, "Bunlar hayatımın en verimli yılları. Siz de bunun meyvelerini topluyorsunuz," diyen kişi, sabit, durmuş oturmuş bir Bayan Brodie değil, kişiliği hâlâ gelişen, kendileri de biçimlenmekte olan kızların gözleri önünde inkişaf eden biriydi. Kızlar on altı-on yedisine geldiğinde Bayan Brodie'nin bu bahar süreci hâlâ sürmekteydi. İşin aslı, baharının sonunu belirleyen ilkelerle baharının başlangıcında karşılaşsaydı, hayretler içinde kalırdı.

Bin dokuz yüz otuz bir yılının yaz tatili, aynı zamanda Bayan Brodie'nin baharının resmi başlangıcının birinci yıl dönümüydü. Bunu izleyen yıl, artık on bir-on ikisine basmış olan Brodie kızları için pek çok bakımdan cinsellik yılıydı; heyecan verici keşiflerle dolup taşan bir sene oldu. Sonraki yıllarda, cinsellik yalnızca yaşamın unsurlarından biriydi. O yıl, her şeydi.

Ders yılı her zamanki gibi coşkuyla başladı. Bayan Brodie bronzlaşmış teniyle sınıfın karşısında durdu, "Yaz tatilimin büyük bölümünü yine İtalya'da, bir haftasını da Londra'da geçirdim," dedi. "Size nefis resimler getirdim; duvara asarız. İşte bir Cimabue. Burada, Mussolini'nin faşistlerinden oluşan büyük bir birlik görüyorsunuz, görüntü geçen yılki resimden çok daha iyi. Size daha sonra anlatacağım, olağanüstü işler yapıyorlar. Arkadaşlarımla birlikte Papa'nın huzuruna kabul edildik. Arkadaşlarım yüzüğünü öptü, bense yalnızca yüzüğe doğru eğilmenin daha uygun olacağını düşündüm. Uzun, siyah bir elbise giydim, om-

zuma dantel bir şal aldım; muhteşem görünüyordum. Londra'da arkadaşlarım -hepsinin de hali vakti yerinde, küçük kızlarının iki bakıcısı ya da İngiltere'de dedikleri gibi dadısı var- beni A.A. Milne'nin evine götürdüler. Holde Botticelli'nin *Primavera*'sının bir röprodüksiyonu asılıydı; biliyorsunuz Baharın Doğuşu anlamına geliyor. Tenime çok iyi giden, geniş, kırmızı gelincik desenleri bulunan ipek elbisemi giydim. Mussolini dünyanın en büyük adamlarından biri, Ramsay MacDonald'dan katbekat üstün; faşistlerine gelince-"

Tam o sırada müdire hanım bir telaş içeriye daldı. "Günaydın, Bayan Brodie. Günaydın kızlar, oturun," dedi; kapıyı ardına kadar açık bırakmıştı.

Bayan Brodie başı dik, dimdik, onun arkasından geçip kapıya gitti, alabildiğine manidar bir tavırla kapıyı kapadı.

"Şöyle bir bakmak için uğradım," dedi Bayan Mackay, "hemen gitmeliyim. Pekâlâ kızlar, yeni dönemin ilk günündeyiz. Morallerimiz bozuk mu? Hayır! Bu yıl bütün derslerinize sıkı çalışmalı, değerlendirme sınavlarından parlak bir başarıyla geçmelisiniz. Gelecek yıl ortaokula başlayacaksınız, unutmayın. Hepinizin güzel bir yaz tatili geçirdiğini umuyorum; yanmışsınız, gayet sağlıklı görünüyorsunuz. Tatili anlattığınız kompozisyonları yakında okuyabileceğimi umuyorum."

O gidince Bayan Brodie gözlerini kapıya dikti, uzunca bir süre sert sert baktı. Onun takımından olmayan, Judith adındaki kız kıkırdadı. Bayan Brodie ona döndü: "Bu kadar yeter." Karatahtaya gidip bu tür durumlar için (yani Bayan Brodie'nin aritmetik dersi vermesi gereken saatte içeriye dalabilecek davetsiz misafirler için) hazırda beklettiği çarpmalı bölmeli uzun problemi toz beziyle sildi. İşi bitince yeniden sınıfa döndü: "Moralimiz bozuk mu, hayır. Moralimiz bozuk mu, hayır. Dediğim gibi, Mussolini muazzam işler başarmış, işsizlik oranı onun sayesinde geçen yıla

kıyasla daha da gerilemiş. Bu ders yılında size onu uzun uzun anlatacağım. Bildiğiniz gibi, çocuklarla tepeden bakan bir tavırla konuşmaktan hoşlanmam; sizler büyüklerinizin sandığından çok daha fazlasını anlamaya, kavramaya muktedirsiniz. Eğitim öne düşüp bir çıkış yolu göstermek demektir: dışarıya anlamındaki *e* ile yol gösteriyorum anlamındaki *duco*, yani *education*. Değerlendirme sınavları ister olsun isterse olmasın, İtalya'daki deneyimlerimden faydalanacaksınız. Roma'da Forum'u gördüm, gladyatörlerin öldüğü, kölelerin aslanlara atıldığı Colosseum'u gördüm. Kaba saba bir Amerikalı bana şöyle dedi: 'Dört dörtlük bir taş ocağına benziyor.' Amerikalılar genizden konuşur; Mary, genizden konuşmak ne demek?"

Mary bilmiyordu.

"Eh, kızımızın budalalığı malum," dedi Bayan Brodie. "Eunice?"

"Burnundan," dedi Eunice.

"Tam bir cümleyle yanıtla, lütfen," dedi kadın. "Bence bu yıl hepiniz tam cümlelerle karşılık vermeye başlamalısınız. Bu kuralı aklımdan çıkarmamaya çalışacağım. Doğru yanıt şöyle olmalı: 'Genizden konuşmak demek, konuşurken sesin burundan çıkarılması demektir.' Evet, Amerikalı kalkmış, 'Dört dörtlük bir taş ocağına benziyor,' diyor. Ah, orada gladyatörler dövüştü. 'Selam, Sezar!' diye bağırdılar. 'Ölmek üzere olan bizler seni selamlıyoruz!' diye haykırdılar."

Bayan Brodie tek kolunu havaya kaldırdı, kahverengi elbisesiyle bir gladyatör misali dikildi; gözleri bir kılıç gibi parlıyordu. "Selam, Sezar!" diye haykırdı yeniden, Sezar orada oturuyormuşçasına, hararetle penceredeki ışığa döndü. "Kim açtı camı?" diye sordu kolunu indirerek.

Kimse yanıtlamadı.

"Kim açtıysa, çok fazla açmış," dedi kadın. "En doğru mesafe, on beş santimdir. Fazlası pespayeliktir. İnsanda bu tür şeylere karşı doğuştan gelen bir sezgi olmalı. Ders programına göre, şu an tarih dersi yapmamız gerekiyor. Tarih kitaplarınızı çıkarıp elinize alın. Size biraz daha İtalya'dan bahsedeceğim. Bir çeşmenin önünde genç bir şairle tanıştım. İşte, Dante'nin Vecchio Köprüsü'nde Beatrice'yle tanışmasını gösteren bir resim - İtalyanca Beatriçey diye telaffuz ediliyor, bu da isme hârika bir tını veriyor. Kadını görür görmez âşık olmuş. Mary, dik otur, yayılma. Yüce bir aşkın yüce bir ânı bu. Kim yapmış bu tabloyu?"

Kimse bilmiyordu.

"Rossetti tarafından yapılmış. Rossetti kimdi, Jenny?"

"Bir ressam," dedi Jenny.

Bayan Brodie onu kuşkuyla süzdü.

Sandy Jenny'nin yardımına koştu: "Ve bir dâhi."

"Kimin dostuydu?" diye sordu Bayan Brodie.

"Swinburne'ün," diye atıldı bir kız.

Bayan Brodie gülümsedi. "Unutmamışsınız," dedi gözlerini sınıfta dolaştırarak. "Tatillerden konuşuyor olsak da, başka davetsiz misafirlere karşı, tarih kitaplarınızı elinizden bırakmayın." Kınayan bakışlarla kapıya baktı, o esmer, biçimli, Romalı başını vakarla kaldırdı. Başının bu Romalı edasına, merhum Hugh'un hayran olduğunu pek çok kez söylemişti kızlara.

"Önümüzdeki yıl," dedi, "size tarih, matematik ve dil öğretecek uzmanlar olacak; her derse ayrı bir öğretmen, her ders kırk beş dakika. Ancak, ilkokuldaki şu son yılınızda, baharımın meyvelerini toplayacaksınız. Ve bunlar ömrünüzün sonuna kadar sizinle kalacak. Ama önce, bugünkü sınıf defterini kaydetmeliyim, yoksa unutabiliriz. Aramıza iki yeni kız katıldı. Yeni kızlar, ayağa kalkın."

Bayan Brodie masasına geçerken kızlar da kocaman açılmış gözleriyle ayağa kalktılar.

"Usullerimize zamanla alışırsınız. Dininiz ne?" diye sordu Bayan Brodie kalemini sayfaya yaklaştırarak; bu arada dışarıda, Forth halicinden havalanan martılar gökyüzünde, okulun üstünde daireler çiziyor, tepeleri sararmış yeşil ağaçlar camlara doğru eğiliyordu.

"Gel sonbahar olanca hüznünle, sarılar, griler içinde,
Gel de avut beni doğanın çürüyüşüne dair haberlerle."

"Robert Burns," dedi Bayan Brodie sınıf defterini kapatırken. "Dokuz yüz otuzlu yıllara girdik bile. Masamda iki kiloya yakın kırmızı elma var, Bay Lowther'ın bahçesinden hediye; ortalık sakinken biz de elmalarımızı yiyelim - gerçi elma dağıtmak benim yetki alanıma girmediğinden değil, ama karar verebilme yetisi... yani basiret... Sandy?"

"Basiret cesaretten sayılır, Bayan Brodie." Kızın Bayan Brodie'ye dikili küçük gözleri biraz daha küçülmüştü.

Bayan Brodie'nin ilkokuldaki meslektaşları, onun baharının resmi başlangıcından da önce, ona karşı yavaş yavaş tavır almaya başlamışlardı. Lisedeki öğretmen kadrosuysa ona karşı kayıtsız ya da hafiften dalga geçer havadaydı, çünkü Brodie takımının etkisine henüz maruz kalmamışlardı; bu, gelecek yıl gerçekleşecekti, ancak o zaman bile bu lise hocaları "Bayan Brodie'nin deneysel metotları" dedikleri şeyin sonuçlarından fazlaca rahatsız olmadılar. Öfkenin için için kaynadığı yer ilkokul, Bayan Brodie'nin günbegün didişmek zorunda kaldığı kişilerse ilkokuldaki maaşı daha düşük, vasıfları daha yetersiz kadınlardı.

Kadroda iki istisna vardı; bu iki kişi Bayan Brodie'ye herhangi bir kızgınlık duymadıkları ya da ona soğuk, kayıtsız davranmadıkları gibi, tam tersine, her olayda onu destekliyorlardı. Bunlardan biri Bay Gordon Lowther'dı, bütün okulun, yani hem ilkokul hem de lisenin şan öğretmeni. Diğeri, liseli kızların resim hocası olan Bay Teddy Lloyd'du. Eğitim kadrosunda erkek olarak yalnızca bu ikisi vardı. Her ikisi de Bayan Brodie'ye azıcık âşıktı, çünkü gündelik ortamlarındaki tek cinsel-uyarı nesnesi oydu ve her ne kadar kendileri farkında olmasa da, onun dikkatini çekmeye çalışan iki rakip gibi davranmaya çoktan başlamışlardı. Ne var ki şu âna kadar, birer erkek olarak kadının ilgisini çekmeyi başaramamışlardı; kadın onları yalnızca destekçileri olarak görüyor, gururlu bir minnet duyuyordu. Durumu ondan, özellikle de erkeklerden önce fark eden Brodie takımı oldu; Bay Lowther ile Bay Lloyd'un gayet haklı olarak, Bayan Brodie'nin gözüne girmek için nasıl canla başla uğraştığını hemen anladılar.

Brodie ekibi için Gordon Lowther ile Teddy Lloyd birbirine fazlasıyla benzeyen erkeklerdi, ta ki ilerleyen tanışıklık, ne kadar farklı olduklarını kanıtlayana dek. Her ikisinin de ten rengi sarımsı-kızıldı. Teddy Lloyd'un, yani resim öğretmeninin bedeni de yüz hatları da çok daha düzgündü, daha görmüş geçirmiş bir hali vardı. Yarı Galli, yarı İngiliz olduğu söyleniyordu. Sürekli bronşiti varmışçasına, boğuk bir sesle konuşurdu. Alnına düşen, gözlerine giren, altın rengi bir perçemi vardı. En inanılmazı da, tek kolluydu; resmi onunla, sağ koluyla yapıyordu. Öteki, ceketinin cebine sokulmuş boş bir yenden ibaretti. Yenin içindekini Büyük Savaş'ta yitirmişti.

Bayan Brodie'nin sınıfı onu yakından inceleme fırsatını yalnızca bir kez yakalamıştı, onda da ışık yetersizdi; Bay Lloyd projektörle slaytlarını gösterdiği için sanat sınıfının perdeleri kapatılmıştı. Bayan Brodie'nin peşine takılıp sanat sınıfına gittiler, bir tahta sıraya dizildiler, Bayan Brodie de onlarla birlikte,

sıranın sonunda oturdu; sonra içeri resim öğretmeni girdi. Tek eliyle bir iskemle taşıyordu, iskemleyi Bayan Brodie'ye tuhaf bir devinimle, dizlerini hafifçe bükerek uzattı; bir dalkavuk gibi. Bayan Brodie gayet soylu bir Tanrıça Britannia edasıyla iskemleye geçti; dizlerini rahatça örten, bol, kahverengi eteğinin altındaki bacakları ayrıktı. Bay Lloyd Londra'daki bir sanat galerisinde, İtalyan sanatı sergisinde çekilmiş diaları gösterdi. Boğuk sesinin eşliğinde, elindeki işaret değneğiyle her resmin tasarımına dikkat çekiyordu. Resimlerin betimlediği şeylerden söz ettiği yoktu, yalnızca değneğiyle sanki sanatçı yarım bırakmış gibi, kıvrımları, çizgileri -bazen bir dirseğin sivri ucunu- izliyor, onun bıraktığı yerden devam ediyordu; bazen bir bulutun kenarından ya da bir iskemlenin sırtından. *Primavera*'daki hanımlar voleybol oynarmış gibi duruşlarıyla Bay Lloyd'a işaret edecek bolca malzeme sağladılar. İşaret değneğini, kumaşların altından görünen kalçalarda dolaştırıp durdu. Bunu üçüncü yapışında ön sıradaki kızları kıpır kıpır bir neşe dalgası yaladı, sonra da arka sıralara yayıldı. Kahkahaları koyvermemek için ağızlarını sımsıkı kapalı tutuyorlardı, ama onlar dudaklarını sıktıkça, burunlarından habire küçük, keyifli kıkırtılar kaçıyordu. Bay Lloyd alınmış, dargın bir öfkeyle etrafına bakındı.

"Bu kızların kültürlü evlerden ve soylardan gelmediği ortada," dedi Bayan Brodie. "Estetik duygusundan yoksun, zevksiz insanların arasında kaldık, Bay Lloyd."

Kültürlü ve cinsiyetsiz atalardan gelme heveslisi kızlar bu sözlerin şokuyla derhal toparlandılar. Ancak Bay Lloyd'un sanatsal form gösterisine dönüp değneğini yeniden Botticelli kadınlarının vücutlarında, örtülerin altındaki mahrem yerlerinde gezdirmeye başlaması üzerine Sandy öksürükle karışık bir kikirdeme nöbetine girdi, arkasındaki birkaç kız da ona katıldı. Kimileri yere bir şey düşürmüşçesine iskemlelerinin altına eğil-

di. Bir-ikisi açıkça birbirlerine yaslanıp kıkır kıkır gülmeye başladı; elleriyle çaresizce ağızlarını kapatmışlardı.

"Beni en çok *sen* şaşırttın, Sandy," dedi Bayan Brodie. "Seni, hamurun iyi tutmasını sağlayacak maya olarak düşünmüştüm."

Sandy öksürüklerin arasından başını kaldırdı, ikiyüzlü bir ışıltıyla parlayan gözlerini kadına dikti. Ancak Bayan Brodie çoktan en yakınındaki Mary Macgregor'a çullanmıştı bile. Mary sırf gülüşmelerin bulaşıcılığı yüzünden kıkırdıyordu, cinsel konularda kendine ait bir zekâsı, kavrayışı olmayacak kadar budalaydı; Bay Lloyd'un dersi önce bütün sınıfı etkilememiş olsaydı, onu kesinlikle etkilemezdi. Ama şu an, görgüsüz bir evden gelen edepsiz bir çocuk gibi, açık açık kıkırdamaktaydı. Bayan Brodie onu kolundan yakaladı, bir çekişte ayağa kaldırdı, doğruca kapıya sürükleyip dışarıya itti, kapıyı çekti ve bütün sorunu çözmüş biri olarak yerine döndü. Gerçekten de çözmüştü, çünkü bu sert eylem kızların aklını başına getirmiş, resmi anlamda da, istenmeyen bir elebaşının derdest edildiği, dolayısıyla başlarının belâdan kurtulduğu duygusuna kapılmalarına neden olmuştu.

Bay Lloyd'un projeksiyon perdesinde şimdi Meryem Ana ile Çocuğu betimleyen bir slayt belirince, Bayan Brodie'nin sert müdahalesi daha da değerlendi, zira Bay Lloyd'un değneği böylesine kutsal bir konunun dış çizgilerini izlerken sınıftaki hiç kimse gülme krizine yakalanmak istemezdi. İşin aslı, bu tablo karşısında Bay Lloyd'un boğuk sesinde hiçbir değişiklik olmaması, ressamın fırçasıyla neler yaptığını aynı ses tonuyla ifade etmeyi sürdürmesi hepsini afallatmıştı; Anne ile Oğul'un çizgilerinin üzerinden her zamanki yöntemiyle geçerken neredeyse küstah bir hali vardı. Sandy adamın bu fazlasıyla sanatsal yaklaşımını onaylamasını istercesine Bayan Brodie'ye baktı ve kadının gülümsediğini gördü; zekâsı, kavrayışı daha üstün bir tanrıçanın, karşı dağların tepesindeki tanrıya gülümseyişiydi bu.

O günün üzerinden çok geçmemişti ki, daha sonra matematik yeteneği ve öfkesiyle ünlenecek olan Monica Douglas, Bay Lloyd'u Bayan Brodie'yi öperken gördüğünü ileri sürdü. Brodie ekibinin beş üyesine durum raporu verirken, olaydan son derece emindi. Ama gruba genel, telaşlı bir inanma güçlüğü egemendi.

"Ne zaman?"

"Nerede?"

"Dün, okuldan sonra sanat sınıfında."

"Sanat odasında senin ne işin vardı?" dedi çapraz sorgulayıcı rolünü üstlenen Sandy.

"Yeni bir çizim defteri almaya gitmiştim."

"Neden? Eski çizim defterini doldurmadın ki daha."

"Doldurdum," dedi Monica.

"Eski defterini ne zaman doldurup bitirdin?"

"Geçen cumartesi öğleden sonra, siz Bayan Brodie'yle golf oynarken."

Geçen cumartesi Sandy ile Jenny'nin Braid Hills'te Bayan Brodie'yle dokuz deliği tamamladığı doğruydu, kızların kalanıysa resim yapmak için kırlarda gezintiye çıkmıştı.

"Monica defterin tamamını doldurdu. Golf sahasındaki koruyu beş ayrı açıdan resmetti," diye doğruladı Rose Stanley.

"Sanat odasının neresinde duruyorlardı?" diye sordu Sandy.

"Uzak köşesinde," dedi Monica. "Kolunu kadına dolamıştı ve onu öpüyordu, biliyorum. Ben kapıyı açınca bir sıçrayışta ayrıldılar."

Sandy atıldı: "Hangi kolunu?"

"Sağ, elbette; sol kolu yok ki."

"Onları gördüğünde sen içeride miydin, dışarıda mı?" dedi Sandy.

"Ha içeride ha dışarıda. *Gördüm* onları diyorum ya."

Jenny sordu: "Ne dediler?"

"Beni görmediler," dedi Monica. "Hemen dönüp uzaklaştım oradan."

Sandy, "Uzun, sürüncemeli bir öpücük müydü?" diye sorunca Jenny yanıtı duymak için yaklaştı.

Monica zihinsel aritmetik yapar gibi gözlerini tavana dikti. Hesabı bitince, "Evet, öyleydi," dedi.

"Oradan hemen uzaklaştığına göre, ne kadar sürdüğünü nereden biliyorsun?"

"Gördüğüm kadarından biliyorum," dedi artık sinirlenmeye başlayan Monica. "Ben uzun, sıkı bir öpücüğün bir kısmına tanık oldum, kolunu kadına dolayışından anladım, bir de..."

"Bunların hiçbirine inanmıyorum," dedi Sandy ciyaklar gibi, çünkü heyecanlanmıştı ve kuşkuları eleyerek raporun doğruluğunu canla başla kanıtlamaya çalışıyordu. Monica sağ elinin parmaklarıyla Sandy'nin kolunu dürttü, sonra da etine yarım, kötü bir çimdik attı. Sandy çığlığı bastı. Yüzü kıpkırmızı kesilmiş olan Monica kitaplarını taşıyan evrak çantasını kaldırdı, önünde duran kızlara çarpsın da geri püskürtsün diye salladı.

"Sabrı taşmak üzere," dedi Eunice Gardiner kenara çekilirken.

"Söylediği şeye inanmıyorum," dedi, resim odasındaki sahneyi gözünün önüne getirmek için umutsuzca çabalayan ve olayı kuru kuru aktaran Monica'yı daha duygulu bir tanımlamaya teşvik etmek isteyen Sandy.

"Ben inanıyorum." Konuşan, Rose'du. "Bay Lloyd bir sanatçı, Bayan Brodie de sanata düşkün."

"Kapının açıldığını görmediler mi?" diye sordu Jenny.

"Evet," diye yanıtladı Monica, "ben kapıyı açınca hemen ayrıldılar."

"Seni görmediklerini nereden biliyorsun, peki?" diye atıldı Sandy.

"Onlar kapıya doğru dönmeden ben arkamı dönüp sıvıştım. Odanın uzak köşesinde, natürmort perdenin yanında duruyorlardı." Sınıfın kapısına gitti, nasıl hızlıca kaçtığını gösterdi. Bu Sandy'yi dramatik açıdan tatmin etmedi, sınıftan çıktı, kapıyı açıp içeriye baktı, irkilerek gözlerini açtı, soluğunu tuttu ve hızla geri çekildi. Bu deneysel canlandırmadan hoşnut kalmış gibiydi, ama arkadaşlarının zevkten bayıldığını görünce tekrarladı. İyice zenginleşip aşırı abartılı bir hal almış olan dördüncü gösterisinde, arkasında Bayan Brodie belirdi.

"Ne yapıyorsun, Sandy?" diye sordu kadın.

"Yalnızca oynuyordum," dedi Sandy o küçük gözleriyle bu yeni Bayan Brodie'nin fotoğrafını çekerken.

Bayan Brodie'nin gerçekten öpülmeye ve öpmeye müsait biri olup olmadığı sorusu, Brodie takımını Noel'e kadar meşgul etti. Kadının savaş yıllarında yaşadığı gönül macerası, kızların zihninde neredeyse düşsel, etten kemikten oluşmayan bir Bayan Brodie yaratmıştı, çünkü o genç kız, onların henüz doğmadığı tarih-öncesine aitti. Geçen sonbahar karaağacın gölgesinde otururken, Bayan Brodie'nin "Ben genç bir kızken" öyküsü pek de gerçek görünmemişti, tamam, ama yine de Monica Douglas'ın şu raporundan çok daha inanılır bir şeydi. Brodie kızları olayı kendilerine saklamaya karar verdi; bir kez sınıfa yayıldı mı bütün okula yayılabilir, sonuçta da Monica Douglas'ın başını derde sokacak birinin kulağına gidebilirdi.

Öte yandan, Bayan Brodie'de gerçekten de bir değişiklik vardı. Mesele yalnızca onu zihinlerinde yeniden biçimlendirmeye

koyulan Sandy ile Jenny'nin, onu "Jean" adında, kanlı canlı bir kadın olarak hayal etmeye çalışmaları değildi. Kadında cidden bir değişim söz konusuydu. Daha yeni elbiseler giyiyor, boynuna kor gibi yanan, kehribar bir kolye takıyordu; öylesine iyi cins bir kehribardı ki, bir kez onlara da gösterdiği gibi, iyice ovuşturulduktan sonra bir kâğıt parçasına sürtüldüğünde mıknatısa dönüşüyordu.

Bayan Brodie'deki değişim daha ziyade lisedeki diğer öğretmenlerle kıyaslandığında fark edilmekteydi. Bir onlara bir de Bayan Brodie'ye baktığınızda, onu bir öpücüğe teslim olurken hayal etmek kolaylaşıyordu.

Jenny'yle Sandy merak içindeydi: Bay Lloyd'la Bayan Brodie o gün sanat odasında daha ileriye gitmiş, kendilerini ihtirasa kaptırmışlar mıydı? Şişip şişmediğini görmek için Bayan Brodie'nin karnını gözetleyip durdular. Bazı günler, canları sıkılıyorsa, şişmeye başladığına karar veriyorlardı. Ama Bayan Brodie'ye konuk oldukları günlerde, karnını her zamanki gibi dümdüz görünce, Monica Douglas'ın yalan attığında hemfikir oluyorlardı.

Lisenin öteki öğretmenleri Bayan Brodie'ye bugünlerde Edinburgh usulünün azıcık dışına çıkarak, yani yeterince canayakın bir biçimde günaydın diyor, içlerinde selamı sabahı esirgeyen bir kişi bile çıkmıyordu; ama artık on birine basan Sandy, bu günaydın'lardan kulağına küçümseyen, horgören bir tını çalındığından emindi. Bayan Brodie'nin malum mağrurluğuyla verdiği karşılıksa, aksanını da hesaba katarsak, eskisinden de İngiliz'variydi. Koridorlarda "Güü-naydın," diye karşılık verirken, meslektaşlarının o tepeden bakan tavırlarını üstünlüğünün tekerleri altında eziyor, başının yalnızca bir santimlik, aşağılayan bir eğimini lütfediyordu. Yürürken başını dik, dimdik tutuyor, ama sık sık, kendini sınıfına atınca şükredercesine gevşeyip

bir anlığına kapıya yaslanıyordu. Serbest vakitlerinde, sınıfı şan ya da dikiş dersi görürken, Bayan Brodie öğretmenlerin dinlenme odasına gitmez, öğrencilerine eşlik ederdi.

Dikiş dersinin iki öğretmeni, kadronun kalanından şöyle ya da böyle ayrı tutulur, ciddiye alınmazdı. Bu iki kız kardeş, yaşamlarına yön vermiş olan merhum ablalarının etkisinden hâlâ kurtulamamıştı. Bayan Ellen ile Bayan Alison Kerr; kabarık saçları, kuru, mavimsi-gri ciltleri, kuş gözü gibi benekli gözleriyle öyle şaşkın, telaşlı kadınlardı ki, herhangi bir bilgi vermekten, bir şey öğretmekten âcizdiler; kızlara dikiş öğretmek yerine, teker teker hepsinin elindeki işi alıp büyük kısmını bizzat tamamlarlardı. En kötü durumlarda da, dikilmiş kısmı söker, "Böyle olmaz," ya da "Kırmalı dikiş böyle atılmaz," diyerek yeniden yaparlardı. Dikişçi kardeşler bugüne kadar Bayan Brodie'yi yargılamaya hiç yeltenmemişlerdi, çünkü üniversite mezunu meslektaşlarının her türlü eleştirinin üzerinde olduğuna dair, doğuştan gelen bir inançları vardı. Bu nedenle dikiş dersleri herkes için büyük bir rahatlama, gevşeme demekti; Bayan Brodie Noel'e kadar, haftalık dikiş derslerinde sınıfına *Jane Eyre*'i okumuş, kızlar bir yandan onu dinlerken bir yandan da iğneyi başparmaklarına, dayanabilecekleri kadar derine batırıp ellerindeki kumaşa kan damlatmaya çalışmışlardı; küçük, ilginç lekeler hatta kandamlalı desenler oluşturmak mümkündü.

Şan dersleri apayrı bir konuydu. Sanat odasındaki öpüşme olayından birkaç hafta sonra, yavaş yavaş da olsa, Bayan Brodie'nin şan derslerinden önce, dersler sırasında ve derslerden sonra telaşlandığı, elinin ayağına dolaştığı ortaya çıktı. Şarkı söyleneceği günler en yeni elbiselerini giyiyordu.

Sandy Monica Douglas'a şöyle dedi: "Onu öpenin Bay Lloyd olduğundan emin misin? Bay Lowther olmadığından emin misin?"

"Bay Lloyd'du," dedi Monica, "ve sanat odasındaydı, müzik odasında değil. Bay Lowther'in resim yapılan odada ne işi olabilir ki?"

"Bay Lloyd'la Bay Lowther birbirlerine çok benziyor ama," diye bastırdı Sandy.

Monica'nın kabaran öfkesi yüzüne yansıdı. "Bay Lloyd'du, tek kolunu ona dolamıştı. Gördüm onları. Size söylediğime bin pişmanım. Bana bir tek Rose inanıyor."

Rose Stanley ona inanıyordu, ama nedeni kayıtsızlığıydı. Brodie takımında, kadının aşk hikâyelerinden ya da bir başkasının cinselliğinden heyecanlanmayan tek kız oydu. Ve hep de böyle kalacaktı. Daha sonra cinsel cazibesiyle ünlendiğinde, olağanüstü albenisinin, insanlara alabildiğine çekici gelmesinin temelinde işte bu olgu yatacaktı: cinselliğe en küçük bir merak duymaması, bu konuya asla kafa yormaması. Bayan Brodie'nin daha sonra söylediği gibi, bu onda bir içgüdüydü.

"Rose bana inanan tek kişi," dedi Monica Douglas.

Dokuz yüz ellilerin sonuna doğru, Sandy'yi manastırda ziyarete gittiğinde şöyle dedi: "O gün resim odasında gerçekten de Bay Lloyd'u Bayan Brodie'yi öperken görmüştüm."

"Gördüğünü biliyorum," dedi Sandy.

Bunu savaş bittikten sonra, bir gün Bayan Brodie'nin ağzından duymadan önce de biliyordu; Bayan Brodie'nin vesikası karşılayamayacağı için, çay içip sandviç yemek üzere Braid Hills Otel'de buluşmuşlardı. Bayan Brodie yıllardır özenle korunan, koyu renk misk sıçanı mantosunun içinde kuruyup ufalmış, ihanete uğramış bir halde oturuyordu. Vaktinden önce emekli edilmişti. "Hayatımın baharını geride bıraktım," dedi.

"Hârika bir bahardı," dedi Sandy.

Geniş camlardan dışarıya, tarlalardan geçip gerideki tepelere doğru akan cılız Braid Deresi'ne baktılar; manzara öylesine dingin ve ebediydi ki, savaşta herhangi bir şeyini yitirmesi olanaksızdı.

"Bildiğin gibi, Teddy Lloyd bana fena halde âşıktı," dedi Bayan Brodie. "Ben de ona. Büyük bir aşktı bizimki. Bir gün resim odasında beni öptü. Hiçbir zaman sevgili olmadık; senin Edinburgh'dan ayrılmandan sonra, baştan çıkmanın kolaylaştığı dönemde bile."

Sandy küçük gözlerini tepelere dikti.

"Onu reddettim," dedi Bayan Brodie. "Evli bir adamdı. Hayatımın baharında karşıma çıkan bu muhteşem aşka sırt çevirdim. Sanata yatkın doğamız nedeniyle, her konuda anlaşıyorduk."

Baharının altmış yaşına kadar sürdüğünü düşünüyordu. Bu, yani savaşın bitişinden sonraki yılsa, Bayan Brodie'nin bu dünyadaki altmış beşinci ve son yılıydı. Daha yaşlı görünüyordu, iç organlarındaki bir tümörden muzdaripti. Bu onun dünyadaki son yılıydı; bir başka açıdan Sandy için de öyle.

Yenilmiş bir halde oturan Bayan Brodie şöyle dedi: "Bin dokuz yüz otuz birin sonbaharı bitmek üzereyken... dinliyor musun, Sandy?"

Sandy gözlerini tepelerden çevirdi.

Bin dokuz yüz otuz bir yılının sonbaharı bitmek üzereyken, Bayan Brodie iki hafta okula gelmedi. Rahatsızlandığını öğrenen Brodie ekibi okuldan sonra ellerinde çiçeklerle onun dairesine gitti, ama kimseyi bulamadılar. Ertesi gün okulda soruşturan kızlara, öğretmenlerinin toparlanmak için sayfiyeye, bir arkadaşının yanına gittiği söylendi.

Bu arada Bayan Brodie'nin sınıfı dağıtılmış, meslektaşlarının sınıflarına pay edilmişti. Brodie takımıysa birbirinden kop-

madı, zaten adı da Bayan Gaunt* olan kara kuru bir kadının sınıfına verildi; Western Isles'dan gelen kadın dize kadar gelen, gri bir battaniyeden yapılmışa benzeyen bir etek giyerdi; diz boyu etekler moda olmasına karşın, şıklıkla yakından uzaktan alakası yoktu; Rose Stanley eteklerin ekonominin durumu yüzünden kısaldığını söyledi. Bayan Gaunt'un kafası çok iri ve kemikliydi. Yarım korsajın bastırdığı göğsü belli belirsiz bir kabarıklıktan ibaretti, jarse bluzunun rengiyse koyu, haşin bir yeşildi. Ders çalışmayı gerektiren, ciddi bir eğitime ansızın dalıvermekten sersemleyen, Bayan Gaunt'un korkunç biçimsizliğinden ve gün boyu sessiz kalmaları konusundaki katı ısrarından son derece rahatsız olan Brodie takımı, kadının umurunda bile değildi.

"Eyvahlar olsun," dedi Rose bir gün deneme yazmaya koyulduklarında, "iyelik sözcüğünün nasıl yazıldığını anımsayamıyorum. İki 'y' mi vardı, yoksa bir-?"

"Ceza olarak *Marmion*'dan yüz satır yazacaksın," diye çemkirdi Bayan Gaunt.

Acısı dönem sonu raporlarında çıkan 'kara-leke defteri' daha ilk haftanın sonunda Brodie kızlarının adlarıyla dolup taştı. Bayan Gaunt sırf bu amaçla adlarını soruyor, bir daha da anımsama zahmetine girmiyordu. "Bak kızım, sen," derdi bütün Brodie yüzlerine. Brodie kızlarıysa öylesine sersemlemiş haldeydi ki, çarşamba yapılması gereken şan dersinin o hafta atlandığını bile fark edemediler.

Perşembe günü öğle yemeğinden sonra dikiş sınıfına götürüldüler. Kara kuru Bayan Gaunt'tan basbayağı tırsan dikiş öğretmenleri Bayan Allison ile Bayan Ellen Kerr, bir süredir kızlara kullanmayı öğrettikleri dikiş makinelerinin başına geçiverdiler. Makinelerin mekiği inip çıkmaya başladı; genelde Sandy'yle Jenny'yi kıkır kıkır güldüren bir görüntüydü, çünkü o sıralar-

* (İng.) Zayıf, kuru, kasvetli. (ç.n.)

da uzaktan ya da yakından, az ya da çok cinselliği çağrıştıran her şey onlarda derhal bu tepkiye yol açıyordu. Ancak Bayan Brodie'nin yokluğu ve Bayan Gaunt'un varlığı, her şeyi gayet kesin bir biçimde, her türlü cinsel çağrışımdan soyutlamıştı; dikiş diken iki kız kardeşin korkudan titremeleri de durumun zalim, iç karartıcı gerçekçiliğini artırmaktaydı.

Bayan Gaunt belli ki Kerr kardeşlerle aynı kiliseye gitmekteydi; elindeki tepsi örtüsünü işlerken, ara ara onlara bazı yorumlarda bulunuyordu.

"Ağabiyim..." deyip duruyordu. "Ağabiyim diyor ki..."

Anlaşıldığı kadarıyla Bayan Gaunt'un ağabeyi mıntıka kilisesinin papazıydı, bu da Bayan Alison ile Bayan Ellen'in bugün işlerini yaparken neden böylesine evhamlandıklarını açıklamaktaydı; buysa dikişlerin çoğunu ellerine yüzlerine bulaştırmalarıyla sonuçlandı.

"Ağabiyim sabahları beş buçukta kalkar... Ağabiyim önayak oldu da, bir..."

Sandy dikiş saatini canlandırmak için onlara kitap okuyan Bayan Brodie'nin, *Jane Eyre*'in bir sonraki bölümünü ne zaman okuyacağını merak etti. Sandy'nin Alan Breck'le işi bitmiş, onun yerini Bay Rochester almıştı; şu anda onunla bahçede oturmaktaydı.

"Benden korkuyorsunuz, Bayan Sandy."

"Tıpkı Sfenks gibi konuşuyorsunuz, Bayım, ama sizden korkmuyorum."

"Öyle cesur, dingin bir tavrınız var ki, Bayan Sandy - ne o, gidiyor musunuz?"

"Saat dokuzu vurdu, Bayım."

Bayan Gaunt'un bir cümlesi, bahçedeki sahneyi böldü: "Bay Lowther bu hafta okulda yok."

"Ben de duydum," dedi Bayan Allison.

"En az bir hafta daha burada olmayacakmış."

"Hasta mı?"

"Anladığım kadarıyla ne yazık ki öyle."

"Bayan Brodie de rahatsız," dedi Bayan Ellen.

"Evet," diye doğruladı Bayan Gaunt. "Gelecek hafta onun da gelmeyeceği söyleniyor."

"Sorun neymiş?"

"Orasını bilemem," dedi Bayan Gaunt. İğneyi elindeki nakışa bir batırıp bir çıkarıyordu. Sonra başını kaldırıp kız kardeşlere baktı. "Bayan Brodie'yle Bay Lowther'ın şikayetleri aynı olabilir."

Sandy onun yüzünde *Jane Eyre*'deki kâhya kadını, onun geç vakit, Bay Rochester'le oturduğu bahçeden eve dönen Sandy'yi dikkatle, bilgiççe süzen suratını gördü.

"Bayan Brodie Bay Lowther'la bir aşk macerası yaşıyor olabilir," dedi arkadaşı Jenny'ye, daha çok onları kuşatan, cinsellikten yoksun kasveti dağıtmak için.

"İyi de, öpüştüğü kişi Bay Lloyd'du. Bay Lloyd'a âşık olmalı, aksi halde kendisini öpmesine izin vermezdi."

"Belki de Bay Lloyd'u kıskandırmak için yapıyor. Ne de olsa Bay Lowther evli değil."

Bayan Gaunt'a ve o yasaklayıcı ağabeyine meydan okumak için, aralarında geliştirdikleri bir fanteziydi, bunu kendileri de kabul ediyordu. Ancak Bayan Gaunt'un, "Bayan Brodie'yle Bay Lowther'ın şikayetleri aynı olabilir," derkenki yüz ifadesini anımsayan Sandy ansızın kuşkuya düştü; bu olasılık o kadar da gerçekdışı olmayabilirdi. İşte bu yüzden, hayali aşk ilişkisinin ayrıntıları konusunda Jenny'den daha ketum davranıyordu. "Yatağa giriyorlar," diye fısıldadı Jenny. "Sonra adam ışıkları söndü-

rüyor. Ayak parmakları birbirine değiyor. Sonra Bayan Brodie... Bayan Brodie..." Kıkır kıkır gülmeye başladı.

"Bayan Brodie esniyor," diye atıldı artık hepsinin gerçek olduğundan kuşkulanmaya başlayan Sandy, arkadaşını edebe davet etmek için.

"Hayır, efendim. Bayan Brodie, 'Sevgilim,' diyor. Sonra da şöyle diyor-"

"Sus," diye fısıldadı Sandy. "Eunice geliyor."

Eunice, Jenny'yle Sandy'nin oturduğu masaya yaklaştı, makası alıp uzaklaştı. Eunice son zamanlarda dine sardırdığından, onun yanında cinsellikten söz edilemezdi. Zıplayarak, sekerek yürümeyi kesmişti. Bu fasıl fazla uzun sürmedi, ancak bu dönemde kız itici, güvenilmez biri olup çıktı. O iyice uzaklaşınca, Jenny sözünü kaldığı yerden sürdürdü:

"Bayan Brodie'nin bacakları Bay Lowther'ın bacaklarından daha uzun olduğuna göre, herhalde bacaklarını onunkilere dolayan da odur, sonra da..."

"Bay Lowther nerede oturuyor, biliyor musun?" diye sordu Sandy.

"Cramond'da. Büyük bir evi var, bir de kâhya kadın."

Sandy'nin savaştan sonraki yıl Bayan Brodie'yle birlikte Braid Hills Oteli'nde, pencerenin önünde oturduğu güne dönersek, kız onu dinlediğini göstermek için gözlerini tepelerden ayırınca, Bayan Brodie şöyle dedi:

"Evet, Teddy Lloyd'dan vazgeçtim. Ama bir aşk ilişkisi yaşamaya karar verdim, tek tedavi buydu. Teddy'ye duyduğum aşk bir saplantıydı, o benim baharımın aşkıydı. Yine de, bin dokuz yüz otuz birin sonbaharında Gordon Lowther'la ilişkiye girdim; bekârdı, benim için daha uygundu. İşte gerçek bu, söylenecek başka bir şey yok. Dinliyor musun, Sandy?"

"Evet, dinliyorum."

"Başka şeyler düşünür gibi bir halin var, canım. Neyse, dediğim gibi, bütün hikâye bu."

Sandy başka şey düşünüyordu. Bütün öykünün bundan ibaret olmadığını düşünüyordu.

"Bu gizli ilişkiden şüphelendiler elbette. Siz kızlar anlamıştınız belki de. Sen Sandy, az çok sezmiştin... ama Gordon Lowther'la aramızda geçenleri hiç kimse kanıtlayamazdı. Kanıtlanamadı da zaten. İhanete uğradığım nokta bu değildi. Bana kimin ihanet ettiğini öğrenmek zorundayım. Bunu yapanın kendi kızlarımdan biri olduğuna inanmak olanaksız. Daha çok zavallı Mary'den şüpheleniyorum. Belki de ona daha iyi davranmalıydım. Eh, Mary'nin başına gelen tam bir felaket tabii; o yangını, bizim biçareyi gözümde canlandırabiliyorum. Öte yandan, Mary'nin bana ihanet edebileceğine bir türlü aklım yatmıyor."

"Ayrıldıktan sonra okulla hiçbir teması olmadı," dedi Sandy.

"Merak ediyorum, bana ihanet eden Rose muydu yoksa?"

Sesindeki şu sızlanma -"bana ihanet etti, ihanet etti"- Sandy'yi sıkmış, içini daraltmıştı. Yedi yıl oldu, diye düşündü, bu bunaltıcı kadına ihanet edeli. İyi de, "ihanet" derken ne kastediyor? O ilk ve ihanet edilemez Bayan Brodie'yi, eleştirilere bir taş kadar kayıtsız kadını görmek istercesine tepelere baktı.

Bayan Brodie iki haftalık yokluğun ardından okula dönünce, öğrencilerine sonuna kadar hak edilmiş ve heyecan verici bir istirahat dönemi geçirdiğini söyledi. Bay Lowther'ın şan dersleri kaldığı yerden devam etti; kızlarını gururla, başları dik, dimdik sınıfa sokan Bayan Brodie'yi görünce yüzü ışıyordu. Bayan Brodie piyanoda onlara eşlik eder olmuştu; taburede kendinden emin oturur, bazen, yıllık konsere hazırlık parçalarında, örneğin 'Ne tatlıdır çobanın tatlı sürüsü' şarkısında, yüzünde belir-

gin bir hüzünle, o dolgun sesiyle ikinci sopranoluğu üstlenirdi. Kısa bacaklı, utangaç, sarı saçlı Bay Lowther, Jenny'nin buklerileriyle oynamaz olmuştu. Dışarıda çıplak dallar camlara sürtündü ve Sandy neredeyse tamamen emin oldu: Şan hocası Bayan Brodie'ye âşıktı, Bayan Brodie ise resim hocasına. Rose Stanley, Bayan Brodie'nin tek kollu Teddy Lloyd'a olan tutkusunu allayıp pullama becerisini henüz ortaya dökmemişti, Bayan Brodie ise ihanete uğramamış bir halde, hâlâ hayatının baharını sürmekteydi.

Bayan Brodie'yi Bay Lowther'la yatarken, daha doğrusu herhangi bir cinsel bağlamda tahayyül etmek olanaksızdı; öte yandan, ortada tam da böyle bir durum olduğundan kuşkulanmamak da imkânsızdı.

Paskalya haftasında Bayan Mackay, okul müdiresi, kızları küçük gruplar halinde, daha sonra da teker teker çalışma odasına, çaya davet etti. Lise konusundaki niyetlerini öğrenmek için uyguladığı bir soruşturma yöntemiydi: Modern bölüme mi devam edeceklerini yoksa Klasik bölüme mi başvuracaklarını anlamak üzere.

Bayan Brodie onları çoktan doldurmuştu: "Modern tedrisatın aleyhine bir şey söylemiyorum. Modern ve Klasik, ikisi de eşit değerde, her ikisinin de yaşamda bir işlevi var. Seçiminizi özgürce yapmalısınız. Herkes Klasik bir eğitimin altından kalkamaz elbette. Seçiminizi tamamen kendi iradenizle yapmalısınız." Böylece kızlarda, Bayan Brodie'nin Modern bölümü ne kadar küçümsediği konusunda hiçbir kuşku kalmamış oldu.

Kadının özel takımından bir tek Eunice Gardiner Modern'i seçti, çünkü ana babası onun ev idaresi dersi almasını isterken, kendisi de Modern bölümün sunduğu jimnastik ve spor etkinliklerinden yararlanmak istiyordu. Harıl harıl kiliseye üye olma

merasimine hazırlanan Eunice, Bayan Brodie'nin beğenilerine göre hâlâ biraz fazla dindardı. Artık jimnastik dersleri dışında perende atmaya yanaşmıyor, mendiline lavanta suyu dökü-yor, Rose Stanley'nin teyzesinin rujunu denemeyi reddediyor, uluslararası spor karşılaşmalarına kuşku uyandıracak kadar sağlıklı bir ilgi duyuyordu; Bayan Brodie takımını peşine takıp Pavlova'nın dansına ilk ve son kez tanık olmaları için Empire Tiyatrosu'na götürdüğünde de Eunice aralarında değildi; "sosyal" bir mazeret öne sürmüştü.

"Sosyal bir ne?" dedi, yobazlık kokusu aldığında karşısındakini sözcüklerle sıkıştırmayı âdet edinmiş olan Bayan Brodie.

"Kilisenin toplantı salonunda, Bayan Brodie."

"Tamam, tamam da, ne tür bir sosyal etkinlik? Sosyal bir sıfattır, sense isim olarak kullanıyorsun. Sosyal bir toplantıdan söz ediyorsan git katıl şu toplantına, biz de büyük Anna Pavlova'nın huzurunda toplanalım ve sahnede belirdiği an diğer tüm dansçıları hantal fillere dönüştüren, bu kendini sanatına adamış kadını seyredelim. Sosyal toplantını ne pahasına olursa olsun kaçırma. Biz sonsuzluktaki o muhteşem ânı, kuğunun ölümünü canlandıran Pavlova'yı izleyeceğiz."

Bütün o dönem boyunca Eunice'e en azından öncü bir misyoner olma, dünyanın ölümcül ve tehlikeli bir yöresinde çalışma hevesi aşılamaya çalıştı, çünkü kızlarından birinin büyüdüğünde kendini şöyle ya da böyle bir hizmete adamaması, Bayan Brodie için dayanılır şey değildi. "Sonunda kendini Corstorphine türü varoşlarda Kız İzcilerin lideri olarak bulacaksın," diye uyardı, gerçekten de gizliden gizliye bu fikre sıcak bakan ve Corstorphine'de yaşayan Eunice'i. O ders yılı Pavlova'ya, salt baleye adanmış yaşam biçimine, abartılı öfke nöbetlerine ve ikinci sınıf şeylere duyduğu tahammülsüzlüğe ilişkin efsanelerle dolup taştı. "Koroya çığlık çığlığa bağırıyor," dedi Bayan Brodie, "buysa

büyük bir sanatçıda hoş görülebilir. İngilizcesi akıcı, aksam çok sevimli. Daha sonra eve gidiyor ve uzun uzun, arazideki gölde beslediği kuğuları inceliyor."

"Sandy," dedi Anna Pavlova, "sen, beni saymazsak, kendini dansa gerçek anlamda vakfetmiş tek dansçısın. Kuğunun ölüşü kusursuz; pençenin sahnenin zeminine o son, hafif vuruşu nasıl da duyarlı..."

Sahnenin yan kanadında gevşemeye çalışan Sandy, "Biliyorum," dedi; enine boyuna düşündükten sonra, "Ah, elimden geleni yapıyorum," demek yerine.

Pavlova başını bilgece salladı; acılı bir sürgünün ve sanatçının gözleriyle boşluğa bakarak, "Her sanatçı bilir," dedi, "öyle değil mi?" Sonra isteri tehdidinin tizleştirdiği bir ses ve çekici bir aksanla açıkladı: "Ben hiçbir zaman anlaşılmadım. Hiç. Asla."

Sandy bale pabuçlarından birini çıkardı, yan kanadın öteki ucuna gelişigüzel fırlattı, koronun sıradan bir üyesi pabucu yerden saygıyla aldı. Öteki tekini çıkarmadan önce duraklayan Sandy, Pavlova'ya, "Ben seni anladığımdan eminim," dedi.

"Çok doğru," diye çığırdı Pavlova Sandy'nin elini yakalayarak, "çünkü sen gerçek bir sanatçısın ve meşaleyi taşıyacaksın."

Bayan Brodie sözünü sürdürdü: "Pavlova kuğu dansını mükemmelleştirmek için kuğularını seyrediyor, onları inceliyor. İşte kendini gerçekten vakfetmek, budur. Sizler de büyüyünce kendini bir şeye tam anlamıyla adamasını bilen kadınlar olmalısınız, tıpkı benim kendimi size adadığım gibi."

Ölümünden bir hafta önce, kaldığı bakımevinde yatakta otururken, Monica Douglas'tan Sandy'nin bir manastıra kapandığını öğrendi. "Ne büyük bir ziyan. Benim kastettiğim şey bu tür bir 'adama' değildi. Ne dersin, bunu beni sinir etmek için yapmış olabilir mi? Merak etmeye başladım, bana ihanet eden kişi, Sandy miydi yoksa?"

Müdire paskalya tatilinden hemen önce Sandy, Jenny ve Mary'yi çaya davet etti, lise konusunda ne yapmak istediklerine ilişkin bildik soruları sordu; Modern mi yoksa Klasik eğitimi mi seçeceklerdi? Mary Macgregor'ın Klasik bölüme girmesi söz konusu değildi, çünkü notları istenen seviyeyi tutturamıyordu. Mary bunu duyunca allak bullak oldu.

"Klasik'e girmeyi neden bu kadar çok istiyorsun, Mary? Orası senin harcın değil. Annenle baban bunun farkında değil mi?"

"Bayan Brodie orayı yeğliyor."

"Bunun Bayan Brodie'yle hiçbir ilgisi yok," dedi Bayan Mackay, geniş kalçasını koltuğa daha bir kararlılıkla yerleştirirken. "Burada önemli olan öğrencinin notları, bir de onun ve velisinin düşünceleri. Senin durumunda, notların standardı yakalayamıyor."

Jenny'yle Sandy'nin Klasik bölümü seçtiğini öğrenince, şöyle dedi: "Bayan Brodie böylesini yeğlediği için, sanırım. Latince ile Yunancanın evlendiğinizde ya da bir işe girdiğinizde size ne faydası olacak? Almanca daha çok işinize yarar."

Ama onlar Klasik'te direttiler; Bayan Mackay de tercihlerini kabul etmek zorunda kalınca, kızları kazanmaya yönelik, apaçık bir hamleyle Bayan Brodie'yi yüceltmeye girişti. "Bayan Brodie olmasaydı ne yapardınız bilmem. Bayan Brodie'nin kızlarında her zaman bir farklılık vardır, hele şu son iki yıldır daha da *belirgin* bir fark olduğunu söyleyebilirim."

Sonra ağızlarını aramaya koyuldu. Bayan Brodie onları tiyatroya, sanat galerilerine, yürüyüşlere götürüyor, ayrıca dairesine çaya davet ediyordu, öyle değil mi? Ne kadar da kibar, verici bir kadındı bu Bayan Brodie. "Tiyatro biletlerinizin parasını Bayan Brodie mi ödüyor?"

"Bazen," dedi Mary.

"Her seferinde, hepimizinkini ödemiyor," dedi Jenny.

"Balkonda oturuyoruz," dedi Sandy.

"Eh, Bayan Brodie'ninki büyük incelik. Umarım takdir ediyorsunuzdur."

"Ah, evet," dediler, sohbetin gidişatında Brodie kavramıyla ters düşebilecek herhangi bir gelişmeye karşı birleşmiş, dikkat kesilmiş bir halde. Bu, okul müdiresinin gözünden kaçmadı.

"Hârika," dedi kadın. "Bayan Brodie'yle konserlere de gidiyor musunuz? Kendisi müziğe bir hayli düşkün, tahminimce?"

"Evet," dedi Mary, birinin idareyi ele alması için arkadaşlarına bakarak.

"Geçen sömestr Bayan Brodie'yle operaya gidip *La Traviata*'yı izledik," dedi Jenny.

Bayan Mackay Jenny'yle Sandy'ye hitaben, "Bayan Brodie müziğe düşkün yani?" dedi bir kez daha.

"Pavlova'yı seyrettik," dedi Sandy.

"Bayan Brodie müziğe düşkün, öyle değil mi?" dedi Bayan Mackay.

"Bence Bayan Brodie sanata düşkün, Bayan Mackay," dedi Sandy.

"Ama müzik de bir sanat dalı."

"Resimleri, çizimleri kastediyorum," dedi Sandy.

"Çok aydınlatıcı," dedi Bayan Mackay. "Sizler piyano dersi alıyor musunuz?"

Bir ağızdan evet dediler.

"Kimden? Bay Lowther'dan mı?"

Yanıtlar farklıydı, çünkü Bay Lowther'ın piyano dersleri müfredatın bir parçası değildi ve bazı kızlar evlerinde, özel piyano dersi alıyordu. Ama şu an, Bay Lowther'ın adı geçince, kalın

kafalı Mary bile Bayan Mackay'ın lafı nereye getirmek istediğini sezmişti.

"Anladığıma göre, şan derslerinizde piyanoyu Bayan Brodie çalıyor. Bu durumda, onun resmi yeğlediğini nereden çıkardın, Sandy?"

"Kendisi söyledi. Müzikle ilgilendiğini ama sanata tutkun olduğunu Bayan Brodie söyledi."

"*Sizin* kültürel meraklarınız neler, peki? Bana kalırsa, herhangi bir şeye tutkuyla bağlanamayacak kadar gençsiniz."

"Öyküler, Bayan," dedi Mary.

"Bayan Brodie size öykü anlatıyor mu?"

"Evet," dedi Mary.

"Ne tür öyküler?"

"Tarih," dedi Jenny'yle Sandy bir ağızdan; bu sorunun bir gün karşılarına çıkacağını bildiklerinden, gerçeğe harfiyen sadık bir yanıt bulabilmek için ciddi anlamda kafa patlatmışlardı.

Bayan Mackay sustu, pastayı masadan tepsiye aktarırken onları süzdü; verdikleri karşılıkları fazlasıyla hazırcevap bulmuştu, nokta.

Başka soru sormadı, ama şu dikkate değer konuşmayı yaptı:

"Bayan Brodie'ye sahip olduğunuz için çok şanslısınız. Aritmetik sınavındaki kâğıtlarınızın daha iyi olmasını dilerdim. Bayan Brodie'nin kızları beni şu ya da bu açıdan daima etkilemiştir. Değerlendirme sınavındaki sıradan, mütevazı ders konularına daha sıkı çalışmanız gerekecek. Bayan Brodie sizi Lise'ye mükemmel bir şekilde hazırlıyor. Kültür, temel bilgilerin açığını kapatamaz. Bayan Brodie'ye böylesine bağlanmış olduğunuzu görmekten memnunum. Sadakatiniz tek bir bireye değil, okula yönelik olmalı."

Bayan Brodie'ye bu sohbetin tamamı aktarılmadı elbette.

"Bayan Mackay'e sanatı çok sevdiğinizi söyledik," dedi Sandy yine de.

"Severim gerçekten," dedi Bayan Brodie, "ancak 'sevmek' sözcüğü yeterli değil; resim sanatı benim için bir tutku."

"Ben de öyle dedim," dedi Sandy.

Bayan Brodie ona, daha önce iki kez söylediği şeyi bir kez daha yinelemek istercesine baktı: "Bir gün, Sandy, benim bile aşırı bulacağım kadar fazla ileri gideceksin."

"Müziğe kıyasla yani," diye ekledi Sandy, kadına diktiği o küçük, domuzcuk gözlerini kırpıştırarak.

Paskalya tatilinin sonuna doğru, bu cinsellikle yüklü yılı taçlandıran bir olay oldu; Jenny tek başına sokakta yürürken, Water of Leigh'in orada, kendini büyük bir neşeyle teşhir eden bir adamla burun buruna geldi. "Gel de bak şuna," dedi adam.

"Neye?" dedi Jenny ona yaklaşırken; adamın yere düşmüş bir kuş yuvasını aldığını ya da acayip bir bitki keşfettiğini düşünüyordu. Gerçeği anlayınca tabanları yağladı; soluk soluğa kalmış olsa da herhangi bir zarar görmemiş, peşine düşülmemişti, az sonra kaygılanan, dehşete düşen bir arkadaş halkasının ortasındaydı ve geçirdiği şoka karşı bolca şeker atılmış çayını yudumlaması için dil dökülüyordu. Aynı gün daha sonra, olay polise bildirildiğinden, olağanüstü bir kadın polis Jenny'yi sorgulamaya geldi.

Bütün bu olup bitenler, Paskalya tatilinin kalanının fırıl fırıl dönen bir topaç hızıyla geçmesine yetecek, hatta yaz sömestrinin sonuna kadar sürecek miktarda heyecan içermekteydi. Bu hadise, öncelikle Sandy'yi olumsuz etkiledi, çünkü tam da ailesinden tek başına yürüyüşe çıkmanın, Jenny hadisesinin geçtiği, ıssız mahallelerde gezinmenin iznini koparmak üzereydi. Artık Sandy'nin tek başına yürümesi yasaklanmış olsa da, olayın yal-

nızca bir yan etkisiydi bu. Gerisi hayır getirdi. Konu iki başlık altında toplandı: Birincisi adamın kendisi ve sergilediği şeyin doğası, ikincisi de kadın polis.

İlki doğal olarak çabucak tüketildi.

"İğrenç bir yaratıktı," dedi Jenny.

"Korkunç bir canavar," dedi Sandy.

Kadın polis meselesiyse tüketilir gibi değildi; her ne kadar Sandy onu, daha doğrusu herhangi bir kadın polisi hiç görmemiş olsa da (kadınların polisliğe yeni yeni adım attığı günlerdi), Alan Breck'i, Bay Rochester'ı ve yaz dönemindeki bütün kurgu kahramanlarını derhal terk edip Jenny'yi sorguya çeken, hiç görmediği kadın polise âşık oldu; böylece Jenny'nin ilgisini, hevesini canlı tutmayı da başardı.

"Nasıl biriydi? Kasket takıyor muydu?"

"Hayır, kepi vardı. Kepin altındaki saçları kısa, açık renk, kıvırcıktı. Üniforması lacivertti. 'Pekâlâ, her şeyi anlat bakalım,' dedi bana."

"Sen ne dedin peki?" diye sordu Sandy dördüncü kez.

Jenny dördüncü kez yanıtladı: "Şey, şöyle dedim: 'Adam ağaçların altındaki bankın orada tek başına yürüyordu ve elinde bir şey tutuyordu. Beni görünce yüksek sesle güldü, gel de şuna bak, dedi. Neye, diye sordum. Sonra azıcık yaklaştım ve... gördüm işte...' Ama o kadın polise ne gördüğümü söyleyemezdim, öyle değil mi? Bunun üzerine, 'Müstehçen bir şey mi gördün?' diye sordu. Ben de evet dedim. Sonra adamın nasıl biri olduğunu sordu, ben de..."

Ama yine aynı hikâyeyi anlatıyordu. Oysa Sandy kadın polisle ilgili yeni ayrıntılar istiyor, ipuçları arıyordu. Jenny "müstehcen" sözcüğünü "müstehçen" diye telaffuz etmişti, ki bu Jenny'nin yaptığı şey değildi.

"Polis sana müstehcen mi dedi müstehçen mi?" diye sordu Sandy bu dördüncü anlatıştan sonra.

"Müstehçen."

Bu cevap Sandy'nin içinde son derece berbat bir duygu uyandırdı ve cinsellik kavramından aylarca soğumasına neden oldu. Sözcüğün yanlış söylenişini öylesine ayıplıyordu ki, tüyleri diken diken oluyordu; fikrini değiştirmesi ve kadın polisin sözcüğü doğru telaffuz ettiğini kabullenmesi için Jenny'nin başının etini yedi.

"Bir sürü insan müstehçen diyor," dedi Jenny.

"Biliyorum ve onlardan hoşlanmıyorum. Onlar şu ya da bu sınıfa dahil olmayanlar."

Bu durum Sandy'nin canını öyle çok sıktı ki, kadın polisin konuşurkenki hali için yeni bir imge yaratmak zorunda kaldı. Onu rahatsız eden bir başka şey de Jenny'nin kadın polisin adını bilmemesiydi; bırakın bunu, ona nasıl hitap edildiğinden bile habersizdi: "polis hanım" mı, "çavuş" mu yoksa yalnızca "bayan" mı? Sandy ona Çavuş Anne Grey demeye karar verdi. Sandy, Anne Grey'in teşkilattaki sağ koluydu; bu ikisi kendilerini Edinburgh'la çevresini cinsellikten arındırmaya adamışlardı. Sandy'nin rahatça okuyabildiği pazar gazetelerinde, doğru teknik terimler bulunabiliyordu, "cinsel mahremiyet gerçekleşmiş" ve "davacı malum duruma düşmüştür" gibi. Sekse teşne dişiler için ister bekâr olsun isterse evli, "Bayan" hitabı kullanılmıyor, onlardan yalnızca soyadlarıyla bahsediliyordu: 'Willis sorgudan sonra hapishaneye geri gönderildi...' 'Roebuck'un,' dedi Dava Vekili, 'sağlık durumu malumdur.'

Böylece Sandy lacivert polis kepini geriye itti, tahta sıraya, Çavuş Anne Grey'in yanına oturdu ve Water of Leith'teki ağaçların arasından, Jenny'ye "Şuna bir baksana" diyen korkunç ca-

navarın ortaya çıktığı, kendisinin ise hiç ayak basmadığı noktayı gözlemeye koyuldu.

"Bir şey daha var," dedi Sandy, Çavuş Anne Grey'e. "Brodie vakasında daha fazla bilgi edinmemiz ve Gordon Lowther'la, yani Marcia Blaine Kız Okulu'nda şan hocası olduğu doğrulanan kişiyle ilişkisinin sonucunda, malum duruma düşüp düşmediğini araştırmamız gerekiyor."

"Cinsel mahremiyetin gerçekleştiği konusunda en küçük bir kuşku yok," dedi Çavuş Anne; lacivert üniforması, kepini olanca sarışınlığıyla çevreleyen kısa bukleleriyle çok tatlı görünüyordu. "Bize tek gereken, suç isnat edici birkaç belge," dedi.

"Sen o işi bana bırak, Çavuş Anne," dedi Sandy; tam da bu sıralarda Jenny'yle ikisi, Bayan Brodie ile şan hocası arasında gidip gelecek olan aşk mektuplarını düzenlemekle meşgullerdi. Çavuş Anne, Sandy'nin elini minnetle sıktı; birbirlerinin gözlerinin içine baktılar, aralarındaki anlayış sözcüklere yer bırakmayacak kadar derindi.

Jenny'yle Sandy tatilden sonra okula dönünce, Water of Leith olayını sır olarak sakladılar; Jenny'nin annesi öykünün yayılmaması gerektiğini söylemişti. Öte yandan, böylesine çarpıcı bir bilginin Bayan Brodie'ye aktarılmasından daha doğal bir şey de olamazdı.

Fakat bir şey Sandy'yi okulun ilk günü, öğleden sonra Jenny'ye şöyle demeye itti: "Bayan Brodie'ye anlatma."

"Neden?"

Sandy nedenini bulmaya çalıştı. Bayan Brodie'nin, yüzünde güller açan Bay Lowther'la ilişkisinin hâlâ tam olarak netleşmemiş olmasıyla, bir de sınıfa girer girmez söyledikleriyle ilintiliydi: "Paskalya'yı Roma döneminden kalma, Cramond adındaki küçük köyde geçirdim." Bay Lowther'ın büyük bir evde, kâhya kadını saymazsak, tek başına yaşadığı yerden söz etmekteydi.

"Bayan Brodie'ye söyleme," dedi Sandy.

"Neden?" dedi Jenny.

Sandy nedenini bulmak için bir daha zorladı kendini. Sabah gerçekleşen bir olayla da bağlantılıydı; yeni ders yılı için çizim defteri, karakalem türü malzemeler isteyen Bayan Brodie, Monica Douglas'a gidip bunları sanat odasından almasını söylemiş, sonra geri çağırıp onun yerine Rose Stanley'yi göndermişti. Rose sınıfa eli kolu resim defterleri ve tebeşir kutularıyla dolu, peşinde de aynı şekilde yüklenmiş olan Teddy Lloyd'la birlikte döndü. Adam kucağındaki defterleri bıraktı, Bayan Brodie'ye tatilinin iyi geçip geçmediğini sordu. Kadın ona elini uzattı, Cramond'u keşfe çıktığını söyledi; insan yakınındaki bu şirin liman kasabalarını ihmal etmemeliydi.

"Şahsen Cramond'da *keşfe* değer bir şey olduğu aklıma bile gelmezdi," dedi Bay Lloyd gözüne düşen altın sarısı buklesiyle tatlı tatlı gülümseyerek.

"Son derece sevimli bir yer," dedi kadın. "Siz bir yerlere gittiniz mi peki?"

"Bol bol resim yaptım," dedi adam o boğuk sesiyle. "Aile portreleri."

Resim defterlerini dolaba yerleştirmekte olan Rose'un işi bitmişti. Onlara doğru dönünce, Bayan Brodie kolunu onun omzuna attı, Rose'la ikisi tek kişiymiş gibi, yardımları için Bay Lloyd'a teşekkür etti.

Adam, "Bir şey değil" yerine "Değmez," dedi ve çekip gitti. İşte o zaman Jenny fısıldadı: "Rose tatilde değişmiş, öyle değil mi?"

Doğruydu. Açık renk saçları daha kısa kesilmişti, pırıl pırıl parlıyordu. Yanakları daha solgun ve zayıf, gözleri eskisi kadar ayrık değildi, gözkapakları özel bir fotoğraf için poz verircesine, yarı kapalıydı.

"Belki de Değişim olmuştur," dedi Sandy. Bayan Brodie ona Aybaşı diyordu, ama kızlar aralarında ne zaman bu sözcüğü kullanmaya kalksalar utanıyor, kıkırdamaya başlıyorlardı.

Akşamüstü, okuldan sonra Jenny, "Karşılaştığım adamı Bayan Brodie'ye anlatmalıyım," dedi.

"Bayan Brodie'ye anlatma," dedi Sandy.

"Neden ama?"

Sandy çabaladı, ancak aklına bir neden gelmedi, yalnızca Bayan Brodie ve Cramond'daki tatilinde, bir de Bay Lloyd'a Rose'u göndermesinde eksik, tamamlanmamış bir şeyler olduğunu hissediyordu. Bunun üzerine, "Kadın polis olanları unutmaya çalışmamızı söyledi," dedi. "Belki Bayan Brodie sana anımsatıp durur."

"Ben de öyle düşünüyorum," dedi Jenny.

Böylece, yarı yıl ilerledikçe Water of Leith'deki adamı unuttular, kadın polisi ise daha çok, daha sık anımsadılar.

Bayan Brodie öğretmenliğinin son aylarında, baldan tatlı biri olup çıktı. Akıl öğretmiyor, uyarmıyor, çekişmiyor, fazla sıkıştırıldığında da salt Mary Macgregor'a sinirlenmekle yetiniyordu. O bahar sınıfıyla birlikte karaağacın altındaki bankları mesken tuttu; buradan koyu pembe kiraz ağaçlarının oluşturduğu bitmek bilmez bulvar görünür, sabahın köründe çıktıkları seferlerden boş olarak, gizli bir yoldan evlerine dönen hafif arabaların tırıs giden, tekerlerin dönüşüyle uyum içinde ilerleyen atlarının nal sesleri duyulurdu. Lise bölümünden birtakım kızlar, Brodie ekibinden pek de uzak sayılmayacak bir yerde, gelecek yıla dair bir vaat gibi, orta bir Latincesi çalışmaktaydı. Bir keresinde, ilkbahardan etkilenen Latince öğretmeni atların ve arabaların klik-klak'larına uyan bir halk şarkısı söylemeye başlamış, Bayan Brodie işaretparmağını keyifle kaldırıp dinlemeleri için kızlarını uyarmıştı:

Nundinarum adest dies,
Mulus ille nos vehet.
Eie, curre, mule, mule,
I tolutari gradu.

O bahar Jenny'nin annesi bebek bekliyordu, hatırlanmaya değer bir yağmur olmadı, otlar, güneş ve kuşlar kışa özgü, benmerkezli ruh halinden çıkıp başkalarını düşünmeye başladılar. Bayan Brodie'nin eski aşk hikâyesi, karaağacın altında ilginç ipliklerle yeniden dokundu, güzelce işlendi: Anlaşıldığı kadarıyla, merhum nişanlısı savaştan izinli geldiğinde sık sık onu alıp bir balıkçı teknesiyle denize açılmış, nişanlı çift küçük bir limanın kayaları, çakıltaşları arasında hayatlarının en mutlu anlarını geçirmişti. "Hugh arada bir şarkı söylerdi; dolgun bir tenor sesi vardı. Bazen de susar, şövalesiyle boyalarını önüne çekerdi. Her iki sanat dalında da son derece yetenekliydi, ama bence gerçek Hugh, ressam olandı."

Kızlar Hugh'un sanatsal eğilimlerinden ilk kez haberdar oluyordu. Bu Sandy'nin aklına takıldı, Jenny'ye danıştı, sonunda her ikisi de Bayan Brodie'nin yeni aşk öyküsüyle eskisini harmanladığını anladılar. Bundan sonra da onu iki ayrı kulakla dinler oldular; sınıfın kalanıysa eskisi gibi, tek kulakla dinliyordu.

Sandy böyle, eldeki olgularla bir suç kalıbı oluşturma yöntemine bayılmış, bu tekniğe duyduğu hayranlık ile Bayan Brodie'ye acilen 'ahlâksızca davranma' suçlaması yöneltme zorunluluğu arasında kalmıştı.

"Suç isnadı belgelerinden ne haber?" diye sordu Çavuş Anne Grey o sevimli, cana yakın tavrıyla. Kadın gerçekten de yürek hoplatıcıydı.

Sandy ile Jenny, Bayan Brodie'yle şan hocası arasındaki aşk yazışmasını o sömestr tatilinde tamamladı. Kızlar Fife sahilindeki küçük Crail kasabasında kalıyor, Jenny'nin teyzesi ellerindeki not defterini kuşkuyla süzüp duruyordu: Bunun üzerine defteri alıp otobüse bindiler, kıyıdaki komşu köylerden birine gidip işi bitirmek üzere bir mağaranın girişine yerleştiler. Bayan Brodie'nin hem olumlu hem de olumsuz bir bakış açısıyla nasıl sunulacağı hassas bir meseleydi, çünkü şu an, yani Bayan Brodie'yle geçirdikleri bu son ders yılı sona yaklaşırken, bundan aşağısı kesinlikle kurtarmazdı.

Yaşanan o mahremiyet resmileşecekti. Ama sıradan bir yatakta değil. Bu yalnızca dikiş derslerini renklendirmeye yaraşır bir düşünceydi, oysa Bayan Brodie 'teatral' bir şeyi hak ediyordu. Onu Kral Arthur'un Tahtı denen, aslan sırtı biçimindeki, görkemli tepeye yerleştirdiler; tavan gökyüzüydü, kocaman eğreltiotları da yatak. Gözlerinin önünde açılan, yuvarlanıp giden yeşil düzlüklere, şiddetli bir fırtınanın şimşekleri ve gümbürtüsü eşlik ediyordu. İşte uzun bedeni ve kısa bacakları, kızılımsı sarı saçları ve bıyığıyla, mahcup ve mütebessim Gordon Lowther onu burada buldu.

Sahneyi ilk tartıştıklarında, "Kadına sahip oldu," demişti Jenny.

"Sahip olmak mı - yo, hayır. Kadın kendini ona verdi."

"Kendini erkeğe verdi," dedi Jenny, "her ne kadar kendini bir *başka* erkeğe vermeyi arzuluyor olsa da."

Yazışmaların sonuncusu, yarıyıl tatilinde tamamlanan son mektup şöyleydi:

Benim Tatlı Gordon'um,

Tahmin edebileceğin gibi, mektubun beni derinden duygulandırdı. Fakat ne yazık ki, Bayan Lowther olmayı sonsuza dek reddetmek zorundayım. Bunun iki nedeni var. Tıpkı Ba-

yan Pavlova gibi, kendimi Kızlarıma adadım, bir de hayatımda bir başkası var ki, müşterek aşkımız Zaman'ın ve Mekân'ın sınırlarının çok ötesinden bana uzanmakta. O, Teddy Lloyd! Onunla cinsel mahremiyet hiç gerçekleşmedi. Bir başkasıyla evli. Bir gün resim odasında birbirimizin kollarında eridik ve gerçeği anladık. Fakat sen fırtınanın yeri göğü inlettiği gün, Arthur'un Tahtı'ndaki eğreltiotlarının üzerinde bana sahip olduğunda, kendimi sana vermekten gurur duydum. Eğer malum duruma düştüysem, bebeği münasip bir çobanla karısına teslim ederim, biz de bunu platonik tanışlar olarak, sakince konuşuruz. Bu yakışıksız davranışın yinelenmesine zaman zaman, bir 'boşalım' olarak göz yumabilirim, çünkü hayatımın Baharındayım. Ayrıca balıkçı teknesiyle denizde esintili günler de geçirebiliriz.

Sana açıklamak isterim ki, senin kâhya kadın beni endişelere gark ediyor, tıpkı John Knox gibi. Korkarım ki oldukça dar fikirli biri, bu da kültür yoksunluğundan ve İtalya'yı görmemiş olmasından kaynaklanıyor. Yalvarırım ona söyle, Cramond'daki evine geldiğimde, bana "Yolu biliyorsunuz" demesin. Beni üst kata çıkarıp içeriye buyur edebilir pekâlâ. Dizleri gayet sağlam. Sadece bükemiyormuş gibi rol yapıyor.

Seni 'Hey Johnnie Cope'u söylerken dinlemeye bayılıyorum. Ancak yarın, bizzat Lord Lyon'dan evlenme teklifi alsam bile geri çeviririm.

Mektubuma son verirken, şarkı söyleyişin kadar cinsel münasebetin için de sana içtenlikle teşekkür etmeme izin ver.

Yürekten bir mutlulukla,

Jean Brodie

Mektubu bitirince, bütün yazışmaları baştan sona okudular. Bu suç isnat edici belgeleri ne yapacaklarına karar veremiyorlardı; denize mi atsınlar, toprağa mı gömsünler? Kıyıdan denize bir

şeyler fırlatma eylemi, bildikleri gibi, göründüğünden çok daha zordu. Sandy mağaranın arkasında, bir kayanın yarı gizlediği, nemli bir çukur bulunca Bayan Brodie'nin aşk mektuplarını içeren not defterini çukura soktular, bir daha da görmediler. Taptaze tasarılarla ve yürekten bir mutlulukla dopdolu, yay gibi esnek bir çimenliğin üzerinden, yürüyerek Crail'e döndüler.

4. BÖLÜM

"Bu kavanozda, bütün okulu havaya uçurmaya yetecek kadar barut var," dedi Bayan Lockhart dümdüz bir sesle.

Tezgâhının gerisinde, beyaz keten önlüğüyle duruyor, dörtte üçü koyu gri bir tozla dolu cam kavanozu iki eliyle tutuyordu. Sözlerini izleyen olağandışı sessizlik tam da beklediği gibiydi, çünkü ilk fen dersini hep bu sözcüklerle ve önündeki barut kavanozuyla açardı; ilk fen dersi aslında ders filan değil, fen odasındaki en etkileyici nesnelerin tanıtımıydı. Bütün gözler kavanozdaydı. Bayan Lochart onu kaldırdı, değişik renklerdeki kristallerle, tozlarla dolu benzer kapların sıralandığı dolaba büyük bir dikkatle yerleştirdi.

"Bunlar Bunsen ocakları, bu bir deney tüpü, bu bir pipet, bu bir büret, bu bir imbik, bu maden eritme kabı..."

Gizemli ayinini işte böyle gerçekleştirirdi. İşin aslı, Bayan Lockhart orta ve lise bölümünün en tatlı öğretmeniydi. Zaten okulun en tatlı öğretmenleri buradaydı. Burası yepyeni bir yaşam, neredeyse yepyeni bir okuldu. Burada Bayan Gaunt gibi iç karartıcı hocalar yoktu; koridorlarda Bayan Brodie'nin yanından azametle geçip gitmiş olanların çoğu, burada karşılaştıklarına kadirşinas gülümsemelerle "günaydın" diyordu. Buradaki öğretmenler herhangi birinin kişilik özelliklerine hiç kafa yormaz gibiydi; onları ilgilendiren tek şey o kişinin uzmanlık alanıydı:

matematik mi, Latince mi yoksa bilim mi? Orta bire yeni başlayan öğrencilere gerçek değillermiş, yalnızca cebir sembolleri gibi uğraşılması gereken bir şeymiş gibi davranıyorlardı; buysa Bayan Brodie'nin kızlarına başta taptaze bir soluk gibi geldi. İlk hafta boyunca hayranlık verici, yeni derslerle dolu müfredat, ders programına uyabilmek için sınıftan sınıfa koşturmak da şahaneydi. Günleri şimdi, gündelik yaşamla mucizevi bir biçimde ilintisiz, alışılmadık biçimlerle ve seslerle doluydu; geometrinin kocaman daireleri ve üçgenleri, sayfadaki hiyeroglif benzeri Yunanca harfler, Yunancanın, öğretmenin dudaklarından çıkarkenki o tuhaf tıslamaları, çisentileri: "psst...psoşş..."

Birkaç hafta sonra, bu iç çekişlerden ve sedalardan bir anlam çıkmaya başladığında, o ilk haftanın eğlenceli oyun havasını anımsamak zorlaştı, Yunancanın çıkardığı tıslamalar da çisentiler de, *mensarum* sözcüğünün kulağa saçma sapan bir kafiye gibi geldiği de unutulup gitti. Modern bölümün orta üçüncü sınıfa kadar Klasik bölümden ayrıldığı tek nokta, birinin çağdaş diğerinin kadim dillere eğilmesiydi. Modern'deki kızlar Almanca ile İspanyolca öğreniyor, ders aralarında alıştırma yaptıklarında, radyoyu karıştırırken yabancı istasyonlarda duyulan şaşırtıcı sesleri çıkartıyorlardı. Çizgili gömleklerine gerçek kol düğmeleri takan, kara, kıvırcık saçlı bir Matmazel, Fransızcayı bir türlü tam olarak anlaşılamayan, yabancı bir vurguyla konuşuyordu. Fen odası bazen, Bayan Brodie'yle yaptıkları o kış yürüyüşündeki Canongate gibi, bazen de ilk yakılan güz yapraklarından içeriye süzülen baygın sonbahar dumanına karışan Bunsen ocakları gibi kokuyordu. Burada -laboratuvar denmesi kesinlikle yasak olan- fen odasında derslere 'deney' deniyor, bu da herkese ortaya nasıl bir sonuç çıkacağını Bayan Lochart'ın dahi bilmediği duygusu veriyordu; buraya girmeleriyle çıkmaları arasında her şey olabilir, okul bile havaya uçabilirdi.

O ilk hafta burada, bir cam tüpteki magnezyumun bir Bunsen ocağını titreştirmekte kullanıldığı bir deney yapıldı. Bunun sonucunda, odanın farklı köşelerindeki cam tüplerden büyük, beyaz, magnezyum alevleri fışkırdı, bunlar da bu amaçla hazırda bekletilen daha geniş cam kaplara hapsedildi. Korkuya kapılan Mary Macgregor iki tahta sıra arasındaki tek geçitte koşmaya başladı, beyaz bir alevle karşılaşınca koşarak geri döndü ve ateşten bir başka parlak dille burun buruna geldi. Yakalanıp zorla sakinleştirilinceye kadar, sıraların arasında yeldir yepelek, bir o yana bir bu yana koşup durdu; Mary'nin suratına, gözlerine, burnu ve ağzına bakmanın insanı nasıl çileden çıkardığını çoktan öğrenmiş olan Bayan Lockhart, onu budalalıkla suçlamadı.

Yıllar sonra, Rose Stanley'nin Sandy'yi manastırda ziyarete geldiği ve merhum Mary Macgregor'dan bahsetmeye başladıkları gün, Sandy şöyle dedi:

"Ne zaman başıma kötü bir şey gelse, keşke Mary'ye daha nazik davransaydım diyorum."

"Nereden bilebilirdik ki?" dedi Rose.

Braid Hill Oteli'nin salonunda, cam kenarında oturan Bayan Brodie ise Sandy'ye şöyle demişti: "Bana ihanet eden Mary Macgregor muydu acaba? Belki de ona daha yumuşak davranmalıydım."

Brodie ekibinin bu dönemde kimliğini kaybetmesi pekâlâ mümkündü, nedeniyse salt Bayan Brodie'nin onlara, ruhsuz uzmanlardan bilgi derleme telaşıyla geçen bu hareketli günlere nezaret etmeyi kesmesi değil, aynı zamanda müdire hanımın da grubu dağıtmayı kafaya koymuş olmasıydı.

Kadın bir plan yaptı ama başarıya ulaşamadı. Fazla hırslıydı; tek darbede hem Bayan Brodie'yi okuldan def etmeyi hem de Brodie ekibini dağıtmayı hedeflemişti.

Bayan Mackay kolay kanan ve rüşvetle ayartılabilen bir kız olduğunu düşünerek Mary Macgregor'a yanaşmış, kızın bönlüğünü hesaba katmamıştı. Mary'nin, diğer Brodie kızları gibi Klasik bölüme başvurduğunu ancak kabul edilmediğini biliyordu. Ama artık fikrini değiştirmişti, kızın en azından Latince derslerine girmesine izin verecekti. Karşılığında da Bayan Brodie hakkında bilgi istiyordu. Oysa müdirenin öğrenebildiği tek şey şu oldu: Mary'nin Latince öğrenmek istemesinin tek bir nedeni vardı, o da Bayan Brodie'yi hoşnut etmek. Kıza çay ikram ettiyse de kız ondan ne istendiğini bir türlü anlayamadı; bütün öğretmenlerin, Bayan Brodie filan, yekpare olduğunu düşünüyordu.

"Artık ortaokula başladığına göre," dedi Bayan Mackay, "Bayan Brodie'yi fazla göremeyeceksin."

"Anlıyorum," dedi, bunu bir ağız arama değil de bir beyanat kabul eden Mary.

Bayan Mackay bir başka komplo tasarladı, buysa onu mahvetti. Lise bölümünde Holyrood, Melrose, Argyll ve Biddar adlarındaki dört binadan oluşan, son derece rekabetçi bir yerleşim sistemi vardı. Bayan Mackay, Brodie kızlarının farklı, birbirinden olabildiğince uzak binalara yerleştirilmelerini sağladı. Jenny Hollyrood'a, Sandy ile Mary Macgregor Melrose'a, Monica'yla Eunice Argyll'e, Rose Stanley de Biggar'a kondu. Böylece okul yaşamının her ânında rekabet etmek, şehrin dış mahallelerinin birindeki, açık havaya maruz şehit mezarları gibi uzanan, bol rüzgârlı hokey sahalarında birbirleriyle çekişmek zorunda kalacaklardı. Artık önemli olan takım ruhu, dendi onlara; her *ev* şilt uğruna canla başla mücadele edecek ve cumartesi sabahları yapılan 'evi teşvik' törenine katılıp bir ağızdan haykıracaktı. Evler-arası arkadaşlıklardan vazgeçilmemeliydi elbette, ancak takım ruhu...

İşte bu iki sözcük, Bayan Brodie'yle iki yıl geçirmiş, dolayısıyla anlamını çok iyi kavramış olan Brodie ekibi için yeterliydi.

"'Takım ruhu' türü deyimler daima bireyselliğin, sevgi ve kişisel sadakatin önünü kesmek için kullanılır," demişti kadın. "Takım ruhu gibi fikirler kadın cinsine dayatılmamalıdır, özellikle de doğası gereği kendini bir şeye adamaya hazır olanlara; bu tür kadınların ahlaksal yapısı, anımsanamayacak kadar eski zamanlardan beri, bu tür kavramlara kesinkes karşıdır. Florence Nightingale'in takım ruhundan haberi bile yoktu, onun görevi, hangi takıma ait olursa olsun, yaşam kurtarmaktı. Shakespeare'inizi okursanız görürsünüz, Kleopatra takım ruhu nedir bilmezdi. Truvalı Helen'i düşünün. Ve İngiltere Kraliçesi'ni; uluslararası spor karşılaşmalarına filan katıldığı doğru, ancak buna mecbur, tamamı boş bir gösteriş, onun tek derdi Kral'ın sağlığı ve antikalıkları. Takım ruhu Sybil Thorndike'ı nereye götürürdü? *O* muhteşem bir oyuncu, kadronun geri kalanıysa takım ruhuna sahip. Pavlova..."

Belki de Bayan Brodie bu ânın geleceğini, altı kişilik ekibinin Argyll, Melrose, Biggar ve Holyrood denen dört farklı, rakip ruhun insafına maruz bırakılacağını önceden görmüştü. Bayan Brodie'nin inceden inceye düşünüp tasarlayarak mı yoksa salt içgüdüleriyle mi davrandığını saptamak güçtü. Her halükârda, bunda, yani gücünün bu ilk sınanışında zafer onun oldu. Lise bölümünün ev mümessillerinden hiçbiri, ucu Sybil Thorndike ya da Kleopatra'ya dokunacak bir tartışmayı üstlenemezdi. Brodie ekibi takım ruhuna girmektense Kız İzciler'e giriverirdi. Sırf onlar da değil, Brodie'nin elinin değdiği en az on kız daha, zorunlu olmadıkları sürece oyun sahalarından uzak durdu. Eunice Gardiner dışında hiçbiri, ruhunun deneneceği herhangi bir takıma yaklaşmadı bile. Eunice'in oyun sahasında ne kadar iyi olduğunda, elinden başka bir şey gelmeyeceğinde herkes hemfikirdi.

Bayan Brodie çoğu cumartesi eski ekibini ikindi çayında ağırlıyor, yeni deneyimlerini dinliyordu. Kendisine gelince, yeni öğrencilerinin potansiyelinden pek de umutlu değildi; yeni kızların bazılarını tarif edip eskilerini güldürdü, buysa ekibinin her zamankinden de çok kenetlenmesini ve kendilerini özel, seçilmiş hissetmelerini sağladı. Kızlar artık altın bukleli, tek kollu Teddy Lloyd'dan ders aldıkları için laf er ya da geç resme geliyor, Bayan Brodie sanat odasında neler yaptıklarını soruyordu.

Resim dersleri, anlatacak bir sürü malzeme sunuyordu. İlk gün, Bay Lloyd sınıfta düzeni sağlamakta zorlanmıştı. Tıka basa dolu, alışılmadık saatlerin, farklı, zorlayıcı konuların ardından kızlar sanat odasına girer girmez, rahatlatıcı ortamı ta iliklerinde hissetmiş, alabildiğine gevşemişlerdi. Bay Lloyd susmaları için o boğuk sesiyle bağırmıştı. İşte bu, öyle ferahlatıcıydı ki.

Biricik, sağ elinde tuttuğu fincan tabağını yukarıya, başının üstüne kaldırıp sonra da indirerek, bir gezegenin yapısını, görüntüsünü açıklamaya çalışıyordu. Ama o romantik havası ve o boğuk "Kesin sesinizi!" uyarısı her tondan, her perdeden bir kıkırdama silsilesi başlattı.

"Kızlar, derhal susmazsanız bu tabağı yere fırlatacağım," dedi.

Ellerinden geleni yaptılarsa da susmayı başaramadılar.

Adam elindeki fincan tabağını yere attı.

Bunu izleyen ölüm sessizliğinde, adam Rose Stanley'yi mimledi, yerdeki cam kırıklarını gösterip şöyle dedi: "Sen, güzel profilli - şunları topla bakalım."

Arkasını dönüp uzun odanın öteki ucuna gitti, dersin sonuna kadar bir şeylerle uğraştı; bu arada kızlar ilk kez görüyormuşçasına Rose Stanley'nin profilini incelediler, Bay Lloyd'un tarzına hayran kaldılar, bir perdenin önüne konmuş şişenin resmini

yaparak oyalandılar. Jenny Sandy'ye, "Bayan Brodie gerçekten zevkliymiş," yorumunda bulundu.

"Sanatçı fevriliğine sahip elbette," dedi Bayan Brodie tabak hikâyesini dinleyince. Rose'a, "güzel profilli" dediğini duyunca dönüp Rose'a alıcı gözle baktı, Sandy ise Bayan Brodie'ye bakmaktaydı.

Sandy'yle Jenny'nin Bayan Brodie'nin sevgililerine duyduğu ilgi, yazdıkları son kompozisyonu toprağa gömmelerinden ve ortaokula başlamalarından sonra, yeni bir evreye girdi. Artık her şeyi cinsellik bağlamında görmüyorlardı, şimdi asıl mesele, kalbin derinliklerindeki çekirdeğe erişmekteydi. Mutlak seksten oluşan dünya çok gerilerde kalmış gibiydi. Jenny on ikisine basmıştı. Annesi geçenlerde bir erkek bebek doğurmuştu; olaya öylesine kayıtsız kaldılar ki, kökenine kafa yorma gereği bile duymadılar.

"Lisede cinsellik araştırması yapmaya vakit kalmıyor," dedi Sandy.

"Bunları artık geride bıraktığımı hissediyorum," dedi Jenny. İşin garibi doğruydu bu; yaşamdaki erotizme erken yaşlardan beri duyduğu merakı bir daha da hissetmedi, ta ki kırkına basmak üzere, orta karar bir üne sahip ve bir tiyatro müdürüyle evli bir oyuncuyken, bir gün ansızın başına gelen olaya kadar. Olay şöyle gelişmişti: Roma'da, pek de iyi tanımadığı bir adamla ünlü bir binanın önünde duruyor, yağmurun dinmesini bekliyordu. Seksi yeni keşfettiğinde duyduğu o neşeli, capcanlı ilginin yeniden dirildiğini hissedince şaşırıp kaldı; bu heyecanın fiziksel mi yoksa ruhsal mı olduğunu söylemek olanaksızdı, ancak on bir yaşının o çoktan yitirilmiş, saf, katıksız zevkini içerdiği kesindi. Bu durumdan adama âşık olduğu sonucunu çıkardı, adamsa, Jenny'nin neredeyse hiç bilmediği ilişkilerin hüküm sürdüğü kendi dünyasından çıkıp kendince ona yaklaşmış olabilirdi. Bu

konuda yapılabilecek hiçbir şey yoktu, çünkü Jenny'nin tam on altı yıldır mutlu bir evliliği vardı; ama bu kısa ancak yoğun an sonraki günlerde ne zaman aklına gelse, içini derin bir şaşkınlıkla ve her şeyin nasıl da gizli olasılıklar barındırdığı duygusuyla doldurdu.

"Bay Lowther'ın kâhyası," dedi Bayan Brodie bir cumartesi öğle sonrasında, "işten ayrılmış. Ne büyük kadirbilmezlik; Cramond'daki evi çekip çevirmek gayet kolay. Bildiğiniz gibi, oldum olası hoşlanmadım o kadından. Sanırım konumumu, Bay Lowther'ın dostu ve sırdaşı olmamı hazmedemedi; ziyaretlerime memnun olmadığı belliydi. Bay Lowther şu an bir şarkı bestelemekle meşgul. Yüreklendirilmesi gerekiyor."

Bir sonraki cumartesi kızlara dikişçi kardeşlerin, Bayan Ellen ile Bayan Alison Kerr'in, Cramond'a yakın yaşadıkları için Bay Lowther'ın geçici kâhyalığını üstlendiklerini söyledi.

"Bu iki kardeşin biraz meraklı olduğunu düşünüyorum," dedi. "Bayan Gaunt ve İskoçya Kilisesi ile fazla içli dışlılar."

Cumartesi ikindilerinin bir saatini Bayan Brodie'nin Yunanca derslerine ayırıyorlardı; Jenny'le Sandy'nin Yunancayı bir yandan öğrenirken bir yandan da ona öğretmeleri konusunda ısrarcıydı. "Bu uygulama çok eski bir geleneğe dayanır," dedi. "Eski günlerde çoğu ailenin maddi durumu çocuklardan sadece birini okula göndermeye uygundu, bu öğrenci de sabahları öğrendiğini akşamları ailenin diğer üyelerine aktarırdı. Yunanca öğrenmeyi çok uzun zamandır istiyordum; dahası bu yöntem, aldığınız bilginin zihninizde iyice pekişmesine yarayacak. John Stuart Mill beş yaşındayken Yunanca öğrenebilmek için gündoğumunda kalkarmış; John Stuart Mill'in beş yaşındayken, sabahın köründe yaptığı şeyi ben de hayatımın baharında, cumartesi akşamüstleri yapabilirim."

Haftalık bilgilerini ona sırayla aktaran Jenny ile Sandy'nin verdiği farklı bilgiler yüzünden vurgularda az çok çuvallasa da, Yunancası hızla ilerledi. Özel kızlarının yeni yaşamına katılmaya, her ânını paylaşmaya kararlıydı, ama onların yeni meşguliyetlerinde insanı yüceltici bulmadığı ya da etkileme gücünün uzanamadığı şeyleri küçümsüyordu.

Şöyle dedi: "Düz bir çizginin iki nokta arasındaki en kısa mesafe olduğunu ya da bir dairenin tek çizgiyle sınırlanan, her noktası sabit bir merkeze eşit uzaklıkta olan bir düzlem şekil olduğunu söylemek, çokbilmişlikten başka bir şey değil. Evet, düpedüz laf ebeliği. Düz bir çizginin ya da bir dairenin ne olduğunu bilmeyen mi var?"

İlk dönemin sonundaki sınavlardan sonra, doldurdukları kâğıtlara bakarken, eleştiriye en açık sorulardan bazısını yüksek sesle, müthiş bir horgörüyle okudu: "Bir cam temizleyici otuz kilo ağırlığında, dört buçuk metre uzunluğunda bir merdiven taşıyor, merdivenin bir ucuna yirmi kiloluk, su dolu bir kova asılı. Yatay durumda taşıyabilmek için merdiveni ne şekilde desteklemesi gerekir? Taşıdığı yükün santigram değeri nerede peki?" Bayan Brodie soruyu yüksek sesle okuduktan sonra, gözlerine inanamıyormuş gibi kâğıda baktı. Bu tür problemlerin çözümünün Sybil Thorndike, Anna Pavlova ve merhum Truvalı Helen için ne kadar gereksiz olduğunu pek çok kez belirtmişti.

Ama her şeye rağmen, yeni dersler bir bütün olarak Brodie takımının gözlerini kamaştırmaktaydı. Sonraki yıllarda, fizik ve kimyanın, cebir ve geometrinin dili o ilk yabancılıklarını yitirdiği, her biri malum sıkıcılıklarıyla yaşamda ayrı, başlı başına bir bölüm oluşturup çetin bir derse dönüştüğünde, bütün büyüsünü kaybetti. Artık olağanüstü bir matematik beyni geliştirmiş olan Monica Douglas bile, x'i y'den, sonucu da a'dan ilk çıkardığında

hissettiği o gururu, heyecanı bir daha hiç hissetmedi; daha sonra hiç o kadar mutlu görünmedi.

Rose Stanley ilk sömestrdeki biyoloji dersinde bir solucanı boydan boya keserken dünyayı unutmuş, kendini tamamen yaptığı işe vermişti, oysa iki sömestr sonra sırf düşüncesi bile tüylerini diken diken etti ve elindeki deneği bırakıverdi. Eunice Gardiner Sanayi Devrimi'ni, doğrularını ve yanlışlarını öyle kapsamlı, öyle enine boyuna araştırdı ki, etyemez bir komünist olan tarih öğretmeni büyük umutlara kapıldı, ancak Eunice birkaç ay sonra İskoçya Kraliçesi Mary'nin yaşamını anlatan romanlara geri dönünce, kadının umutları sönüverdi. El yazısı kötü olan Sandy Yunanca harfleri not defterine düzgün sıralar halinde geçirmek için saatlerce uğraşırken, Jenny aynı gururu, aldığı kimya notlarının arasına bilim aletlerini çizerken duyuyordu. Mary Macgregor budalası bile, Sezar'ın Galya Savaşları'nı kavrayışıyla kendini dahi şaşırtmıştı; şu ana kadar yetersiz hayal gücünü zorlayacak bir şey çıkmadığı gibi, sözcükleri ona İngilizceyi hecelemekten ve telaffuz etmekten daha kolay geliyordu, ta ki bir gün ödev olarak yazdığı bir denemede, bugüne kadar bu belgenin hep Samuel Pepys'in zamanından kaldığına inandığı ortaya çıkıncaya kadar; böylece Mary'nin her konuda ne kadar yanıldığı bir kez daha tescillenmiş oldu, bunaltıcı soruların saldırısına uğradı ve sonunda da gülmekten yerlere yatan dünyaya itiraf etmek zorunda kaldı: Latince ile stenonun aynı şey olduğunu sanıyordu.

Bayan Brodie, ekibinin lisenin cazibesine kapıldığı, tohumlarını bizzat ektiği coşkuyu, hevesi sergilediği o ilk aylarda, buna karşı çetin bir savaş verdi. Takım ruhu alanındaki muharebeyi kazandığı için, umutsuzluğa kapıldığı yoktu. Başlıca kaygısının, kızların lise öğretmenlerinden birine fazlaca bağlanması olduğu daha o zaman bile ortadaydı, ancak doğrudan saldırıya geçmekten özenle kaçınıyordu, çünkü öğretmenler onun kuluçkalarına karşı kusursuz bir kayıtsızlık içindeydi.

Yaz döneminde, kızlar en keyifli saatlerini beyinlerin tamamen boşaldığı spor salonunda, paralel barda sallanarak, duvar demirlerine baş aşağı asılarak ya da halatlardan tavana tırmanarak geçirdiler; hepsi de çevik Eunice'le rekabet etmekteydi. Ellerin, dizlerin üzerinde kalkılıp iniliyor, şınavlar çekiliyor, ayaklar tropikal bir sarmaşığa tırmanan maymunlar gibi kullanılıyordu; bu arada ufak tefek, sıska, kır saçlı bir kadın olan beden öğretmeni yapılacak hareketleri gösterir, her buyruğu kısa, kesik öksürüklerle kesilen, yoğun bir İskoç aksanıyla haykırırdı; bu öksürükler yüzünden daha sonra İsviçre'deki bir sanatoryuma gönderildi.

Yaz okulu boyunca, Sandy'yle Jenny hem can sıkıntısı hücumlarını savuşturmak hem de Bayan Brodie'ye duydukları sevgiyle bu çalışma günlerinin gerekliliklerini bağdaştırmak için, her yeni edindikleri bilgiyi şen şakrak bir üslupla kadına uyarlamaya başladılar: "Bayan Brodie önce havada sonra da suda tartılsaydı..." Ya da, Bay Lowther'ı şan dersinde biraz dalgın gördüklerinde, hemen birbirlerine anımsatıyorlardı: Derin sulara dalan bir Jean Brodie, su ihraç eden bir gemi misali, Gordon Lowther kadar bir ağırlığı ihraç etmektedir.

Bin dokuz yüz otuz üç yılı baharının sonlarına doğru, bir cumartesi ikindisinde, Bayan Brodie'nin Yunanca dersleri sona erdi, nedeniyse Cramond'da, kızların henüz görmediği evinde dikişçi kız kardeşler, yani Ellen ve Alison Kerr tarafından canı gönülden bakılıp beslenen Bay Lowther'ın ihtiyaçlarıydı. Kız kardeşler sahilde, ona yakın oturdukları için, adamın evine sırayla gidip gelmeleri, Bay Lowther'ı okuldan sonra ziyaret etmeleri, akşam yemeğini hazırlayıp kahvaltıda yiyeceği erzağı tedarik etmeleri kolaydı; kolaylığının yanısıra, insana iyilik yapmanın hazzı gibi soylu bir tatmin de sağlıyordu. Cumartesi günleri ya Bayan Ellen ya da Bayan Alison adamın çamaşırlarıyla, eviyle ilgilenirdi. Bazı cumartesi sabahları ise her ikisi de işe koyuluyor,

Bayan Ellen temizliğe gelen kadına göz-kulak olurken, Bayan Alison da haftalık alışverişi yapıyordu. Daha önce kendilerini hiç bu kadar canlı ve işe yarar hissetmemişlerdi, özellikle de ablaları öldüğünden beri; boş vakitlerinde ne yapmaları gerektiğini hep o söylerdi, öyle ki Bayan Alison kendisine Bayan Kerr denmesine bir türlü alışamıyor, Bayan Ellen'ın ise içi kütüphaneye gidip merhum Bayan Kerr'in sipariş ettiği bir kitabı almayı bir türlü götürmüyordu.

Oysa papazın kız kardeşi, şu iç karartıcı Bayan Gaunt, merhum ablanın makamını gizlice devralmaktaydı. Daha sonra ortaya çıktığı üzere, Bayan Gaunt kız kardeşlerin Bay Lowther'la ilgilenmesini onaylamış, kendi iyilikleri için, bir de Bayan Brodie'yle alakalı özel nedenlerle bunu kalıcı hale getirmeleri için onları yüreklendirmişti.

Şu âna kadar, Bayan Brodie'nin Bay Lowther'ı ziyaretleri hep pazar gününe denk gelmişti. Pazar sabahları mutlaka kiliseye giderdi; aralarında İskoçya Özgür Kiliseleri, İskoçya Resmi Kilisesi, Metodist ve Episkopal kiliselerinin de bulunduğu, farklı öğretileri ve mezhepleri içeren bir rota izler, bir başka deyişle, Roma Katolik Kilisesi'nin kapsamı dışında kalan, keşfedebileceği bütün ibadethaneleri gezerdi. Roma Kilisesi'ne duyduğu hoşnutsuzluğun temelinde, bunun batıl itikatlara dayanan bir kilise olduğu, onu bir tek, kendi başına düşünmek istemeyen insanların seçtiği türünden savlar yatıyordu. Bu tavrı bazı bakımlardan tuhaftı, çünkü mizaç olarak en çok Roma Katolikliği'ne uygundu; kadının inişli çıkışlı, medcezirli ruhuna muhtemelen kucak açar, onu zapturapt altına alırken dahi koruyup kollardı; hatta kadını normalleştirmesi bile mümkündü. Ama belki de Bayan Brodie'nin ondan uzak durmasının nedeni tam da buydu; her ne kadar İtalya âşığı olsa da, Katolik Kilisesi söz konusu olduğunda o katı, Edinburgh-doğumlu yanı ânında arz-ı endam ediyordu, oysa diğer zamanlar, bu sert, katı tarafı ortalarda pek

görünmezdi. Kısacası Roma-dışı, çeşitli kiliseleri sırayla dolaşır, bunu hiçbir pazar sabahı aksatmazdı. Ne olursa olsun, Tanrı'nın onun yanında olduğu konusunda en küçük bir kuşkusu yoktu, hiçbir kuşkusu olmadığını da herkesin bilmesini sağlıyordu; bir yandan müzik hocasıyla yatıp kalkarken bir yandan da ibadetini sürdürmekte hiç zorlanmadığı gibi, ikiyüzlülük ettiği duygusuna kapıldığı da yoktu. Aşırı suçluluk duygusunun insanları aşırı eylemlere itebildiğini biliyoruz; Bayan Brodie'yi buna itense aşırı bir suçsuzluk duygusuydu.

Bu durumun yan etkileri, kadının ayrıcalıklı kızlarını keyiften çıldırtıyordu, çünkü onun güzelce üstleniverdiği bu genel günahsızlıktan onlar da paylarına düşeni almaktaydı; Bayan Brodie'nin Bay Lowther'la yaşadığı ilişkiyi ancak yıllar sonra, dönüp geçmişe baktıkları zaman "olduğu gibi," yani gerçeğin ışığında görebildiler. Bütün bu zaman boyunca Bayan Brodie'nin etkisi altındaydılar; kadının bütün eylemleri onlar için doğru ve yanlış bağlamının dışındaydı. Sandy'nin görme yeteneğini bozan, yapışkan bir illetten kurtulması ve geriye bakınca Bayan Brodie'nin öz-eleştiri mefhumunun her ne kadar eksik, yetersiz olsa da, sonuçta oldukça yararlı, giderek de artan etkiler doğurduğunu anlaması, tam yirmi beş yılını aldı; ama o vakte kadar Sandy Bayan Brodie'ye çoktan ihanet etmiş, Bayan Brodie ise mezara girmişti bile.

Bayan Brodie Cramond'a pazar günleri, sabah ayininden sonra gidiyor, öğle yemeğinde ve akşamüstü Bay Lowther'la oluyordu. Pazar akşamlarını da onunla geçiriyor, çok sık olmasa da bazı geceler orada kalıyordu; kalbi, reddetmek zorunda kaldığı resim öğretmeninde olduğundan, kendini bu uğurda feda ettiğini söylemek ağır kaçardı belki, ama bunu belli bir görev duygusuyla yaptığı da kesindi.

Uzun bedeni ve kısa bacaklarıyla, utangaç biri olan Bay Lowther, kızılımsı sarı bıyığının altından neredeyse herkese gülümser, o kibar, müşfik tavrıyla neredeyse herkesin kalbini kazanırdı; az konuşan çok şarkı söyleyen bir adamdı.

Kerr kardeşlerin bu sıkılgan, mütebessim bekârın evini çekip çevirme işini temelli üstlendiği kesinleşince, Bayan Brodie ansızın adamın zayıfladığı fikrine kapıldı. Onun bu keşfini açıkladığı sıralarda, Sandy'yle Jenny de Bayan Brodie'nin eskisinden daha zayıf göründüğünü düşünüyor, artık on üçüne basmak üzere oldukları ve gözleri böylesi noktalara daha çok odaklandığı için, bu durumda onun erkeklere fiziksel olarak güzel ya da çekici gelip gelmeyeceğini merak ediyorlardı. Bayan Brodie'yi farklı bir gözle görmeye başlamışlardı; onun kesinlikle derin, romantik bir güzelliği olduğuna, Bay Lloyd'a duyduğu yürek burkucu sevda yüzünden zayıfladığına, onun yerine Bay Lowther'a böyle soylu bir biçimde kol-kanat germesinin ona yakıştığına karar verdiler.

Bayan Brodie şimdi şöyle diyordu: "Bay Lowther bugünlerde iğne ipliğe döndü. O Kerr denen kardeşlere hiç güvenim yok; hasislik edip onu aç bırakıyorlar, zihinleri hasis bunların. Cumartesileri bıraktıkları erzak, gıda miktarı bırakın bütün haftayı, pazar gününü geçirmeye bile yetmez. Bay Lowther'ı o kocaman evden çıkmaya, Edinburgh'da bir apartman dairesinde oturmaya razı edebilsem, bakımı çok daha kolay olur. Bakılıp kollanmaya ihtiyacı olan biri. Ama ikna olmuyor. Sizinle tartışmayan, sadece gülümseyen bir erkeği ikna etmek olanaksız."

Cumartesileri Cramond'a gidip Kerr kardeşleri, Bay Lowther'ın bir haftalık yiyeceğini hazırlayışlarını denetlemeyi kararlaştırdı. "Bunun için gayet iyi bir para alıyorlar," dedi Bayan Brodie. "Gidip doğru ve yeterli malzemeleri ısmarlayıp ısmarlamadıklarına bakacağım." Küstahça bir öneri gibi gelebilir-

di, ama kızlar öyle düşünmedi. Kerr'lerin tepesine çullanması ve müdahale etmesi için Bayan Brodie'yi hararetle sıkıştırdılar; kısmen bunun olaylı sonuçlar doğurabileceği beklentisiyle, kısmen de Bay Lowther'ın gülümseyip geçeceğini bildiklerinden; bir kere, Kerr kardeşler basbayağı ödlekti, ondan da önemlisi, Bayan Brodie iki kız kardeşin toplamına eşitti; dik açılı bir üçgenin hipotenüsündeki dik açıydı o, kız kardeşlerse diğer iki yandaki karelerdi yalnızca.

Oysa Kerr kardeşler Bayan Brodie'nin müdahalesini uysallıkla karşıladı; onlara dayatılan herhangi bir otoriteyi sorgusuz sualsiz kabullenen tiplerdi, zaten daha sonra Bayan Gaunt'un konuya ilişkin sorularını hiç duraksamadan yanıtlamalarının nedeni de buydu. Bu arada Bayan Brodie Bay Lowther'ı doğru düzgün beslemek için kolları sıvadı; bu, cumartesi öğleden sonralarını Cramond'da geçirdiği anlamına geldiğinden, Brodie takımı da ikişer kişiden, her hafta bir çift olmak üzere Bay Lowther'ın evine davet edilmekteydi; adam gülümser, onların saçını okşar, bazen de güzel Jenny'nin lülelerini çeker, bu arada kınama veya onaylama, ya da işte bu tür bir şey görmek için kahverengi gözlü Bayan Brodie'ye bakardı. Bay Lowther gülümserken Bayan Brodie onlara çay ikram ederdi; adam sık sık fincanıyla tabağını bırakıp piyanoya gider, birden şarkı söylemeye başlardı:

"İleri, ileri marş, Ettrick ve Teviotdale,
Ne demeye uygun adım ilerlemezsiniz?
İleri, marş ileri, Eskdale ve Liddesdale,
Bütün Mavi Bereliler doğruca sınıra gitmekte."

Şarkı bitince o etkileyici ve mahcup tebessümüyle gülümser, fincanını yeniden eline alır, kadının şu an ona karşı ne hissettiğini anlamak için, kızıl kaşlarının altından Jean Brodie'yi süzerdi.

Bay Lowther için yalnızca Jean'di o: Brodie takımının, hiç kimseye bahsetmeyi doğru bulmadığı bir olgu.

Kadın Sandy ile Jenny'ye bilgi verdi: "Şu Kerr kardeşlerin hakkından geldim. Adamı açlıktan öldürüyorlardı. Artık erzaklarla bizzat ben ilgileniyorum. Unutmayın, ben Willie Brodie'nin soyundan geliyorum; tuttuğunu koparan, mallı mülklü bir adam, ince iş yapan bir marangoz ve bir darağacı tasarımcısı, Edinburgh Belediye Meclisi üyesi ve ona toplam beş çocuk doğuran iki metresi birden idare eden biri. Armut dibine düşer. Bu arada bolca zar atar, horoz dövüştürürdü. Sonunda Vergi Dairesi'ni soymaktan aranır oldu - paraya gereksindiğinden değil, o yalnızca tehlikeyi seven bir gece soyguncusuydu. Elbette sonunda, yurt dışında tutuklandı ve Tolbooth hapishanesine getirildi; şansı yaver gitmedi kısacası. Bin yedi yüz seksen sekizde, kendisinin icat ettiği bir darağacında can verdi. Velhasıl ben de aynı hamurdan yoğrulmuşum, dolayısıyla Bayan Ellen ve Bayan Alison Kerr gibilerinin zırvalıklarına katlanmadım, bundan böyle de katlanacak değilim."

Bay Lowther bir başka şarkıya geçti:

"Ah, anne, annem, hadi yatağımı yap,
Ah, yumuşak ama dar olsun,
Çünkü bugün gerçek aşkım benim uğruma öldü,
Ben de yarın onun uğruna öleceğim."

Sonra Bayan Brodie'ye baktı. Kadınsa bir çay fincanının kenarındaki çatlağa bakıyordu. "Mary Macgregor çatlatmış olmalı," dedi. "Mary geçen pazar Eunice'le birlikte buradaydı, bulaşığı beraber yıkadılar. Evet, Mary çatlatmıştır."

Dışarıda, yaz çimenliğinde papatyalar ışıldıyordu. Çimenlik yayvan, uzundu, sonundaki küçük koruluk zorlukla seçilebiliyordu; bu korulukla ilerisinde uzanan tarlalar da Bay Lowther'e aitti. Utangaç, müziksever ve nazik Bay Lowther, mallı mülklü bir adamdı.

Sandy şimdi Bayan Brodie'yi sırf arzu uyandıracak biri olup olmadığını görmek için değil, teslim olmaya, kendini duygularına bırakmaya müsait biri olup olmadığını anlamak için de inceliyordu, çünkü bu, kadının gönül ilişkisinin saptanması en güç yanıydı. O Norma Shearer ya da Elizabeth Bergner gibi fiziksel yanı güçlü bir kadın olmaktan ziyade dediğim dedik, baskın bir şahsiyetti. Bayan Brodie artık kırk üçündeydi ve bu yıl epeyce zayıfladığından, sınıfta dikilirken ya da karaağacın altında otururken endamı göze çok daha hoş görünüyordu, fakat Bay Lowther'a kıyasla hâlâ oldukça iriydi. Adam Bayan Brodie'den hem daha zayıf, hem daha kısaydı. Kadına aşkla bakıyordu, kadınsa ona ciddiyet ve tahakkümle.

Yaz okulunun sonunda, Brodie ekibinin tamamı on üçüne basmış ya da basmak üzereyken, Bayan Brodie her hafta sonu ziyarete gelen çiftleri resim dersleri hakkında sorguya çekmeye başladı. Kızlar Teddy Lloyd'un derslerine, yapıp ettiklerine oldum olası yakın ilgi gösterirdi; şimdiyse ayrıntılara daha bir dikkat ediyor, böylece Gordon Lowther'ın Cramond'daki evinde Bayan Brodie'yi ziyaret etme sırası gelince keyifli bir sohbete kapı aralıyorlardı.

Pencere ve kapılarının üstünde sivri tepelikleri, bir de küçük kulesi bulunan, büyük bir evdi bu. Yoldan eve doğru uzanan, ağaçlıklı yolda öyle çok kıvrım ve dönemeç vardı, ön çimenliği öyle dardı ki, ev olanca heybetine karşın azıcık uzaktan bile görünmez, kuleyi görmek içinse insanın boynunu eğip başını iyice

yukarı kaldırması gerekirdi. Evin arka tarafı bir hayli sadeydi. Odalar geniş, jaluziler yüzünden loştu. Bir çift oyma aslan kafasıyla başlayan tırabzanlar döne kıvrıla, göz erişebildiğince, tırmandıkça tırmanıyordu. Bütün mobilyalar iri ve oymalıydı, aralara gümüşten ya da gül rengi camdan süslemeler kakılmıştı. Bayan Brodie'nin onları ağırladığı, giriş katındaki kütüphanede bulunan camlı kitaplıkların içi öylesine karanlıktı ki, kitap adlarını görebilmek için iyice yaklaşıp dikkatle bakmak gerekiyordu. Odanın bir köşesine kuyruklu bir piyano yerleştirilmişti, üzerinde, yazları bir kâse gül dururdu.

Keşfedilecek bir sürü şeyi olan, kocaman bir evdi; Bayan Brodie'nin mutfakta harıl harıl çalıştığı, yarınki yemek için muazzam bir hazırlığa giriştiği günler (Bay Lowther'ın beslenmesine kafayı taktığı o ayların başlangıcında), kızlar el ele, huşû içinde, devasa merdivenleri tırmanır, kapıları açıp ince bir toz tabakasıyla kaplı yatak odalarına, özellikle de doğru dürüst döşenmemiş olan iki odaya özgürce bakarlardı; bunlardan birinde geniş bir yazı masasından başka hiçbir şey, halı bile yoktu, diğeriyse tavandan sarkan ampulün ve büyük, mavi testinin dışında bomboştu. Bu odalar, mevsim ne olursa olsun, buz gibiydi. Keşif gezisinden dönen kızlar merdiveni inerken Bay Lowther genellikle durup onları bekler, holde ellerini kavuşturup mahcup mahcup gülümserdi, gördüklerinden memnun kaldıklarını umar gibi. Bay Lowther, eve gitmeye hazırlanan kızlara kâsedeki güllerden birer tane verirdi.

Bay Lowther bu evde doğmuş olmasına karşın, hiçbir zaman "yuvasındaymış" gibi görünmezdi. Bir şeye dokunmadan ya da bir dolabı açmadan önce, onayını almak istercesine Bayan Brodie'ye bakardı; izinsiz herhangi bir şeyi ellemesi yasaktı sanki. Kızlar bunu, dört yıl önce ölen annesinin onu yaşamı boyunca baskı altında tuttuğuna yordular; bunun sonucu olarak da adam kendini bir türlü evin efendisi olarak göremiyordu.

Sessizce oturur, Bayan Brodie'nin ziyaret sırası gelen bir çift kızı ağırlamasını minnetle seyrederdi; Bayan Brodie onu şişmanlatma projesi kapsamında porsiyonları öyle bir büyütmüş, 'evi yiyecekle doldurma' cinneti öyle bir boyut almıştı ki, sırf Kerr kardeşlerin değil, bütün okulun diline düşmüştü. Bir gün, ziyaret sırası Sandy ile Jenny'deyken, kadının Bay Lowther'a, üstelik beş çayında göz alıcı bir ıstakozlu salata, kaz ciğerli birkaç sandviç, pasta, bir kâse dolusu da kremalı yulaf lapası verdiğini gördüler. Bunlar bir tepsiyle doğrudan adama sunuldu; özel bir beslenme programı uygulandığı ortadaydı. Sandy Bay Lowther'ın diğerlerinin üstüne bir de lapayı yiyip yiyemeyeceğini merak ediyordu. Ama adam ruhsuz bir boyuneğişle, yavaş yavaş hepsini yiyip bitirdi; bu arada Bayan Brodie de kızları sorguya çekmekteydi: "Şu sıralar resim dersinde neler yapıyorsunuz?"

"Afiş yarışmasına hazırlanıyoruz."

"Bay Lloyd... iyi mi?"

"Ah, evet, çok eğlenceli. İki hafta önce bize stüdyosunu gösterdi."

"Hangi stüdyo, nerede? Evinde mi?" Oysa Bayan Brodie bal gibi biliyordu.

"Evet, büyük, uzun bir tavan arası, orada-"

"Karısıyla tanıştınız mı, nasıl biri? Ne dedi, size çay ikram etti mi? Çocuklar kime benziyor, oraya gidince ne yaptınız?"

Resim öğretmenine duyduğu yoğun ilgiyi, önündekileri hapur hupur yemekte olan ev sahibinden saklamaya çalışmıyordu. Bay Lowther'ın gözleri hüzün doluydu. Sandy'yle Jenny, geçen hafta Mary Macgregor ile Eunice Gardiner'in, bir önceki hafta da Rose Stanley ile Monica Douglas'ın benzer sorularla sıkıştırıldığını biliyorlardı. Ancak Bayan Brodie hep aynı Teddy Lloyd öyküsünün çeşitlemelerini dinlemeye doyamıyordu; onun evini görmüş (Edinburgh'un kuzeyinde, geniş ve bakımsız, sıcak, gö-

reneklere uymayan bir konut), yakın zamanda Lloyd havasını solumuş olan kızlarla temas halinde olmak Bayan Brodie'yi fena halde heyecanlandırıyordu.

Elinde demlikle durup sordu: "Kaç çocuğu var?"

"Beş galiba," dedi Sandy.

"Bence altı," dedi Jenny, "yani bebeği de sayarsak."

"Ortada bir sürü bebek vardı."

"Roma Katoliği oldukları için elbette," dedi Bayan Brodie Bay Lowther'a hitaben.

"Ama en küçük bebek," dedi Jenny, "o minicik şeyi saymayı unuttun. Toplam altı ediyor."

Bayan Brodie çayları doldurdu, Gordon Lowther'ın tabağına bir bakış fırlattı.

"Gordon," dedi, "pasta?"

Adam başını hayır anlamında salladı, kadını yatıştırırcasına, tatlılıkla şöyle dedi: "Ah, yo, hayır."

"Evet, Gordon. Çok besleyici." Ve adama bir dilim Chester pastası yedirdi; onunla her zamankinden azıcık daha Edinburgh'vari konuşuyor, gönlünü almaya, ona değil de Teddy Lloyd'a duyduğu aşkı telafi etmeye çalışıyordu sanki.

"En kısa zamanda şişmanlamalısın, Gordon. Ben tatile çıkmadan on iki-on üç kilo almak zorundasın."

Adam öne eğik başı, yavaşça oynayan çenesiyle, becerebildiğince gülümsedi herkese. Bu arada Bayan Brodie atıldı:

"Peki ya Bayan Lloyd... ne dersiniz, hayatının baharındaki bir kadın mı?"

"Henüz değil galiba," dedi Sandy.

"Şey, Bayan Lloyd baharını geride bırakmış da olabilir," dedi Jenny. "Saçları omuzlarına kadar uzandığı için, söylemesi biraz güç. Bu onu olduğundan daha genç gösteriyor olabilir."

"Aslında hayatının baharına sanki hiç ulaşamayacakmış gibi görünüyor," dedi Sandy.

"Bu cümlede 'sanki' sözcüğü gayet gereksiz. Bayan Lloyd'un ilk adı neymiş?"

"Deirdre," dedi Jenny; Bayan Brodie bu adı geçen hafta Mary ile Eunice'ten, önceki hafta da Rose'la Monica'dan duymamış gibi, ilk kez duyuyormuş gibi zihninde evirip çevirdi; Bay Lowther da öyle. Dışarıda, hafif bir yağmur Bay Lowther'ın yapraklarını ıslatmaya başladı.

"Kelt ismi," dedi Bayan Brodie.

Sandy mutfak kapısında oyalanıyor, Bayan Brodie'yi bekliyordu; deniz kenarında yürüyüşe çıkacaklardı. Bayan Brodie devasa bir jambona, kocaman bir tencereye koymadan önce bir şeyler yapmaktaydı. Bayan Brodie'nin aşçılık alanındaki bu yeni, cüretli girişimleri eski ihtişamını zedelemiyordu, çünkü Gordon Lowther için hazırladığı her şey, ister bir hafta yetecek aile-boyu pudingler, ister bütün bir but ya da jambon, isterse şişman, kızgın gözlü somon balıkları olsun, her şey iri cüsseliydi.

"Bu, Bay Lowther'ın akşam yemeğine yetişmeli," dedi Sandy'ye. "Yemeğini yedirip öyle gideceğim eve."

Şu âna kadar, her hafta sonu gece olunca evine döndüğü, Bay Lowther'ı bu koca evde tek başına bıraktığı izlenimini canlı tutmuştu. Kızlar da şu âna kadar bunun aksine herhangi bir kanıt bulamamıştı, ancak bu hep böyle gitmeyecekti: Kısa bir süre sonra Bayan Ellen Kerr, Bayan Brodie'nin geceliğini Bay Lowther'ın geceleri uyuduğu çift kişilik yatakta, yastığın altında bulduğuna dair tanıklık etmek üzere, Bayan Gaunt tarafından okul müdiresinin karşısına getirildi. Kadın nevresimleri değiştirirken bul-

muştu geceliği; yatağın karşı, duvara yakın tarafındaki yastığın altındaydı ve düzgünce katlanmıştı.

"Geceliğin Bayan Brodie'ye ait olduğunu nereden biliyorsunuz?" diye sordu Bayan Mackay, avının kokusunu çok yakınında duyan ama onu çok uzağında gören bu zeki, kurnaz kadın. Bir eli iskemlenin sırtında, ayakta duruyordu; öne eğilmiş, safi kulak kesilmişti.

"Görünen köy kılavuz istemiyor," dedi Bayan Gaunt.

"Ben Bayan Kerr'e sormuştum."

"Evet, görünen köy kılavuz istemez," dedi Bayan Ellen; kırmızı damarlı gergin cildi parlak, telaşlı görünüyordu. "Çin ipeğiydi."

"Bu hiçbir şeyi kanıtlamaz," dedi Bayan Mackay masasına otururken. "Daha somut bir kanıt bulunca tekrar gelin. Ne yaptınız geceliği? Bayan Brodie'ye gösterip yüzleştiniz mi?"

"Yo, hayır, Bayan Mackay," dedi Bayan Ellen.

"Bence yüzleşmeliydiniz. 'Bayan Brodie, bir dakika bakar mısın; şunu izah edebilir misin?' demeliydiniz. Evet, aynen böyle demeniz gerekirdi. Gecelik hâlâ orada mı?"

"Ah, hayır, ortadan yok oluverdi."

"İşte bu kadar da pişkin bir kadın," dedi Bayan Gaunt.

Bütün bunlar Sandy'ye daha ileriki bir tarihte, müdire hanım tarafından aktarıldı; kız o küçük gözlerinde nahoş bir ifadeyle onu dinledi, kaba saba suratlı kadının sorduğu incelikten yoksun soruyu duymazdan geldi. Onu Bayan Brodie'ye ihanete götürenler, başka, çeşitli etmenlerdi.

"Bu gece eve gitmeden, adamcağızın yiyeceklerini mutlaka hazırlamalıyım," dedi Bayan Brodie bin dokuz yüz otuz üç yılının o yaz gününde, deniz kıyısına koşmak için sabırsızlanan bacaklarıyla mutfak kapısına yaslanmış duran Sandy'ye. Jenny

de ona katıldı, Bayan Brodie'yi birlikte beklemeye başladılar, geniş mutfak masasının üzerine yığılmış olan, sabahki erzak alışverişinin paketlerine baktılar. Yemek salonundaki masada da kocaman meyve kâseleri, üst üste dizilmiş, üzeri tarihli kutular duruyordu; sanki Noel'di, mutfaksa bir tatil otelinin mutfağı.

Sandy, "Bütün bunlar Bay Lowther'ı kabız etmez mi?" diye sordu Jenny'ye.

"Sebzelerini yediği sürece etmez," dedi kız.

Onlar, iri kıyım jambonu bir roman kahramanı edasıyla terbiye etmekte olan Bayan Brodie'yi beklerken, kütüphanedeki piyanonun başında usul usul, nedense kederle şarkı söyleyen Bay Lowther'ın sesi duyuldu:

"Yeryüzünde ikamet eden herkes,
Neşeyle, içtenlikle Tanrı'ya yakarsın.
Ona sevinçle kulluk edin, inayetini herkese duyurun,
Hadi, önünde diz çöküp mutlu olun."

Bay Lowther hem koro şefiydi hem de kilisenin mütevelli heyetindeydi; yatağındaki yastığın altında bulunan geceliğin ardından, bu makamlardan çekilmesi için Bay Gaunt, yani Bayan Gaunt'un papaz ağabeyi tarafından henüz, sessizce de olsa uyarılmış değildi.

Az sonra, Bayan Brodie jambonu kısık ateşe oturup tencerenin kapağını da kapayınca ilahiye katıldı, o dolgun, kontralto sesiyle notalara yoğunluk kattı:

"Oh, şükürlerle O'nun kapısından girin,
Cennetine doğru mutlulukla ilerleyin."

Yağmur durmuş, geride yalnızca tuzlu havada salınan nem kalmıştı. Bayan Brodie sahildeki yürüyüş boyunca, dalgaların uğultusu eşliğinde kızları sorguladı; Teddy Lloyd'un evindeki buluşmaları, içtikleri çayın cinsini, stüdyonun ne kadar geniş ve aydınlık olduğunu, neler söylendiğini sordu.

"Kendi stüdyosundayken çok romantik görünüyordu," dedi Sandy.

"Nasıl yani?"

"Bence tek kollu olduğu için," dedi Jenny.

"İyi de, onu tanıdık tanıyalı tek kollu zaten."

"O kolunu her zamankinden daha fazla kullanıyordu," dedi Sandy.

"Sağa sola sallayıp duruyordu," dedi Jenny. "Stüdyonun penceresi nefis bir manzaraya açılıyor. Bay Lloyd bununla gururlanıyor."

"Stüdyo tavan arasında, sanırım?"

"Evet, çatı katını boydan boya kaplıyor. Yeni yaptığı bir aile portresi var, biraz komik aslında; kendisiyle, gayet uzun boylu bir Lloyd'la başlıyor, sonra karısı geliyor. Sonra da büyükten küçüğe doğru, yerdeki bebeğe kadar sıralanmış çocukları; tuvalde diyagonal bir çizgi oluşturuyor."

"Bunun komik tarafı ne?" diye sordu Bayan Brodie.

"Hepsi de dosdoğru karşıya bakıyor ve acayip ciddi görünüyor," dedi Sandy. "İnsanın gülesi geliyor."

Bayan Brodie buna kısacık güldü. Uzak gökyüzünde olağanüstü bir gün batımı vardı ve denize yansıyordu; dünyanın sonu sakince, gündelik yaşama dokunmaksızın gelmişti de göğü ve suyu kan kırmızısı çizgilerle, intikam moru ve altın sarısı buklelerle bezemişti sanki.

"Bir portre daha var," dedi Jenny. "Henüz bitmemiş. Rose'un portresi."

"Rose'un resmini mi yapıyormuş?"

"Evet."

"Rose ona poz mu veriyormuş?"

"Evet, yaklaşık bir aydır."

Bayan Brodie çok heyecanlanmıştı. "Rose bundan hiç söz etmedi," dedi.

Sandy duraksadı. "Tüh, unuttum. Bu bir sürpriz olacaktı. Sizin öğrenmemeniz gerekiyordu."

"Neyi, portreyi mi? Onu görecek miyim yani?"

Sandy'nin kafası karışmış gibiydi; Rose'un, portre Bayan Brodie'ye sürpriz olacak derken tam olarak ne kastettiğinden emin değildi.

Jenny atıldı: "Ah, Bayan Brodie, onun Bay Lloyd'a modellik etmesinin nedeni, bir sürprize katkıda bulunmaktı." Aynı anda Sandy, durumu kavradı.

"Ah," dedi Bayan Brodie, alabildiğine hoşnut. "Rose büyük incelik göstermiş."

Sandy kıskanmıştı, çünkü Rose için incelikli filan denemezdi.

"Poz verirken ne giyiyor?" dedi Bayan Brodie.

"Jimnastik tuniğini," diye yanıtladı Sandy.

"Yandan resmediliyor," dedi Jenny.

"Profilden," dedi Bayan Brodie.

Sonra bir adamı durdurup Bay Lowther'a ıstakoz aldı. İşi bitince şöyle dedi:

"Rose'un daha pek çok resmi yapılacak. İleride Bay Lloyd'a defalarca modellik edecektir; o kız kaymağın da kaymağı."

Bunu, yanıt bekleyen bir ses tonuyla söylemişti. Kızlar yaptıkları rasgele yorumları birleştirmek, parçalardan bütüne ulaşmak için Bayan Brodie'nin canla başla uğraştığını anladılar.

Bunun üzerine Jenny baklayı ağzından çıkardı: "Ah, evet, Bay Lloyd Rose'u kırmızı kadifeler içinde resmetmek istiyor."

Sandy ekledi: "Bayan Lloyd'da bir parça kırmızı kadife varmış, Rose'un vücuduna sarmayı filan deniyorlardı."

"Tekrar gidecek misiniz oraya?" diye sordu Bayan Brodie.

"Evet, hep birlikte gideceğiz," dedi Sandy. "Bay Lloyd çok keyifli bir ekip olduğumuzu düşünüyor."

"Bay Lloyd'un stüdyosuna davet etmek için yalnızca sizi, altı kızı seçmesi," dedi kadın, "sizin de dikkatinizi çekmedi mi?"

"Eh, biz bir takımız," dedi Jenny.

"Okuldan başka kızları da davet etmiş mi?" diye sordu, yanıtı zaten bilen Bayan Brodie.

"Ah, hayır, bir tek biz."

"Çünkü siz benim kızlarımsınız," dedi kadın. "Demek istediğim, benim elimden çıktınız, benim damgamı taşıyorsunuz, bense hayatımın baharındayım."

Sandy'yle Jenny resim hocasının onları hep grup halinde davet ettiği gerçeğine fazlaca kafa yormamışlardı. Gerçekten de, evini Brodie takımına açışında özel bir şey vardı. Burada aydınlatılması gereken bir muamma söz konusuydu, ancak adamın onları Bayan Brodie'yle özdeşleştirdiği, bir tuttuğu da açıktı.

"Her seferinde sizi sorar," dedi Sandy Bayan Brodie'ye, "bizi görür görmez."

"Evet, Rose söylemişti."

Ansızın, Sandy ile Jenny'nin içinden koşmak geldi; çakıltaşlı kumsalda göç eden kuşlar misali, gün batımına batmış havayı yararak koştular, koştular; geri döndüklerinde Bayan

Brodie yaklaşan yaz tatilinden söz etmeye başladı, artık iyice semirmiş olan Bay Lowther'ı tek başına, Kerr kardeşlerin eline bırakmaktan korkuyordu, çünkü yurt dışına gidecekti, bu kez İtalya'ya değil, Hitler'in şansölye seçildiği Almanya'ya gidiyordu, tıpkı Thomas Carlyle gibi peygamberimsi bir figür olan adam, Mussolini'den daha güvenilir biriydi. "Alman kahverengi gömlekliler," dedi, "İtalyan kara gömleklilerin tıpatıp aynısı, ancak çok daha güven verici."

Jenny ile Sandy yaz tatilini bir çiftlikte geçirecekti; doğruyu söylemek gerekirse, ilk iki haftadan sonra Bayan Brodie'nin adı dillerine de, zihinlerine de düşmeyecek, onun yerine saman balyalayıp koyunların peşinden koşacaklardı. Oysa ders yılı boyunca, bir gün Bayan Brodie'nin dünyasının, okul binalarından, yani Holyrood, Melrose, Argyll ve Biggar'dan oluşan dünyayla birlikte, kısmen de olsa unutulabileceği akıllarına bile gelmezdi.

"Bay Lowther pilavlı kuzu uykuluğundan hoşlanır mı acaba?" dedi Bayan Brodie.

5. BÖLÜM

"Hey, tıpkı Bayan Brodie!" dedi Sandy. "Korkunç derecede Bayan Brodie'ye benziyor." Sonra, sözlerinin dudaklarından çıkışıyla Bay ve Bayan Lloyd'un kulaklarına ulaşışı arasında belli bir anlam yüklendiğini algılayınca, ekledi: "Gerçi tabii ki Rose bu, evet Rose'a daha çok benziyor, feci şekilde Rose'a benziyor."

Teddy Lloyd farklı bir ışıkta görünebilmesi için yeni portrenin yerini değiştirdi. Hâlâ tıpatıp Bayan Brodie'ye benziyordu.

Deirdre Lloyd, "Yanılmıyorsam Bayan Brodie'yle hiç karşılaşmadım," dedi. "Açık tenli midir?"

"Hayır," dedi kocası o boğuk sesiyle, "esmer."

Sandy portredeki sarı saçlara baktı; basbayağı Rose'du bu. Rose üzerinde jimnastik tuniği, bir pencerenin önüne, yan oturmuştu, dizlerine dayadığı avuçları aşağıya bakıyordu. Bayan Brodie'yle benzerliği ne miydi? Profili, galiba; alnı, galiba; mavi gözlerindeki, Bayan Brodie'nin mütehakkim, kahverengi bakışlarını andıran dik bakışlar, galiba. Portredeki kişi, fazlasıyla Bayan Brodie'ydi.

Sandy, "Resmen Rose bu," deyince Deirdre Lloyd ona baktı.

"Beğendiniz mi?" diye sordu Teddy Lloyd.

"Evet, hârika bir resim."

"Eh, önemli olan da bu."

Sandy o küçücük gözleriyle resme bakmayı sürdürdü, o bunu yaparken Teddy Lloyd tek elinin lâkayt bir devinimiyle ince örtüyü tablonun üzerine çekiverdi.

Deirdre Lloyd Sandy'nin bugüne kadar gördüğü, süslü püslü bir köylü gibi giyinen ilk kadındı; köylü kadınların kılığı bundan sonraki otuz küsur yıl boyunca moda olacaktı. Kadın oldukça uzun, bol büzgülü, koyu renk bir etek giymiş, parlak yeşil bluzunun kollarını kıvırmış, iri, boyalı tahtadan boncukları olan bir kolyeyle Çingene tarzı, halka küpeler takmıştı. Beline parlak kırmızı, kalın bir kemer dolamıştı. Çorapları koyu kahverengi, süet sandaletleri koyu yeşildi. Deirdre stüdyonun farklı köşelerinde bu ve buna benzer başka kostümlerle tuvale geçirilmişti. Çekici, gülmeyi andıran bir sesi vardı. Şöyle dedi:

"Rose'un yeni bir portresi var. Teddy, Rose'un yeni resmini Sandy'ye göstersene."

"Henüz görülecek aşamaya gelmedi."

"Peki ya Kırmızı Kadife? Hadi, Sandy'ye onu göster - Teddy geçen yaz Rose'un muhteşem bir portresini yaptı, kızı kırmızı kadifelere sardık, onun için de adını Kırmızı Kadife koyduk."

Teddy Lloyd bir sürü tuvalin arasından bir tanesini çekip çıkardı. Işık alan bir şövalenin üzerine yerleştirdi. Sandy herkesin nasıl olup da güvenebildiği meçhul, minicik gözleriyle resme baktı.

Portre Bayan Brodie'ye benziyordu. "Renkleri çok beğendim," dedi Sandy.

"Bayan Brodie'ye benziyor mu?" diye sordu Deirdre Lloyd o güldü gülecek sesiyle.

"Bayan Brodie hayatının olgunluk döneminde," dedi kız, "ama şimdi siz söyleyince fark ettim, gerçekten de bir benzerlik var."

Deirdre Lloyd şöyle dedi: "Rose o sırada daha on dördündeydi; resimde çok olgun görünüyor, ama zaten çok olgun bir kız."

Kırmızı kadifenin kızın bedenine sarılış biçimi, iki şeyi birden başarıyordu: Rose'un, ressamın kendisi gibi tek kollu görünmesini sağlıyor, bir de göğüslerini olduğundan çok daha gelişkin, kızın şimdiki, yani on beş yaşındaki halinden bile daha dolgun gösteriyordu. Dahası, resim Bayan Brodie'ye benziyordu, buysa onun en önemli noktası, ana gizemiydi. Rose'un yüzü iri kemikli ve solgundu. Bayan Brodie'nin ise kemikleri ince, ancak gözleri, burnu ve ağzı genişti. Teddy Lloyd'un Bayan Brodie'nin esmer, Romalı çehresini soluk benizli Rose'a nasıl oturtabildiğini anlamak güçtü, ama yapmıştı işte.

Sandy stüdyodaki diğer yeni portrelere bir kez daha baktı; Teddy Lloyd'la karısı, çocukları, poz vermiş, tanımadık birileri. Hiçbiri Bayan Brodie'ye benzemiyordu.

Sonra gözüne çalışma masasındaki yığının en tepesinde duran çizim ilişti. Bayan Brodie idi, omzuna işçi kadınların kullandığı şallardan dolamış, Lawnmarket'teki sokak lambalarından birine yaslanmıştı; yakından bakınca, bunun çıkık elmacık kemikleri ve uzun burnuyla Monica Douglas olduğu ortaya çıktı.

"Monica'nın size modellik ettiğini bilmiyordum."

"Yaptığım birkaç çizimden yararlandım. Ne dersiniz, bu ortam Monica'ya yakışmış, öyle değil mi? Şurada da Eunice'in palyaço kostümlü bir resmi var; bence bu kılıkta çok iyi görünüyor."

Sandy'nin canı sıkılmıştı. Bu ikisi, Monica'yla Eunice diğer kızlara resimlerinin yapıldığına dair tek kelime etmemişlerdi. Öte yandan, artık on beş yaşında olduklarından, birbirlerine anlatmadıkları bir sürü şey vardı. Eunice'in resmini çok daha yakından inceledi.

Eunice bu palyaço kostümünü okuldaki bir gösteri için giymişti. Ufak tefek, zarif, keskin hatlı bir kız olmasına karşın, resimde tıpatıp Bayan Brodie'ye benziyordu. Sandy pek çok bakımdan hayretler içinde kalmış olsa da, Teddy Lloyd'un kullandığı yöntemin yalınlığı, tutumluluğu karşısında büyülenmekten kendini alamıyordu, tıpkı dört yıl önce Bayan Brodie'nin aşk hikâyesine getirdiği çeşitlemelere, yani resim öğretmeninin ve yörüngesine daha yeni girmiş olan şan hocasının niteliklerini o ilk, savaş-mağduru aşkına yükleyişine hayran kaldığı gibi. Teddy Lloyd'un sunuş tekniği de buna benziyordu, gayet ekonomikti ve daha sonra düşündüğünde Sandy'ye hep, çeşitli yollar arasından bir seçim yapılmış duygusu veriyordu; böyle az ve öz oluşu en iyisiydi, o sıradaki amaç her neyse, ona ulaşan en kestirme ve en uygun yoldu. Bayan Brodie'ye ihanet etme vakti gelince, Sandy de bu ilkeye göre hareket etti.

Jenny son dönem sınavlarında başarısız olmuştu, bu yüzden son günlerde genellikle evde, ders çalışmaktaydı. Sandy'nin içinde Brodie takımının, bizzat Bayan Brodie de dahil, savrulmaya başladığına dair, kesin bir his vardı. Ekibin parçalanması belki de iyi olur, diye düşünüyordu.

Aşağılarda bir yerde, Lloyd çocuklarından biri çığlık atmaya başladı, onu bir başkası izledi, sonunda çığlıklar koro halinde yükseldi. Bayan Lloyd köylü eteğini şöyle bir savurarak çocuklarının yanına koştu. Lloyd çifti Katolik idi, dolayısıyla bir sürü çocuk sahibi olmak zorundaydılar.

"Bir gün," dedi Bay Lloyd, Sandy'yi çay için aşağıya götürmeden önce çizimlerini toplarken, "Brodie kızlarının tamamını resmetmek isterim; önce tek tek, sonra da hep birlikte." Altın sarısı kâkülünü gözünden uzaklaştırmak için başını geriye attı. "Hepinizi bir araya toplayıp sizden nasıl bir grup portresi çıkarabildiğimi görmek çok hoş olacak."

Sandy bunun, üyelerin yeni yeni tattığı bireyselliği yok etme pahasına, Brodie ekibini bir arada tutmak için bir girişim olabileceğini düşündü. Yeni edindiği asabi, havadan nem kapan tavrıyla adama döndü: "Hep birlikte kocaman bir Bayan Brodie oluştururuz herhalde."

Adam keyifle güldü, ona ilk kez görüyormuşçasına, alıcı gözle baktı. Sandy de küçük gözleriyle, sahip olduğu bilgiye dayanan, şantaja-eğilimli bir küstahlıkla bu bakışlara karşılık verdi. Bunun üzerine adam onun dudaklarına uzun, ıslak bir öpücük kondurdu. Boğuk sesiyle, "Bu da sana ders olsun," dedi, "bir ressama böyle bakılmayacağını öğren."

Kız elinin tersiyle dudağını silerek kapıya koştu, ama Bay Lloyd tek koluyla onu yakaladı, şöyle dedi: "Kaçmana gerek yok. Sen hayatımda gördüğüm en çirkin şeysin, ufaklık." Sonra da kızı stüdyoda öylece bıraktı, çıkıp gitti; Sandy'nin onun peşisıra aşağıya inmekten başka çaresi kalmamıştı. Oturma odasından Deirdre Lloyd'un sesi geldi: "Sandy, buradayım!"

Çay vaktinin çoğunu, bu konudaki ilk duygularını çözümlemeye çalışarak geçirdi, buysa etrafta dolanan ve konuktan habire bir şeyler isteyip duran çocuklar yüzünden kolay değildi. Sekiz yaşındaki en büyük oğlan radyoyu açtı, yapmacık bir İngiliz aksanıyla, Henry Hall'un orkestrasına eşlik etmeye başladı: "Hadi, çal bana Çingene." Öteki üç çocuk çeşit çeşit patırtı yapmaktaydı. Deirdre Lloyd bunca gürültünün arasında, Sandy'den kendisine Bayan Lloyd yerine Deirdre diye hitap etmesini istedi. Dolayısıyla Sandy'nin, Teddy Lloyd'un öpücüğü ve söyledikleri hakkındaki hislerini irdeleyecek, hakarete uğrayıp uğramadığına karar verecek fırsatı olmadı. Adamsa büyük bir yüzsüzlükle şöyle dedi: "Bana da okul dışında Teddy diyebilirsin." Kızlar zaten kendi aralarında ondan 'Boyacı Teddy' diye bahsetmekteydi. Sandy bir ona bir karısına baktı.

"Kızlardan Bayan Brodie'yi öyle çok dinledim ki," diyordu Deirdre kocasına, "bir gün onu çaya çağırmalıyım. Ne dersin, gelir mi?"

"Hayır," dedi Teddy.

"Neden?" dedi karısı, önemsediğinden değil; öyle uyuşuk ve uzun kolluydu ki, oturduğu alçak tabureden hiç kıpırdamaksızın bisküvi tabağını sehpadan alıp etrafındakilere tutabiliyordu.

"Çocuklar, şamatayı derhal kesin ya da dışarı çıkın," diye seslendi Teddy.

Deirdre Sandy'ye döndü: "Bayan Brodie'yi çaya getirsenize."

"Gelmez ki," dedi Teddy. "Öyle değil mi, Sandy?"

"Şu sıralar feci meşgul," dedi Sandy.

"Bana bir sigara versene," dedi Deirdre.

"Hâlâ Lowther'a göz-kulak oluyor mu?" diye sordu Teddy.

"Şey, evet, biraz..."

"Lowther," dedi erkek tek kolunu sallayarak, "kadınların aklını çelmeyi biliyor anlaşılan. Okuldaki kadın personelin yarısı onun bakımıyla meşgul. Neden kendine bir hizmetçi tutmuyor ki? Tonla parası var, karısı yok, çocuğu yok, ödenecek kirası yok; ev kendi evi. Ne demeye doğru düzgün bir yardımcı tutmuyor?"

"Bence Bayan Brodie'den hoşlanıyor," dedi Sandy.

"İyi de, Bayan Brodie onda ne buluyor?"

"Bay Lowther ona şarkı söylüyor," dedi Sandy ansızın sertleşen bir sesle.

Deirdre güldü. "Bu Bayan Brodie bana biraz acayip geldi. Kaç yaşında?"

"Jean Brodie," dedi Teddy, "hayatının baharında olan, muhteşem bir kadın." Ayağa kalktı, alnındaki bukleyi geriye attı ve odadan çıktı.

Deirdre sigarasının dumanını düşünceli düşünceli üfledi ve izmariti söndürdü; Sandy artık gitmesi gerektiğini söyledi.

Bay Lowther son iki yıldır Bayan Brodie'yi bir hayli kaygılandırmıştı. Bir ara Bayan Alison Kerr'le evlenmeyi düşünüyormuş, bir başka dönemdeyse Bayan Ellen'ı yeğliyormuş izlenimi verirken, Bayan Brodie'ye, ona yatakta arkadaşlık etmenin ve onu beslemenin dışında onunla hiçbir ilişkiye yanaşmayan bu kadına duyduğu aşk da sürüp gitmişti.

Adam yiyip içmekten bıkmıştı; bunca yiyecek onu şişmanlatıp hantallaştırıyor, sesini de etkiliyordu. Birlikte golf oynayacağı, hatırına şarkı söyleyeceği bir eş istiyordu o. Hebrid yöresinde, Rum yakınındaki Eigg adasında balayı yapmak, sonra da yeni gelini koluna takıp Cramond'a dönmek istiyordu.

Ellen Kerr'in, Bay Lowther'ın yattığı, daha da kötüsü doğduğu çift kişilik yatakta, katlanıp ikinci yastığın altına konmuş iyi cins bir gecelik bulması, işte tam da adamın bu hoşnutsuz dönemine denk geldi.

Bayan Brodie onunla evlenmeye hâlâ yanaşmıyordu. Bay Lowther koro şefliği görevinden ve mütevelli heyeti üyeliğinden emekliye ayrılınca iyice melankolik bir ruh haline girdi; kızlara kalırsa adam Bayan Brodie'nin onun kısa bacaklarından hoşlanmadığını, hep Teddy Lloyd'un uzun bacaklarının özlemini çektiğini düşünüp karalar bağlıyordu.

Bayan Brodie bunların çoğunu, on dördüne, sonra da on beşine basan kızlarıyla ima yollu paylaştı. Ancak müzik öğretmeniyle yattığını hiçbir zaman, dolaylı da olsa dile getirmedi, çünkü kendi deyişiyle, kime güvenebileceğini görmek için onları hâlâ sınavdan geçirmekteydi. Ana babalarının zihinlerinde korkutucu kuşkular uyanmasını istemiyordu. Bayan Brodie ekibinin ebeveynlerini olumlu yönde etkileme, onaylarını ve minnet-

lerini kazanma konusunda her zaman aşırı dikkatliydi. Böylece, o sırada ne kadarı münasip görünüyorsa o kadarını paylaşıyor, ama işin aslı, takımında tam anlamıyla güvenebileceği, bütün sırlarını açabileceği bir kız arıyordu; bu öyle bir kız olmalıydı ki, duyduğu merak, etrafı velveleye verme isteğinden daha ağır basmalı, Bayan Brodie'den başka ifşaatlar duyma arzusu, şimdiye kadar duyduklarını açık etmesini engellemeliydi. Zorunlu olarak, sadece tek bir kız seçilmeliydi; iki kız tehlikeli olurdu. Bayan Brodie kurnaz, açıkgöz bir seçimle Sandy'de odaklanmış olsa da, ona bile yaşadıklarını birebir anlatmıyordu.

Dokuz yüz otuz beş yılının yazında, Gümüş Jübile* onuruna, bütün okulda ceket yakalarına kırmızı, beyaz ve mavi kurdelelerden yapılma rozet takma zorunluluğu getirildi. Rose Stanley rozetini kaybetti, Teddy Lloyd'un stüdyosunda düşürmüş olabileceğini söyledi. Bu, Sandy'nin resim öğretmenini evinde ziyaret etmesinden kısa bir süre sonraydı.

"Yaz tatilinde ne yapacaksın, Rose?" diye sordu Bayan Brodie.

"Babam beni on beş günlüğüne kuzeydeki dağlara götürecek. Sonrasını bilemiyorum. Ara ara Bay Lloyd'a modellik ederim herhalde."

"Güzel," dedi Bayan Brodie.

Bir sonraki yaz tatilinin ardından, Bayan Brodie Sandy'ye sırlarını açmaya başladı. Sonbahar başlarının güneşli ikindilerinde, okuldan sonra golf oynuyorlardı.

"Bütün beklentilerimi Rose'la sana bağladım," dedi kadın. "Bundan öteki kızlara bahsetme, kıskançlık yaratır. Jenny'den çok umutluydum, öyle güzel ki; ama Jenny sönük, yavan biri olup çıktı, değil mi?"

---

* Kral V.George'un tahta çıkışının 25. yıldönümü. (ç.n.)

Zekice bir soruydu, çünkü Sandy'nin zihninde çoktan kök salmaya başlamış bir şeyi dile getiriyordu. Sandy geçtiğimiz yıl Jenny'den çok sıkılmış, sonuçta da yapayalnız kalmıştı.

"Evet, ne diyorsun?" dedi Bayan Brodie kızın tepesine dikilerek; Sandy topu bir hendekten çıkarmaya çalışıyordu. Sopasıyla hafif bir vuruş yaptı, "Evet, azıcık," dedi ve topu bir yarım daireyle az geriye yolladı.

"Eunice için de umutlarım vardı," diye sürdürdü Bayan Brodie sözünü, "ama onun aklı fikri, birlikte yüzmeye gittiği oğlanda."

Sandy hâlâ hendekten çıkmamıştı. Bazen, kâhinlik damarı kabardığında Bayan Brodie'nin oradan oraya atlayan konuşmasını takip etmek güçleşiyordu. İnsanın durup altından ne çıkacağını beklemesi gerekiyordu. Beklerken, başını kaldırıp hendeğin tepesinde duran Bayan Brodie'ye baktı; hendek de inişli çıkışlı golf sahasının tepelerinden birindeydi. Bayan Brodie bordo-mavi tüvit kıyafeti, geçenlerde yaptığı Mısır gezisinin yaktığı, ılıklığını hâlâ koruyan teniyle göz alıcıydı. Konuşurken gözlerini uzağa, Edinburgh'a doğru dikmişti.

Sandy hendekten çıktı. "Eunice profesyonel bir adamla evlenip yuvasını kuracaktır," dedi Bayan Brodie. "Belki de ona bir faydam dokunmuştur. Mary'ye gelince. Ona dair hiçbir zaman, hiçbir umut beslemedim. Siz küçükken, Mary'den her şeye karşın bir şey çıkacağını düşünürdüm. Haline üzülüyordum. Ama doğruyu söylemek gerekirse, son derece sinir bozucu bir kız; bir budalayla uğraşmaktansa bir serseriyle uğraşmayı yeğlerim. Monica liseden üstün dereceyle mezun olacaktır kuşkusuz, ancak onda ruhsal derinlik yok, zaten nedeni de bu, yani-"

Vuruş yapma sırası şimdi Bayan Brodie'deydi; konuşmayı kesip mesafeyi ölçmeye, sonra da topunu savurmaya karar vermişti. Öyle de yaptı. "...işte bu kadar asabi olmasının nedeni de

bu; kafası sayılardan, sembollerden ve hesaplardan başka hiçbir şeyi almıyor. İnsanı hiçbir şey, kendisindeki ruhani içgörü yoksunluğundan daha fazla sinir edemez, Sandy, Müslümanların bu kadar dingin, sakin olmalarının nedeni de bu işte; ruhsal sezgilerinin, maneviyatlarının zenginliği. Mısır'daki rehberim, cumanın Tanrı'nın mübarek günü olduğunu kabul etmezdi. 'Her gün Tanrı'nın günüdür,' demişti bana. Ne kadar derin, özlü bir söz, diye düşündüm. Karşısında kendimi küçük hissettim. Ayrılışımdan bir gün önce güzelce vedalaşmıştık, ama trende yerime oturunca bir de ne göreyim, Sandy, benim rehber elinde nefis bir çiçek buketiyle peronda! Gerçek bir asaleti vardı. Sandy, sopanı tutarken böyle kamburunu çıkartırsan hiçbir yere varamazsın; at omuzlarını geriye, belden eğil. Evet, rehberim bedenine kusursuzcasına hâkim, görkemli bir şahsiyetti."

Toplarını yerden aldılar, bir sonraki deliğe atış yapacakları noktaya yürüdüler. "Hiç Bayan Lockhart'la oynadınız mı?" diye sordu Sandy.

"O golf oynuyor mu ki?"

"Evet, hem de bayağı iyi." Sandy bir cumartesi sabahı golf sahasında, Bay Lowther'la oynamakta olan fen öğretmeniyle karşılaşmış, şaşırmıştı.

"İyi atış, Sandy. Bayan Lockhart'ı çok az tanıyorum," dedi Bayan Brodie. "Onu kavanozlarıyla, gazlarıyla baş başa bırakmayı yeğliyorum. Lise bölümündeki bu kadınlar fena halde materyalist, hepsi de Fabian Birliği"nin üyesi, hepsi barışçı. Tam da Bay Lowther, Bay Lloyd ve benim karşı çıktığımız tipler - tabii ortaokul bölümündeki dar görüşlü, yarı eğitimli gürûha karşı çıkmaktan fırsat buldukça. Sandy, yemin ederim sen mi-

* Sosyal demokrat, ılımlı reformcu ve barış yanlısı solcuların kurduğu, İngiliz siyasetini hayli etkilemiş olan örgüt. (ç.n.)

yopsun; herkese böyle gözünü kısıp bakmandan belli. Gözlük takmalısın."

"Değilim," dedi Sandy asabice. "Size öyle geliyor."

"Moral bozucu bir şey," dedi kadın. "Sandy, bütün hırslarımı seninle Rose'a bağladığımı biliyorsun, değil mi canım? Belki tam olarak manevi bir kavrayış değil ama sende ruhsal bir sezgi, bir derinlik var, Rose'daysa içgüdü. Evet, Rose'un içgüdüleri kuvvetli."

"Onunki de pek manevi sayılmaz," dedi Sandy.

"Evet," dedi Bayan Brodie, "haklısın. Rose'un geleceğini, içgüdüleri belirleyecek."

"Ona, portresi için nasıl poz vereceğini söyleyen bir içgüdüsü var," dedi Sandy.

"Sendeki içgörüden bahsederken bunu kastediyordum işte," diye atıldı kadın. "Eh, ben bilmeyeceğim de kim bilecek; hayatımın bu en verimli çağı bana hem içgüdü hem de içgörü kazandırdı."

Sandy konumunun tadını doyasıya çıkarmak için gidip Aziz Giles Katedrali'nin ya da Tolbooth'un karşısında durur, karanlık ve korkunç bir kurtuluşun simgelerine uzun uzun bakardı; bu tasvirlerle kıyaslandığında, insan günahkârların yanacağı alevleri zihninde çok daha neşeli, daha yeğlenebilir bir şeymiş gibi canlandırabiliyordu. Sandy'nin hayatındaki hiç kimse, okulda olsun evde olsun, Kalvinizmden söz etmemiş, bir zamanlar ciddiye alınmış bir şaka saymanın dışında, ağzına bile almamıştı. O sıralarda, içinde bulunduğu ortamın, yaşadığı şehre yabancı, yüzeysel bir ortam olduğu duygusuna hiç kapılmazdı; aynı şey Edinburgh'un diğer sosyal sınıflarının, onunkinin hemen üstünde, daha da önemlisi, hemen altında yer alan sınıfların içinde bulunduğu ortam için de geçerliydi. Sandy sosyal sınıf ayrımı de-

nen bir tecrübeyi hiç yaşamamıştı. On beş yıllık ömrü, dışarıdan göründüğü haliyle, Britanya Adaları'ndaki herhangi bir şehrin herhangi bir mahallesinde geçmiş olabilirdi; okulu o aykırı bina sistemiyle, pekâlâ Ealing'de olabilirdi. Şu an bilincine vardığı şey, salt Edinburgh'a özgü olan, başka hiçbir yerde bulunmayan bir yaşam türünün, kendisi tamamen habersiz olsa da, bunca zamandır sürüp gittiğiydi; bu hiç istenmeyen, sakıncalı bir yaşam biçimi de olabilirdi, ancak yine de Sandy ondan mahrum bırakıldığını hissediyordu; istediği kadar sakıncalı, itici olsun, onun ne olduğunu bilmek, tatmak istiyordu, görmüş geçirmiş, bilge insanların onu o yaşam türünden korumaya son vermelerini istiyordu.

İşin aslı, Sandy'nin mahrum edildiğini hissettiği şey Kalvin dini, daha doğrusu onu lâyıkıyla bilme, tanıma hakkıydı. Doğuştan sahip olduğu bu hakkı talep ediyordu; reddedecekse de kesin, somut bir şeyi reddetmeliydi. Orantısal olarak, ne kadar az bilinirse etrafa o kadar çok yayılıyordu. Bazı bakımlardan, Sandy'nin tanıdığı insanlar arasında en sahici olanlar, ayağı yere basanlar, Bayan Gaunt ile Kerr kardeşlerdi; Tanrı'nın herkes için daha doğmadan, adına ölüm denen çirkin bir sürpriz tasarladığına ilişkin inançlarını allayıp pullamıyor, mazeret bulmaya çalışmıyorlardı. Daha sonra, Sandy John Calvin'i okuyunca, her ne kadar Kalvinizmin yaygın algılanışında zaman zaman yanılmalar olsa da, özellikle bu bağlamda hiçbir hata olmadığını gördü: Gerçekten de, öğretinin ılımlı bir yorumundan başka bir şey değildi bu; adam Tanrı'nın, sondaki şaşkınlıkları daha da korkunç olsun diye, bazı insanların içine büyük bir keyifle, yapay bir mutluluk ve kurtuluş duygusu yerleştirdiğini ileri sürmekteydi.

Sandy bu heyecan verici önermeleri anlamlandırmaktan âcizdi, ama yine de onları soluduğu havada hissedebiliyor, pazar gününün kutsallığını apaçık bir küstahlıkla ihlal eden kişilerde sezebiliyor, hayatının baharındaki Bayan Brodie'nin aşırılıkla-

rında onların kokusunu alabiliyordu. Artık tek başına sokağa çıkabildiği için Edinburgh'un özellikle yasaklanmış bölgelerinde dolaşıp kararmış anıtlara bakıyor, sarhoş erkeklerle kadınların akıl almaz küfürlerini dinliyor, onların yüzlerini Morningside ve Merchiston gibi tanıdığı yerlerdeki yüzlerle karşılaştırıyor, Kalvinizmin armağanı olan yeni ve kışkırtıcı suçluluk duygusunun sızılarıyla, aralarında aman aman bir fark olmadığını görüyordu.

Böyle düşe kalka ilerlerken Bayan Brodie'yi nelerin Bayan Brodie yaptığını sezinlemeye başladı; yaşadığı hayata daha fazla katlanamayan diğer kız kuruları gibi kendini içkiye vurmak yerine, son derece kendine özgü bir yolla ve çok daha egzotik, intiharı andıran bir tutkuyla kendini donatmayı, zenginleştirmeyi seçmişti o.

Bayan Brodie'nin onlardan ne beklediği açıktı; Rose'un içgüdülerine uyup Teddy Lloyd'un sevgilisi olmaya hazırlanmasını, Sandy'ninse sezgileri nedeniyle, bu ilişkide arabuluculuğu üstlenmesini istiyordu. Rose ve Sandy kaymağın da kaymağı olarak, bu amaçla seçilmişti. Sandy'yi büyüleyen, şu andaki aklını fazlasıyla çelen bu fikirden hafif bir sülfür kokusu yayılmaktaydı. Neyse ki, sadece bir fikirdi. Üstelik konunun bir aciliyeti de yoktu, Bayan Brodie planlarını geliştirirken ağırdan almayı severdi, onun için en zevkli kısım hazırlık aşamasıydı; dahası, bu tasarılar onun zihninde de en az Sandy'nin zihnindeki kadar açık seçik olsa bile, kızlar henüz çok gençti. Bununla birlikte, kızlar on altısına bastığında, Bayan Brodie ekibine uluorta şöyle dedi: "Sandy'den dört dörtlük bir Gizli Servis ajanı, mükemmel bir casus olur,"; sırf Sandy'ye ise: "Rose şahane bir sevgili olacak. Genel ahlâk kurallarının üstünde; kurallar onun için geçerli değil. Fakat içgörüsü olmayan birinin bu olguyu duyması yakışık almaz."

Sandy bir yılı aşkın bir süre bu planın gelişimine katkıda bulundu, çünkü sık sık Lloydlar'ı ziyaret ediyor, Rose'un Bayan Brodie'ye fazlasıyla benzeyen portreleri hakkında Bayan Brodie'ye bilgi taşıyordu.

"Rose," dedi kadın, "D.H. Lawrence'ın roman kahramanlarından biri gibi. İçgüdüleri güçlü."

Oysa işin aslı, resim öğretmeninin Rose'a duyduğu ilgi yalnızca meslekseldi, kız gerçekten iyi bir modeldi; Rose'a gelince, bu rolle yetinecek, tatmin olacak içgüdüye sahipti, dolayısıyla sonunda Teddy Lloyd'la yatağa giren Sandy oldu, bu bilgiyi Bayan Brodie'ye iletmek de Rose'a düştü.

Bunların olup bitmesine daha vakit vardı, bu arada Bayan Brodie Cramond'daki Bay Lowther'ı ihmal ediyor, zamanını mümkün olduğunca Rose ve Sandy'yle sanattan söz ederek geçiriyordu; bir başka deyişle, bir ressama poz vermenin anlamını, Rose'un bir model olarak geleceğinin olup olmadığını ve Rose'un sahip olduğu gücün farkına varmasının gerekliliğini konuşuyorlardı - çünkü bu bir yetenekti, Rose da bütün kurallardan muaftı; kuralı bozan bir istisnaydı o. Bayan Brodie daha açık konuşmamaya aşırı özen gösterdiği için, Rose onun ne demek istediğini yarım yamalak anlıyordu, çünkü o sıralarda, Sandy'nin de farkında olduğu gibi, içgüdülerine uymakta ve bisikletlerine yaslanıp okul kapısından güvenli bir mesafede, acemice duran oğlanlar arasında cinsel çekiciliğiyle ünlenmekteydi. Rose bu çocuklar arasında müthiş revaçtaydı, dolayısıyla, bırakın seksle haşır neşir olmayı ondan doğru dürüst hiç söz etmediği halde cinsellik konusundaki şöhretinin nedeni de buydu. Her şeyi içgüdüsel olarak yapıyor, Bayan Brodie'yi de her sözcüğüne katılıyormuş gibi bir edayla dinliyordu.

"Rose, on yedi-on sekizine bastığında, doygunluğunun zirvesine ulaşacaksın."

"Evet, Bayan Brodie, doğrusu ben de öyle düşünüyorum."

Teddy Lloyd'un Jean Brodie'ye olan tutkusu kendini en çok, Brodie takımının üyelerine ait portrelerinde dışavurmaktaydı. Bir yaz sömestrinde onları grup halinde resmetti; her biri panama şapkasını farklı takmıştı, ama her şapka yine de, sihirli bir biçimde, başka bir Jean Brodie'ye dönüşmüş olan Rose, Sandy, Jenny, Mary, Monica ve Eunice'in kafalarını süslüyordu. Ancak daha çok Rose'un portresini yapıyordu, çünkü o içgüdüsel olarak iyi bir modeldi; Teddy Lloyd ona seans başına beş şilin veriyor, bu da sinema bağımlısı olan Rose'un pek işine geliyordu.

Sandy Bayan Brodie'nin "Rose projesi" konusunda nasıl yanıldığını gördükçe, ona karşı içinde bir sıcaklık hissetti. Böyle zamanlarda Bayan Brodie son derece güzel ve kırılgan görünürdü, tıpkı ışık özel, incimsi bir beyaza döndüğünde ve zarafetle tasarlanmış caddelere döküldüğünde o karanlık, kasvetli Edinburgh'un bile ansızın değişip suda yüzen bir kente dönüşmesi gibi. Aynı şekilde, Bayan Brodie'nin buyurgan yüz hatları da, kadının bu meseledeki ahmaklığından yayılan tuhaf ışıkta, Sandy'ye duru ve tatlı görünüyordu; daha sonraki yıllarda ne zaman aklına Bayan Brodie'nin budalalığı gelse, ona karşı hiç hissetmediği kadar derin bir sevgi duydu.

Ne var ki, ekibin lideri olan Bayan Brodie, Romalı bir patroniçe olan Bayan Brodie, bir eğitim reformcusu olan Bayan Brodie hâlâ önemliydi. Okulun bakış açısından, onunla ilişkilendirilmek, pek rahatlatıcı bir şey değildi. Şapkalarının tepesini çökertip siperini öne ya da arkaya yatırmasalardı da, Brodie ekibinin takım ruhundan yoksun olduğu, golf oynamayı hokeye ya da netbola tercih ettiği -tabii herhangi bir tercihleri varsa- gerçeği, onları diğerlerinden ayırmaya yetiyordu. 'Brodie ekibi' yaftasından kurtulmaları olanaksızdı, çünkü bütün okulun gözünde Brodie

ekibiydi onlar. İsmen Holyrood, Melrose, Argyll ya da Biggar'ın üyeleriydiler, ancak Brodie ekibinde takım ruhu olmadığını, şilti hangi evin kazandığını şu kadarcık umursamadıklarını herkes gayet iyi biliyordu. Şilti umursama izinleri yoktu. Aldırmazlıkları, tıpkı 'ev' sisteminin kendisi gibi saygı duyulması gereken bir kurum olup çıkmıştı. Onlara kalsa ve bu ünleri olmasa, bu altı kız dördüncü sınıfa geçtiği, yani on altısına bastığı yıl kendi yoluna giderdi.

Ama bunun geri dönüşü yoktu, onlar da bundan sonuna kadar yararlandılar; aslında basbayağı gıpta edilecek bir durumda olduklarının farkındaydılar. Herkes Brodie takımının Cramond'a, Teddy Lloyd'un stüdyosuna, Bayan Brodie'yle tiyatroya ve çaya giderek diğerlerinden çok daha fazla eğlendiğini düşünüyordu. Gerçekten de öyleydi. Ve Bayan Brodie, Brodie-harici kızların gözünde bile, bu parlak, göz alıcı etkinliklerin merkezindeki figürdü.

Bayan Brodie'nin eğitim sistemi uğruna yetkililerle verdiği mücadele yıllar geçtikçe büyüyor, o da ekibine, savaşımın her kızıştığı an onun etrafında toplanmanın ahlâksal bir yükümlülük olduğunu işliyordu. Böyle bir ihtiyaç ânında onları, diyelim ki, okuldan sonra bisikletli oğlanlarla dolaşırken buldu; o zaman bir sonraki akşam yemeğinden men ediliyorlardı.

Hep birlikte tramvay durağına giderlerken, "Bana yine, daha ilerici bir başka deyişle şu uçuk kaçık okullardan birine başvurmam önerildi," dedi. "Böyle bir okuldaki herhangi bir göreve başvurmayacağım. Ben görevimin gerektirdiği yerde, bu eğitim fabrikasında kalacağım. Her hamura mutlaka maya katılmalı. Bana yaşken eğebileceğim bir kız verin, ömür boyu kendime bağlayayım. Beni devirmeye çalışan çete asla başarıya ulaşamayacak."

"Hayır," dediler bir ağızdan. "Hayır, elbette ulaşamayacak."

Okul müdiresi, Brodie kızlarını neler bildiklerine dair yoklamayı hâlâ tam anlamıyla kesmemişti. Uğradığı hayal kırıklığıyla bazen, 'dürüst, âdil oyuncu' kisvesi altında misilleme yapmaya girişiyordu, neyse ki pek sık değil.

"Eğitim politikamın arenasında beni koltuğumdan etmeye çalışırken, kişisel iftiraları bile deniyorlar," dedi Bayan Brodie bir gün. "Zavallı Bay Lowther'la ilişkime dair bazı imalarda bulundukları, karakterime kara çalmaya çalıştıkları maalesef doğru. Siz kızların gayet iyi bildiği gibi, benim bütün derdim Bay Lowther'ın sağlığıydı. Bay Lowther'dan hoşlanırım. Neden hoşlanmayacakmışım? Birbirimizi sevmemiz yasak mı? Ben Gordon Lowther'ın en yakın dostuyum, sırdaşıyım. Korkarım son zamanlarda onu ihmal ettim, ama yine de Bay Lowther için vazgeçilmez biriyim; derhal yanıma koşması için serçeparmağımı kaldırmam yeter. Aramızdaki ilişki çarpıtıldı..."

Gerçekten de Bayan Brodie birkaç aydır şan hocasını ihmal etmekteydi, kızlar cumartesi ikindilerini Cramond'da geçirmez olmuştu. Sandy'ye kalırsa Bayan Brodie'nin Bay Lowther'la yatmaktan vazgeçmesinin nedeni, cinsel duygularının artık vekaleten tatmin olmasıydı; dolayısıyla, Teddy Lloyd'un sevgilisi olmak artık Rose'un alnının yazısıydı. "Cramond'daki iyiniyetli çabalarım yüzünden fazlasıyla iftiraya uğradım," dedi Bayan Brodie. "Olsun, bunu da atlatırım. İstesem yarın evlenirim onunla."

Bu sözlerin ertesi günü *The Scotsman* gazetesinde, Gordon Lowther ile fen öğretmeni Bayan Lockhart'ın nişan haberi yayınlandı. Kimse beklemiyordu bunu. Bayan Brodie çok kötü bozum olmuştu; ihanete uğradığı duygusuyla belli bir süre acı çekti. Fakat kendi kendine hayatının gerçek aşkının, bizzat reddettiği Teddy Lloyd olduğu gerçeğini, Gordon Lowther'ın ise pek de işe yaramadığını anımsatmış olmalı ki, çabuk toparlandı. Yeni evli çifte yarıyılın son toplantısında bütün okul adına armağan edi-

len porselen çay takımına katkıda bulundu. Bay Lowther onlara "tatlı kızlar" diye hitap ettiği bir konuşma yaptı, ara ara mahcup bir ifadeyle Bayan Brodie'ye, camdan bulutları gözleyen kadına bakıyordu. Bazen de gözleri salonun ortalarında, müdire hanımın yanında sessizce duran, sözlerinin bitmesini ve sahnede ona katılacağı ânı bekleyen müstakbel karısına takılıyordu. Bayan Lockhart'a herkes gibi onun da güveni tamdı; kadın iyi golf oynamanın ve araba kullanmanın yanısıra, bir kavanoz barutla bütün okulu havaya uçurabilecek biriydi ve bunu aklına bile getirmiyordu.

Bayan Brodie'nin kahverengi gözleri bulutlara dikiliydi, çok güzel ve kırılgan görünüyordu, Sandy'nin aklına bir şey geldi: Belki de Teddy Lloyd'u reddetmesinin tek nedeni, bu güzelliği uzun süre koruyamayacağını bilmesiydi; bu onun ara ara belirip sonra da yok olan bir özelliğiydi.

Bir sonraki sömestr, Bay Lowther Eigg adasındaki balayından dönünce, Bayan Brodie boşta kalan enerjisini Sandy ve Rose için düşündüğü, onların içgörüsüne ve içgüdüsüne bağladığı tasarıya aktardı; bundan arta kalabilen enerjisini de siyasi fikirleri için kullanıyordu.

6. BÖLÜM

Müdire Bayan Mackay, Brodie ekibinin ağzını aramaktan hiç vazgeçmedi. Bunu doğrudan yapmanın faydasız olduğunu bildiği için yaklaşımı dolaylıydı; onları oyuna getirip ağızlarından Bayan Brodie'yi emekliliğe zorlayacak bir kanıt parçası kaçırmalarını umuyordu. Her yarıyılda bir kez, kızlar Bayan Mackay'e çaya davetliydi.

Oysa her halükârda, işe kendilerini de bulaştırmadan söyleyecek pek az şeyleri vardı. Bayan Brodie'yle dostlukları yedinci yılını sürerken, artık iliklerine, kemiklerine işlemişti, dolayısıyla kendi kemiklerinin de çatlamasını göze almadan bu dostluktan kopmaları mümkün değildi.

"Bayan Brodie'yle hâlâ görüşüyorsunuz, değil mi?" dedi Bayan Mackay ışıltılı bir gülümsemeyle. Dişlerini yeni yaptırmıştı.

"Ah, evet, oldukça..."

"Evet, tabii, zaman zaman..."

Bayan Mackay ziyaret sırası geldiğinde Sandy'ye gizlice şöyle dedi - çünkü yaşça büyük kızlara eşitiymiş gibi, tabii *kesinlikle* okul formalı eşitiymiş gibi davranırdı: "Sevgili Bayan Brodie'miz karaağacın altına oturup küçücük çocuklara dikkat çekici yaşam öyküsünü anlatıyor. Bayan Brodie okula ilk geldiğinde hemen gözüme çarpmıştı, gayretli, gencecik bir öğretmendi, oysa şimdi..." İçini çekti, başını salladı. Bilgelik dolu, evrensel atasözlerini İs-

koç lehçesine uydurup daha da bilgeleştirmek gibi bir huyu vardı. "Bükemediğin eli öpeceksin, derler. Fakat korkarım ki, Bayan Brodie miadını doldurdu. Sınıfının, değerlendirme sınavlarını geçebileceğinden kuşkuluyum. Yine de, sakın onu eleştirdiğimi düşünme. Bayan Brodie arada ufak bir kadeh yuvarlamaktan hoşlanıyor, eminim. Her neyse, işini ve siz kızları etkilemediği sürece, kimseyi ilgilendirmez bu."

"O içki içmiyor," dedi Sandy, "yaş günündeki tatlı şarabı saymazsak... yarım şişeyi yedi kişi paylaştık."

Bayan Mackay'ın içkiyi, Bayan Brodie'ye karşı kullanılacaklar listesinden zihnen elediği gözle görülebiliyordu. "Eh, ben de bunu söylemek istemiştim işte," dedi.

On yedisine basmış olan Brodie kızları, Bayan Brodie'yi artık öğretmenlik yönünden ayırmayı başarabiliyorlardı. Kendi aralarında bu konuyu konuşurken, sonunda, hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde kabullenmek zorunda kaldılar: Bayan Brodie bir kadın olarak gerçekten heyecan vericiydi. Gözleri parlıyor, burnu gururla havaya dikiliyordu, saçları hâlâ kahverengiydi ve ensesindeki topuz ona bir patroniçe edası veriyordu. Bayan Lockhart'tan, yani okuldan ayrılıp artık Bayan Lowther olan kadından son derece hoşnut olan şan hocası, ne zaman Bayan Brodie'yi görse, utangaç bir hayranlıkla ve anılarla yüklü gözleriyle, kızılımsı kaşlarının altından onu süzmekteydi.

Kadının en büyük hayranlarından biri, Joyce Emily Hammond adındaki yeni kızdı; işlediği iddia edilen suçlar yüzünden sınırın kuzey ve güneyindeki bir dizi pahalı okuldan ayrılmak zorunda kalınca son şans olarak Blaine Okulu'na gönderilmişti; yaramazlığı şu âna kadar, Bay Lowther'a birkaç kâğıt topağı fırlatmak ve sadece duygularını incitmekle sınırlı kalmıştı. Kendine ısrarla Joyce Emily diyor, sabahları okula özel bir şoförün sürdüğü büyük, siyah bir arabayla geliyor, ama eve kendi başı-

na dönüyordu; Edinburgh'un hemen dışında, ahırları olan, kocaman bir evde oturuyordu. Joyce Emily'nin varsıl ana-babası, kızları için yeni bir okul forması masrafına girmeden önce, bir deneme süresinin geçmesini rica etmişti. Dolayısıyla, Joyce Emily mor rengin egemen olduğu okula hâlâ koyu yeşil giysileriyle geliyor, evdeki dolabında beş ayrı renkte formanın asılı olduğuyla övünüyordu; bir de okul müdirelerinden kalma değerli yadigârları vardı elbette: Joyce Emily'nin kendi eliyle kestiği saç lülelerinden oluşan, kayda değer bir koleksiyon, Bayan Michie adındaki müdireye ait bir hesap defteri, Joyce Emily ateşe verdiğinde, yine bir başka müdirenin, Bayan Chambers'in başının altında bulunan yastığın kömürleşmiş kalıntıları.

Kızlar onun gevezeliklerini dinliyor olsa da, genel olarak tasvip edilmiyordu; salt yeşil çoraplarıyla eteği, parlak arabasıyla şoförü yüzünden değil, harıl harıl sınavlara hazırlanmak, şilti kazanmak için uğraşmak yaşamlarını tıka basa doldurduğundan. Joyce Emily'nin en çok yamanmak istediği grup, bireyselliklerini bir bakışta algıladığı için Brodie takımıydı, ama onlar kızı kesinlikle istemiyordu. Mary Macgregor hariç, okulun gerçekten de en parlak kızlarıydı onlar, buysa şöyle ya da böyle, Bayan Mackay'in Bayan Brodie'yi gözden düşürme çabalarının önündeki engeldi.

Dahası, Brodie takımının dışarıda da ilgi alanları vardı. Eunice erkek arkadaşıyla yüzmeye, dalmaya gidiyordu. Monica Douglas ile Mary Macgregor kucakları alışveriş torbalarıyla dolu, gecekonduları ziyaret etmekteydi; gerçi Mary'nin sürekli şu tür yorumlar yaptığı duyulmuyor değildi: "Neden pasta yemiyorlar ki?" (Aslında, sabunun fahiş fiyatından yakındıklarını duyunca şöyle demişti: 'İyi ama, neden giysilerini çamaşırhaneye göndermiyorlar?") Jenny tiyatroya olan yeteneğini göstermeye başlamıştı, bütün vaktini okulun tiyatro kolunda bir şeylerin provasını yaparak geçiriyordu. Rose Teddy Lloyd'a poz veriyor, Sandy de

zaman zaman ona katılıyordu; gözlerini dört açmıştı, bazen de Teddy Lloyd'u baştan çıkarma fikriyle oyalanıyordu: sırf o küçük gözleriyle masum masum bakarak adamın onu bir kez daha öpmesini sağlayabilir miydi? Brodie ekibi bu etkinliklere ilaveten, ikişer-üçer kişilik gruplar halinde, bazen de hep birlikte, okuldan sonra Bayan Brodie'yle buluşuyordu. İşte, Rose'u özel olarak işlediği, Sandy'yi sorguya çektiği ve Rose ile resim öğretmeni arasındaki muhteşem aşkın gelişimine dair bilgi aldığı dönem, dokuz yüz otuz yedi yılının bu dönemiydi.

Uzun lafın kısası, ebeveyninin nüfuzunu kullanarak bu okula sepetlediği bir haylazla uğraşacak zamanları yoktu; her ne kadar haylazlığı şimdilik sadece lafta kalıyor olsa da. Ancak Bayan Brodie onu ele alacak zamanı buldu. Brodie kızları buna hafiften içerlese de, kızla arkadaşlık etmeye zorlanmadıklarını, Bayan Brodie'nin onu çaya ya da tiyatroya tek başına götürdüğünü görünce rahatladılar.

Joyce Emily'nin övünüp durduğu şeylerden biri de, Oxford'daki ağabeyinin İspanya İç Savaşı'na katılmasıydı. Bu esmer, oldukça çılgın kız da oraya gitmek, beyaz bir bluzla siyah etek giyip elde silah uygun adım yürümek istiyordu. Bunu hiç kimse ciddiye almadı. İspanya İç Savaşı dışarıda, gazetelerde sürüp giden ve ayda sadece bir kez, okulun münazara kolunda konuşulan bir şeydi. Herkes, Joyce Emily dahil, Franco karşıtıydı; tabii herhangi bir tavır aldıkları söylenebilirse.

Bir gün, Joyce Emily'nin birkaç gündür okula gelmediği fark edildi, kısa bir süre sonra da öğrencilerden biri onun masasına yerleşti. Neden gittiğini kimse bilmiyordu, ta ki altı hafta sonra, İspanya'ya kaçtığı, bindiği trenin bir saldırı sonucu devrildiği, kızın da maalesef öldüğü haberi gelinceye kadar. Okul onun adına kısa bir anma töreni düzenledi.

Mary steno öğrenmeye, Jenny de bir dramatik sanatlar okuluna gitmişti. Son yıl, okulda Brodie ekibinden yalnızca dört kişi kalmıştı. Hiç de okullu gibi değillerdi; altıncı sınıftakiler için çok fazla boş vakit, okul dışında katılacak bir dolu konferans, kütüphanede yapılacak bolca araştırma vardı, öyle ki okul binasına girmeleriyle çıkmaları bir oluyordu. Kararlarına uyuluyor, fikirlerine danışılıyor, onlar da şöyle bir duygu taşıyorlardı: Mümkün olsaydı, isteselerdi, burayı pekâlâ yönetebilirlerdi.

Eunice'in modern diller eğitimi alması bekleniyordu, ama bir yıl sonra fikrini değiştirip hastabakıcı oldu. Monica bilim, Sandy ise psikoloji okumaya yazgılıydı. Rose eğitimini sürdürüyordu; işlevsel bir nedenle değil, sırf babası onun alabileceği bütün eğitimi almasını istediği için; daha sonra yalnızca sanat okuluna gidecek ya da, en kötü ihtimalle, ressamlara veya giysi tasarımcılarına modellik edecek olsa bile, eğitimini tamamlamalıydı. Babası Rose'un yaşamında önemli bir rol oynamaktaydı; iri yarı bir duldu, Rose'un dişi güzelliğine karşı onun da erkeksi bir yakışıklılığı vardı ve mesleğiyle, yani ayakkabı tamircisi olmakla gururlanırdı; işin aslı, hatırı sayılır bir ayakkabı imalathanesinin sahibiydi. Birkaç yıl önce, Bayan Brodie'yle tanıştığında, pek çok erkek gibi ânında ona karşı içten, erkekçe bir ilgi duymuş, beklendiği üzere onun tuhaf, aykırı biri olduğunu düşünmemişti; ama Bayan Brodie'nin Bay Stanley'yle hiç işi olmazdı, çünkü kendi deyişiyle "kültürlü bir erkek" değildi. Adamı daha çok "şehvet düşkünü" bulmuştu. Oysa kızlar suçluluk duysalar da, Rose'un babasından oldum olası hoşlanmışlardı. Rose'a gelince, o tartışılmaz içgüdüselliğiyle, babasının kalın kafalı, şen şakrak şehvetliliğini benimsedi, okuldan ayrıldıktan kısa bir süre sonra da iyi bir evlilik yaptı. Gölden çıkan bir köpeğin tüylerindeki damlaları silkelemesi gibi, Bayan Brodie'nin olanca etkisini üstünden atıverdi.

Bayan Brodie olacaklardan habersizdi, çünkü bu arada Rose, eli mecbur, cinsel çekiciliğiyle ünlenmiş, altıncı sınıftaki oğlanların ve üniversite birdeki delikanlıların peşinden en çok koştuğu kız olup çıkmıştı. Bayan Brodie Sandy'ye şöyle dedi: "Bana anlattıklarından, Rose'la Teddy Lloyd'un yakında sevgili olacakları sonucunu çıkarıyorum." Sandy bir anda bunun bir teori olmadığını, bir tür Brodie oyunu olduğunu anlayıverdi; tıpkı yaşamın çoğunun hayali, gerçekdışı konuşmalardan ve oyun tasarlamaktan ibaret olması gibi, tıpkı bir savaş ihtimalinin ve benzer kuramların, insanlar tarafından havaya güvercinler misali savrulması, sonra da birinin çıkıp "Eh, elbette, kaçınılmazdı," demesi gibi. Evet, bu bir varsayım değildi; Bayan Brodie gayet ciddiydi. Sandy ona baktı ve kadının Rose'u, kendisinin âşık olduğu erkekle aynı yatağa sokmayı bir gereksinim, bir saplantı haline getirdiğini kavradı; bu fikrin yeni bir tarafı yoktu, yeni olan, gerçekliğiydi. Sekiz yıl önce karaağacın altında oturan, o ilk, yalın gönül serüvenini anlatan Bayan Brodie'yi düşündü ve yıllar geçtikçe ortaya çıkan karışıklıkların, güçlüklerin ne kadarının bizzat Bayan Brodie'nin marifeti, ne kadarının da Bayan Brodie'ye dair *kendi* değişen algısının ürünü olduğunu merak etti.

Geçtiğimiz yıl Sandy, Lloyd ailesiyle görüşmeyi sürdürmüştü. Deirdre Lloyd'la alışverişe çıktı, kendine tıpkı onunki gibi folklor desenli, elde dokunmuş bir gömlek aldı. Karı kocanın sohbetine kulak kabarttı, bir yandan da işaretlerin ve simgelerin yardımıyla ruhlarını çözümlemeye çalıştı; o yıllarda psikoloji kitapları okumuş gençlerin, okumamış büyüklerini dinlerken başvurdukları bir alışkanlıktı bu. Bazen, Rose'dan çıplak poz vermesinin istendiği günler, Sandy ressam ve modeliyle stüdyoda oturur, etin tuvaldeki garip dönüşümlerini, ortaya kimliksiz ama aynı zamanda Rose'u andıran, daha çok da Bayan Brodie'ye benzeyen, çıplak bir beden çıkaran değişimleri sessizce izlerdi.

Ressamın zihni, Bayan Brodie'yle böylesine haşır neşir olan ama onu gülünç, aykırı bulmayan zihni, Sandy'nin giderek daha fazla ilgisini çekiyordu.

"Bana anlattıklarından, Rose ile Teddy Lloyd'un yakında sevgili olacakları sonucunu çıkarıyorum." Sandy Bayan Brodie'nin içten, inanarak konuştuğunun farkındaydı. Bayan Brodie'ye, adamın bütün portrelerinin nasıl acayip bir biçimde onu yansıttığını söylemişti. Bunu defalarca, defalarca yinelemişti, çünkü Bayan Brodie duymaya bayılıyordu. Kadın, Teddy Lloyd'un öğretmenliği bırakıp bir sergi hazırlamak istediğini, sanat eleştirmenlerinin onu bu yolda desteklemesine, yüreklendirmesine karşın, geniş ailesini düşününce cesaretinin kırıldığını söylemişti.

"Ben onun esin perisiyim," dedi Bayan Brodie. "Ama hayatımın en güzel dönemini bana teslim edilen kızlara adayabilmek için onun aşkını reddettim. Ben onun esin perisiyim, ama yerimi Rose almalı."

Kendini Tanrı sanıyor, diye düşündü Sandy, kendini Calvin'in Tanrısı sanıyor, başlangıcı ve sonu görüyor. Sandy ayrıca, kendisi bilincinde olmayabilir, ama o bir lezbiyen, diye düşündü. Psikoloji kitaplarındaki pek çok teori Bayan Brodie'yi sınıflandırabilirdi belki, ancak tek kollu Teddy Lloyd'un tuvallerindeki imgesini yok etmeyi başaramazdı.

Rahibe olduğunda, Brodie ekibi er ya da geç Sandy'yi görmeye geldi, çünkü yapılması gereken bir şeydi, dahası Sandy bir psikoloji kitabı yazmıştı. Bir rahibeyle görüşmekten herkes hoşlanır, insana ruhsal bir heyecan verir, eve bir duygu boşalımıyla dönersiniz, özellikle de rahibe elleriyle bir pencere kafesinin demir parmaklıklarını kavramışsa. Bir gün, iş sahası konserve yiyeceklerden ticari bankacılığa kadar uzanan, başarılı bir işa-

damıyla evli olan Rose geldi. Bayan Brodie'den söz etmeye başladılar.

"Kendini adama konusunun üzerinde çok dururdu," dedi Rose, "ama senin yaptığın türden bir vakfedişi kastetmiyordu. O da kendini bir bakıma kızlarına adamıştı, öyle değil mi?"

"Ah, evet, adamıştı," dedi Sandy.

"Neden ayağı kaydırıldı dersin?" diye sordu Rose. "Seks yüzünden mi?"

"Hayır, nedeni politikaydı."

"Politikayla ilgilendiğini bilmiyordum."

"Yalnızca bir meşguliyetti," dedi Sandy, "ama ellerine koz vermiş oldu."

Monica Douglas da, evliliğinde yaşadığı bir kriz nedeniyle Sandy'yi görmeye geldi. Bir bilim adamıyla evliydi ve bir öfke ânında adamın kız kardeşine yanan bir kömür fırlatmıştı. Bunun üzerine bilim adamı da ayrılmak istediğini bildirmişti; derhal ve temelli.

"Bu tür sorunlarda pek yararlı olamam," dedi Sandy. Monica da zaten onun yardımcı olabileceğini düşünmemişti, çünkü Sandy'yi çok eskiden beri tanıyordu ve eski tanıdıklar insana isteseler bile asla yardımcı olamazdı. Böylece Bayan Brodie'den konuşmaya başladılar.

"Rose'un Teddy Lloyd'la yatmasını sağlayabildi mi bari?" diye sordu Monica.

"Hayır," dedi Sandy.

"Teddy Lloyd'a kendisi âşıktı, değil mi?"

"Evet," dedi Sandy, "adam da ona âşıktı."

"Öyleyse bir bakıma gerçek bir feragatti?"

"Evet, öyleydi," dedi Sandy. "Her şey bir yana, hayatının baharındaki bir kadındı."

"Sen onun feragatten söz etmesini hep bir şaka olarak alırdın," dedi Monica.

"Sen de öyle," dedi Sandy.

Bin dokuz yüz otuz sekiz yazında, Brodie ekibinin son üyelerinin de Blaine'i terk etmesinden sonra, Bayan Brodie Almanya ve Avusturya'ya gitmişti, bu arada Sandy psikoloji eğitimi alıyor, kendi portresi için poz vermek üzere Lloydlar'a gidiyordu. Rose arada bir gelip onlara eşlik ediyordu.

Deirdre Lloyd çocukları alıp sayfiyeye gitti, Teddy ise sanat okulunda verdiği yaz kursu nedeniyle Edinburgh'da kalmak zorundaydı. Sandy portresi için haftada iki kez modellik etmeyi sürdürüyor, Rose ise onlara bazen katılıyor bazen de katılmıyordu.

Yalnız oldukları bir gün, Sandy o küstah, tehditkâr bakışlarını Teddy Lloyd'a dikti ve bütün portrelerinin, hatta Lloyd çocuklarının en küçüğü olan bebeğin resminin bile, giderek Bayan Brodie'ye daha çok benzediğini söyledi. Erkek üç yıl önce, kız on beş yaşındayken yaptığı gibi onu öptü ve yazın tam beş haftası boyunca, boş evde bir aşk macerası yaşadılar; arada bir Rose'a kapıyı açıyor ama çoğu zaman zilin cırtlak sesine aldırmıyorlardı.

Bu dönemde Teddy Lloyd çok az resim yaptı, Sandy şöyle dedi: "Beni hâlâ Jean Brodie'ye benzetiyorsun." Bunun üzerine adam yeni bir tuvale başladıysa da, aynı şey yinelendi.

"Bu kadına neden kafayı taktın ki? Ne kadar tuhaf, gülünç biri olduğunu göremiyor musun?"

Adam evet, dedi, Jean Brodie'nin tuhaflığını görebiliyordu. Sonra, zihnimi tahlil etmeyi bırak, lütfen, dedi; on sekiz yaşındaki bir kız için hiç de normal değildi bu.

Bayan Brodie eylül başı Sandy'yi aradı, görüşmek istedi. Şimdi ikisi de muhteşem bir biçimde örgütlenmiş, düzene ka-

vuşmuş olan Almanya ve Avusturya'dan yeni dönmüştü. Bayan Brodie savaştan sonra, Braid Hills Otel'de buluştuklarında, "Hitler çok *çirkin* davrandı," diyecekti, ancak şu an yolculuklarının heyecanıyla doluydu ve yeni rejimin dünyayı kurtaracağından emindi. Sandy sıkılmıştı, dünyanın illa da kurtarılması gerektiğine inanmıyordu, yalnızca Edinburgh'un sokaklarındaki, gecekondularındaki yoksulların derdine çare bulunsa yeterdi. Bayan Brodie savaş çıkmayacağını söyledi. Sandy de çıkacağını hiç düşünmemişti zaten. Bayan Brodie sadede geldi: "Rose, Lloyd'un sevgilisi olduğunu söyledi."

"Evet; hangimizin olduğu fark eder mi?"

"Ne akla hizmet yaptın bunu?" dedi Bayan Brodie tam bir İskoç tavrıyla; sanki Sandy bir kavanoz güzelim marmeladı bir İngiliz düküne hediye etmiş gibi.

"Adam ilgimi çekiyor," dedi Sandy.

"İlgini çekiyor demek?" dedi kadın alayla. "Üstelik senin gibi kafası çalışan, içgörüsü olan bir kız. O bir Roma Katoliği; kendi adına düşünemeyen bir erkekle ne işin olabilir, aklım almıyor. Rose buna uygundu. Onda içgüdü var, ama içgörü yok."

Teddy Lloyd tablolarında Jean Brodie'yi betimlemeyi, çoğaltmayı sürdürdü. "Sende içgüdü var," dedi Sandy ona, "ama içgörü yok, olsaydı bu kadının ciddiye alınmaması gerektiğini bilirdin."

"Biliyorum," dedi adam. "Sen yaşına göre fazla analitik, fazla duyarlısın."

Lloyd ailesi döndü, buluşmaları tehlikeli ve heyecanlı bir hal aldı. Sandy onun hâlâ Bayan Brodie'ye âşık olduğunu keşfettikçe, bu kadına âşık olan bir zihne duyduğu merak da artıyordu. Yılın sonunda, adama duyduğu ilgiyi çoktan yitirmiş olsa da, aklı fikri onun düşünme biçiminde, zihnindeydi; bu zihni deşmiş, oradan pek çok şeyin yanı sıra, adamın dininin özünü de çıkarmıştı, tıp-

kı kabukları soyup yumuşak özdeğe ulaşır gibi. Sandy'nin kafası, görünen ve görünmeyen şeylerle dolu bir gece göğü misali, Lloyd'un diniyle doluydu. Adamı bıraktı, onun dinini sahiplendi ve zaman içinde rahibe olup manastıra kapandı.

Sandy o sonbahar, Bayan Brodie'yi tuval üstüne tuvalde türeten zihni irdelemeyi sürdürürken, Bayan Brodie'yle pek çok kez buluştu. Kadın başlarda, onun sanat hocasıyla ilişkisini yok sayma eğilimindeydi. Oysa şimdi, içi içine sığmaz gibiydi; yine ayrıntıların peşine düşmüştü, ama istediğini elde edemiyordu.

"Yaptığı portreler hâlâ benziyor mu bana?"

"Evet, fazlasıyla," dedi Sandy.

"Öyleyse her şey yolunda," dedi Bayan Brodie. "Gerçi hiç aklıma gelmezdi ama, dört dörtlük bir sevgili olmak, senin kaderinde varmış. Gerçek, kurmacadan çok daha tuhaftır. Ona Rose'u uygun görmüştüm, kabul ediyorum; genç Joyce Emily'yi İspanya'ya gidip Franco için savaşmaya kışkırttığım aklıma geldikçe de pişmanlık duyuyorum. Franco adına hayran olunası şeyler yapabilirdi, onun gibi güdüleri kuvvetli bir kız..."

"Franco için mi savaşacaktı?" diye sordu Sandy.

"Niyeti buydu. Sağduyulu davranmasını sağlamıştım. Ne var ki, zavallıcık buna hiç fırsat bulamadı."

Sandy o sonbahar, ondan beklendiği üzere Bayan Mackay'i görmeye gittiğinde, müdire hanım bu anormal denecek kadar küçük gözlü, geçinilmesi oldukça güç eski öğrencisine şöyle dedi: "Umarım Bayan Brodie'yle hâlâ görüşüyorsundur. Eski dostlarını unutmadığını umuyorum."

"Bir-iki kez görüştük," dedi Sandy.

"Ne yazık ki, genç kafalarınıza bazı fikirler sokuyor," dedi Bayan Mackay gözlerinde çokbilmiş bir pırıltıyla; bunun anla-

mı şuydu: Sandy artık okuldan ayrıldığına göre, onunla Bayan Brodie'nin yapıp ettikleri açık açık konuşulabilirdi.

"Evet, bir sürü fikir," dedi Sandy.

"Bunların, an azından bir kısmının ne tür şeyler olduğunu bilmek isterdim," dedi Bayan Mackay azıcık öne eğilerek; gerçekten kaygılanmıştı. "Çünkü bu hâlâ devam ediyor, yani bir sınıftan diğerine sürüyor; şimdi yeni bir ekip oluşturmuş, bu yeni Brodie takımının okulla hiçbir ilintisi yok, apayrı bir telden çalıyorlar. Vaktinden evvel gelişmiş kızlar bunlar. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Evet," diye yanıtladı Sandy. "Ancak onu cinsellik üzerinden köşeye sıkıştıramazsınız. Bunu politika açısından yapmayı hiç düşündünüz mü?"

Bayan Mackay iskemlesini çevirdi, şimdi Sandy'yle neredeyse burun burunaydı. İş ciddileşmişti.

"Canım," dedi, "ne demek istiyorsun? Onun politikayla haşır neşir olduğunu bilmiyordum."

"Değil zaten," dedi kız, "onun için yalnızca bir yan uğraş. Ama kadın doğuştan faşist, bu hiç aklınıza gelmiş miydi?"

"Öğrencilerini bu bağlamda sorguya çekeceğim, bakalım ortaya neler dökülecek? Tabii tavsiye ettiğin şey buysa, Sandy. Dünya meselelerini böylesine ciddiye aldığından haberim yoktu, kızım, inan çok sevindim..."

"Aslında dünya meseleleriyle ilgilendiğim filan yok," dedi Sandy, "ben yalnızca Bayan Brodie'yi durdurmanın peşindeyim."

Müdirenin bunu Sandy'ye yakıştıramadığı açıktı. Ama zamanı gelince, Bayan Brodie'ye, "Bana gerekli ipucunu veren, sizin ekiptendi, sizin kızlardan biriydi," demeyi ihmal etmedi.

Sandy Edinburgh'dan yıl sonunda ayrılacaktı, Lloydlar'la vedalaşmaya gittiğinde stüdyoda durup etrafına, en azından tuval üzerinde durdurmayı başaramadığı Bayan Brodie'nin resimlerine baktı. Tarzının tutumluluğu, yalınlığı için Teddy Lloyd'u kutladı. Adam da onun ekonomik, kestirme yöntemini kutladı; bununla ne kastettiğini anlamayan Deirdre Lloyd kocasını süzdü. Bayan Brodie'yi nasıl engellediğimi bilse, beni daha da tutumlu bulurdu, diye düşündü Sandy. Şimdi Hıristiyanlığa özgü ahlâk değerleriyle öyle bir yanıp tutuşuyordu ki, fanatik John Knox'u bile gölgede bırakmaktaydı.

Bayan Brodie otuz dokuz yılının yaz sömestri sonunda, öğrencilerine faşizmi aşıladığı gerekçesiyle emekliye ayrılmaya zorlandı. Sandy bunu duyunca, duvardaki resimlerde uygun adım yürüyen kara gömlekli taburları anımsadı. Artık Katolik Kilise'ye katılmış, karşısında Bayan Brodie'yi mumla aratacak faşistler bulmuştu.

Bayan Brodie emeklilik haberini vermek için Sandy'ye yazdığı mektupta, "Bu siyasi yakıştırma yalnızca bir bahane elbette," diyordu. "Kişisel ahlâksızlığımı kanıtlamayı defalarca denediler ve başaramadılar. Kızlarım bu tür konularda daima ketum davrandı. Asıl karşı oldukları şey, hayatımın baharında kusursuzluğa erişen eğitim politikamdı. Bildiğin gibi, kendimi kızlarıma adamıştım. İşte bu politik bahaneyi silah olarak kullandılar. Beni en çok şaşırtan ve kıran olguysa, tabii Bayan Mackay'e inanacak olursak, bana kendi ekibimden birinin ihanet etmesi ve bu soruşturmayı harekete geçirmesi."

"İnanamayacaksın, biliyorum. Sana bunu rahatça yazıyorum, çünkü sen ekibimdeki en kuşkulanılmayacak kişisin, bana ihanet etmek için *nedenin* yok. İlk aklıma gelen Mary Macgregor oldu. Mary, o kıt aklıyla, içinde bana karşı bir hınç beslemiş olabilirdi - öyle sinir bozucu bir genç kadın ki. Sonra Rose'u

düşündüm. Rose, Bay L.'nin gözünde hep bir numara olmama bozulmuş olabilirdi. Eunice... Bence Eunice olamaz, ancak onun sıradan, basmakalıp fikirleriyle sık sık mücadele etmek zorunda kaldığım da bir gerçek. Kız İzci olmak istiyordu, hatırlarsın. Takım Ruhu da cazip gelmişti ona - Eunice içten içe hırslanmış olabilir mi? Jenny'ye gelince. Bildiğin gibi, Jenny *birden* alevlenmiş, oyuncu olmayı kafaya koymuştu; ondan sonra da hiç eskisi gibi olamadı. Tatsız tuzsuz biri olup çıktı. Ne dersin, ona bırakın Sybil Thorndike'ı, bir Fay Compton bile olamayacağını söylediğim için bana kızmış olabilir mi? Son olarak, gelelim Monica'ya. Monica'dan kuşkulanmaya meyilli gibiyim. O matematiksel beynin gerisinde pek az Ruh var; hiç ulaşamayacağını bildiği Güzellik, Dürüstlük ve İyilik kavramlarına karşı âni bir öfke nöbetiyle, bana ihanet etmiş olabilir.

"Sandy, görüyorsun ya, sen şüpheden muafsın, çünkü bana ihanet etmek için hiçbir nedenin yok; tıpkı sevdiğim adam konusunda olduğu gibi, sana her konuda güvenim tamdı. Bu hainin kim olabileceğini sen de bir düşün. Hanginizin bana ihanet ettiğini öğrenmek zorundayım..."

Sandy mektubu anlaşılmaz, sır küpü bir Papa gibi yanıtladı: "Eğer siz bize ihanet etmediyseniz, bizim tarafımızdan ihanete uğramanız da olanaksız. İhanet sözcüğü hiçbir zaman tek taraflı..."

Bayan Brodie'nin bir sonraki mektubu, Mary Macgregor'un oteldeki yangında sağa sola sersem sepelek koşturduktan sonra alevlerin arasında kalıp ölmesinin ardından geldi: "Bu, bana ihanet ettiği için zavallı Mary'ye biçilmiş bir cezaysa, böyle bir şeyi asla dilemediğimden eminim..."

Jenny'den gelen mektupsa, "Korkarım ki, Bayan Brodie hayatının baharını geride bıraktı," diyordu. "Tek derdi, ona kimin

ihanet ettiğini öğrenmek. Eski Bayan Brodie'yle alakası bile yok; nasıl da mücadeleci bir kadındı."

Ölümünden sonra, adı ve anısı yaz kırlangıçları gibi ağızdan ağza çırpındı, kış gelince de çekip gitti. Brodie takımı Sandy'yi hep yazın ziyaret ediyordu, çünkü manastır kırsal bölgenin derinliklerindeydi.

Jenny artık Tecellinin Rahibesi Helena adını taşıyan Sandy'yi görmeye gelince, Roma'da bir adama nasıl yıldırım aşkıyla tutulduğunu anlattı ve elden bir şey gelmez, diye ekledi. "Bayan Brodie bunu duysaydı bayılırdı," dedi, "onun günaha yatkınlığını düşünecek olursak."

"Ah, bir bakıma oldukça saftı," dedi Sandy, demir parmaklıkları sıkıca kavrayarak.

Eunice ziyarete geldiğinde Sandy'ye şöyle dedi: "Geçen yıl Edinburgh Festivali'ne gittik. Bayan Brodie'nin mezarını buldum, çiçek bıraktım. Kocama uzun uzun onu anlattım, karaağacın altındaki öykülerini filan, hepsini; kocam müthiş eğlenceli kadınmış, diyor."

"Şimdi düşününce, öyleydi gerçekten de."

"Evet, öyleydi," dedi Eunice, "hayatının baharındayken."

Monica bir kere daha geldi ziyarete. "Bayan Brodie ölümünden kısa bir süre önce," dedi, "ona ihanet edenin sen olduğunu düşünüyordu."

"Ancak ortada sadakat varsa ihanetten söz edilebilir," dedi Sandy.

"Eh, Bayan Brodie sadakati hak etmiyor muydu?"

"Yalnızca bir noktaya kadar," dedi Sandy.

Bunu, o alışılmadık psikoloji kitabı nedeniyle Sandy'yi sorgulamaya gelen genç adam izledi. Zaten 'Sıradan Olanın Tecelli-

si' öyle çok ziyaretçi çekiyordu ki, Sandy pencere kafesinin parmaklıklarına eskisinden de büyük bir hararetle yapışmaktaydı.

"Öğrenciliğinizde sizi etkileyen başlıca etmenler nelerdi, Rahibe Helena? Edebi mi, politik mi yoksa kişisel şeyler mi? Kalvinizm miydi yoksa?"

"Bayan Jean Brodie diye biri vardı, hayatının baharındaydı," dedi Sandy.

ÖLMEDEN ÖNCE OKUMANIZ GEREKEN

1001

KİTAPTAN BİRİ

'Tüm Zamanların En İyi 100 Romanı' - *TIME*

Çağdaş edebiyatın devlerinden Muriel Spark'tan anlatıda zaman algısını ters yüz eden, vurucu bir roman: Bayan Jean Brodie'nin Baharı.

Uygun adım yürüyenlere, liderlerin gölgelerinde büyüyenlere ve kendi gözlerinde yücelenlerin sefaletlerine zarafetle atılan hınzır bir bakış, trajik bir komedi.

Muriel Spark, çağdaş klasiklerden sayılan bu kendi küçük, etkisi büyük romanda karizmatik ve tartışmalı bir liderin, Bayan Jean Brodie'nin baharını, verimli topraklar üzerine değil, dünya adını da verdiğimiz çorak manzaranın koyu gölgesine itiyor.

Bayan Jean Brodie'nin Baharı, çapraşık bir alemde gelişen fidanların, zamanın insafına kalmış yaşamların ve birey olmanın zorluklarının çarpıcı resmini gözler önüne seriyor.

16 00

16 00

ISBN 978-605-5903-169

9 786055 903411

SİREN YAYINLARI | ZAMANIN RUHU